

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Role provozních ukazatelů turistických atraktivit v destinačním
managementu
(Funkční analýza Babiččina údolí
pro potřeby rozvoje cestovního ruchu)

Bakalářská práce

Autor: Iva Podzimek Sirovátková
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: RNDr. Jiří Petera

Hradec Králové

srpen 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 12.8.2016

Iva Podzimek Sirovátková

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce RNDr. Jiřímu Peterovi za metodické vedení práce a velmi cenné rady. Dále děkuji Ivanu Češkovi, kastelánovi SZ Ratibořice a Radce Jansové a Květě Ležovičové z Regionálního informačního centra v České Skalici za jejich vstřícnost a poskytnutí cenných informací a v neposlední řadě mé rodině, bez jejíž podpory bych studia nedokončila.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje tématu cestovního ruchu v Babiččině údolí. Je zaměřena na vybrané provozní ukazatele: návštěvnost a počet přenocování, tj. dobu pobytu návštěvníků, s ohledem na složení návštěvnických segmentů. Jejím hlavním cílem je snaha o nalezení řešení vedoucích ke zvýšení těchto ukazatelů v budoucnosti. Teoretická část představuje regionální členění cestovního ruchu České republiky, předpoklady rozvoje turismu, provozní ukazatele turistických atraktivit. Dále zmiňuje ochranu přírody, cestovní ruch v chráněných oblastech a naučné stezky. Poslední podkapitola se zabývá produktem zařízení CR, jeho charakterem, tvorbou a distribucí návštěvníkům. Praktická část je aplikací teoretické části na území Babiččina údolí včetně seznámení s výzkumnými výsledky, jejichž shrnutí a diskuze vyústí v subjektivní náměty – nový pohádkový prohlídkový okruh SZ Ratibořice a vybudování nové naučné pohádkové stezky. Závěr práce zmiňuje využití participativního managementu hlavními místními aktéry coby nezbytného kroku, bez něhož nelze v budoucnosti realizovat nejen navržená možná řešení vedoucí k zvýšení návštěvnosti území a prodloužení doby pobytu, ale obecně jakákoliv řešení, která pomohou udržet destinaci Babiččino údolí dlouhodobě konkurenceschopnou.

Klíčová slova

Babiččino údolí, délka pobytu, naučná stezka, návštěvnost, místní průvodce, školní výlet

Annotation

Title: The role of operating indicators of tourist attractions in destination management

The present bachelor thesis is devoted to tourism in Babiččino údolí. It is focused on selected operating indicators: attendance by tourists and number of night spent there (in other words – length of stay), taking structure of segments of visitors into

account. Its main goal is to find a solution that would make these indicators increased in the future.

The theoretical part presents tourism in the regions of the Czech Republic, conditions for evolution of tourism and operating indicators of touristic activities. Then it mentions environmental protection, tourism in conservation areas and educational trails. The last subsection of the chapter deals with a product of tourism, his characteristic and the way it is created and then distributed to visitors.

The conclusions from the theoretical part are then applied in the practical on the area of Babiččino údolí, including the presentation of the results of the survey. The summary and the discussions would result into the subjective suggestion – a new fairy tale visitors' tour of the Ratibořice chateau and the establishment of a new fairy tale educative trail.

The final part of the present thesis mentions the use of participative management by the main local participants as a necessary step without which proposed solutions that would increase the attendance of the area and prolonging the length of stays. It also presents all solutions that could maintain the destination of Babiččino údolí able to compete.

Keywords

Babiččino údolí (Grandmother's Valley), length of stay, educative trail, visitors attendance, local guide, school trip

Seznam použitých zkratk

AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
BÚ	Babiččino údolí
CK/CA	cestovní kancelář/cestovní agentura
CR	cestovní ruch
CRČS	Centrum rozvoje Česká Skalice
CRS	počítačový rezervační systém
č.	číslo
ČSÚ	Český statistický úřad
GDS	globální distribuční systém
ha	hektar
CHKO	chráněná krajinná oblast
IC	informační centrum
km	kilometr
LV	list vlastnictví
m.n.m.	metrů nad mořem
MŠ	mateřská škola
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
n.l.	našeho letopočtu
NP	národní park
NPÚ	Národní památkový ústav
NS	naučná stezka
poz. parc.	pozemková parcela
resp.	respektive
RIC	Regionální informační centrum
SH	státní hrad
SZ	státní zámek
TIC	turistické informační centrum
TV	televize
zast.	zastavení
ZCHÚ	zvláště chráněné území
ZŠ	základní škola
ZUŠ	základní umělecká škola

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	CÍL A METODIKA PRÁCE	3
2.1	Cíl	3
2.2	METODIKA PRÁCE.....	3
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	8
4	TEORETICKÁ ČÁST	10
4.1	OBEČNÁ TEORETICKÁ VÝCHODISKA	10
4.1.1	<i>Regionální členění cestovního ruchu ČR .....</i>	<i>10</i>
4.1.2	<i>Předpoklady pro rozvoj CR .....</i>	<i>11</i>
4.1.3	<i>Turistická atraktivita a její provozní ukazatelé .....</i>	<i>12</i>
4.1.3.1	Atraktivita cílových míst	12
4.1.3.2	Vybavenost cílových míst	14
4.1.3.3	Provozní ukazatelé turistické atraktivity	15
4.1.4	<i>Ochrana přírody.....</i>	<i>17</i>
4.2	TEORETICKÉ APLIKACE.....	19
4.2.1	<i>Cestovní ruch v chráněných územích .....</i>	<i>19</i>
4.2.1.1	Ochrana přírody a vztah k cestovnímu ruchu.....	19
4.2.1.2	Druhy a formy CR v chráněném území.....	23
4.2.2	<i>Naučné stezky – opomíjený prvek v cestovním ruchu.....</i>	<i>27</i>
4.2.2.1	Členění naučných stezek podle vybraných kritérií	28
4.2.2.2	Význam naučných stezek	31
4.2.2.3	Teoretické možnosti oživení naučných stezek	32
4.3	CHARAKTER, TVORBA A DISTRIBUCE PRODUKTŮ ZAŘÍZENÍ CR	39
4.3.1	<i>Charakter produktů zařízení CR .....</i>	<i>39</i>
4.3.2	<i>Tvorba a distribuce produktů zařízení CR .....</i>	<i>40</i>
4.3.2.1	Tvorba produktu	40
4.3.2.2	Distribuce produktu	45
5	PRAKTICKÁ ČÁST.....	46
5.1	TEMATICKÁ A REALIZAČNÍ VÝCHODISKA	46
5.1.1	<i>Zvolená destinace v kontextu regionálního členění CR v ČR .....</i>	<i>46</i>
5.1.2	<i>Předpoklady pro rozvoj CR .....</i>	<i>47</i>
5.1.2.1	Selektivní předpoklady rozvoje	47
5.1.2.2	Lokalizační předpoklady rozvoje	49
5.1.2.3	Realizační předpoklady rozvoje.....	53

5.1.3	<i>Statistika vybraných provozních ukazatelů</i>	55
5.1.3.1	Statistika návštěvnosti Babiččina údolí	55
5.1.3.2	Statistika počtu přenocování návštěvníků v České Skalici a okolí	57
5.1.4	<i>Ochrana přírody v Babiččině údolí</i>	58
5.1.5	<i>Formy CR v Babiččině údolí</i>	58
5.1.6	<i>Naučné stezky v Babiččině údolí</i>	60
5.1.6.1	NS v BÚ základní přehled	60
5.1.6.2	Aktuální stav NS v BÚ	62
5.1.6.3	Reálné využití navržených teoretických možností oživení NS	64
5.2	SHROMÁŽDĚNÍ PODKLADŮ A PRŮBĚH ŠETŘENÍ	70
5.3	ZPRACOVÁNÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	71
5.3.1	<i>Výzkumné výsledky</i>	71
6	SHRnutí A DISKUZE VÝSLEDKŮ	81
6.1	SHRnutí A DISKUZE VÝSLEDKŮ	81
6.2	NÁMĚT NA NOVÝ PROHLÍDKOVÝ OKRUH SZ RATIBOŘICE	83
6.2.1	<i>Námět na pohádkový prohlídkový okruh</i>	84
6.3	NÁMĚT NA VYBUDOVÁNÍ NOVÉ NAUČNÉ POHÁDKOVÉ STEZKY	86
6.3.1	<i>Návrh stezky</i>	86
6.3.2	<i>Umístění a značení stezky</i>	88
6.3.3	<i>Podmínky realizace stezky</i>	89
6.3.4	<i>Propagace stezky</i>	90
7	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ	91
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	93
8.1	TIŠTĚNÉ ZDROJE	93
8.2	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	95
9	PŘÍLOHY	102
	<i>Příloha č. 1 - SZ Ratibořice a SH Vízmburk</i>	<i>I</i>
	<i>Příloha č. 2 - Anketní šetření č. 1: Průzkum spokojenosti návštěvníků BÚ</i>	<i>III</i>
	<i>Příloha č. 3 - Dotazníkové šetření č. 2: Využití naučných stezek</i>	<i>XI</i>
	<i>Příloha č. 4 - Dotazníkové šetření č. 3: Školní výlety</i>	<i>XIV</i>
	<i>Příloha č. 5 - Anketní šetření č. 4: rozhledna Žernov</i>	<i>XVII</i>
	<i>Příloha č. 6 - Fotogalerie</i>	<i>XVIII</i>
	<i>Příloha č. 7 – Tematická struktura otázek rozhovorů s kompetentními osobami v CR</i>	<i>XX</i>
	<i>Příloha č. 8 - QUEST – Poznejte Českou Skalici a okolí</i>	<i>XXI</i>

Seznam grafů

Graf 1 – Formy propagace naučné stezky	64
Graf 2 - Délka pobytu návštěvníků Babiččina údolí.....	71
Graf 3 - Návštěvnícké segmenty Babiččina údolí.....	73
Graf 4 - Délka pobytu segmentu Rodina s dětmi v Babiččina údolí.....	73
Graf 5 – Vědí návštěvníci o naučných stezkách v Babiččině údolí?	76
Graf 6 – Jak čtou návštěvníci infopanely	76
Graf 7- Změny na naučných stezkách v Babiččině údolí.....	77
Graf 8 - Podíl jednotlivých segmentů na návštěvnosti SZ Ratibořice v roce 2014 ...	78
Graf 9 – Využití služeb místního průvodce	79
Graf 10 – Kritéria školního výletu	80

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Mapa turistických regionů České republiky	10
Obrázek 2 - Mapa turistických oblastí České republiky.....	11
Obrázek 3 – Schéma rozdělení činitelů rozvoje a rozmístění cestovního ruchu.....	12
Obrázek 4 – Kartogram NS a turistických tras v ČR.....	28
Obrázek 5 – Schéma okružní NS – vlevo „uzavřená“, vpravo „otevřená“	30
Obrázek 6 - Schéma liniové NS – vlevo „uzavřená“, vpravo „otevřená“	31
Obrázek 7, 8 – Dendrofon a jeho detail v Městských lesích Hradec Králové.....	33
Obrázek 9 – Úrovně komplexnosti produktu CR.....	39
Obrázek 10 – Obsah turistického produktu	40
Obrázek 11 – mapa Ratibořice – Babiččino údolí.....	47
Obrázek 12, 13 - NS Jakuba Míly, Žernovská lávka – celkový pohled a detail.....	62
Obrázek 14, 15 – NS Po stopách erbu zlatého třmene	63
Obrázek 16 – Externí místní průvodce a role Regionálního informačního centra...68	
Obrázek 17 – Ukázka panelu NS Babiččino údolí, zastavení č. 17, 18	77
Obrázek 18 – Půdorys 1. patra SZ Ratibořice	84
Obrázek 19, 20 – Ukázka interaktivního prvku „dřevěný kůň“	87

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Členění oslovených ZŠ podle krajů a okresů	5
Tabulka 2 – Počet ZŠ v ČR a počet ZŠ zahrnutých do dotazníkového šetření	6
Tabulka 3 – Členění atraktivit dle N. Vanhova	13
Tabulka 4 – Počet zvlášť chráněných území v ČR.....	18
Tabulka 5 – Techniky zapojení aktérů CR podle účelu	21
Tabulka 6 – Vybrané příklady interaktivních prvků na naučných stezkách	34
Tabulka 7 – Segmentační proměnné pro spotřební trhy	43
Tabulka 8 – Typy cenových strategií.....	44
Tabulka 9 – Flexibilita služeb v ČR.....	45
Tabulka 10 – Společenské atraktivity v Babiččině údolí	52
Tabulka 11 - Ubytovací možnosti v České Skalici a okolí v roce 2015.....	54
Tabulka 12 – Návštěvnost SZ Ratibořice	56
Tabulka 13 – Statistika návštěvnosti památek Královéhrad. kraje v roce 2014.....	56
Tabulka 14 – Délka pobytu návštěvníků v Č. Skalici a okolí v letech 2010 – 2014 ..	57
Tabulka 15 – Eko(agro)turistické farmy v okrese Náchod.....	59
Tabulka 16 – Naučné stezky v Babiččině údolí	60
Tabulka 17 – Propagační mix nového turistického produktu	69
Tabulka 18 – Návštěvnícké segmenty v Babiččině údolí podle společnosti Ipsos ..	72
Tabulka 19 - Motivace návštěvy BÚ segmentu rodina s dětmi	74
Tabulka 20 - Nejlákavější aktivity BÚ podle segmentu rodina s dětmi	74
Tabulka 21 – Chybějící služby a aktivity v BÚ podle segmentu rodina s dětmi	75
Tabulka 22 – Nejoblíbenější místa/faktory v BÚ podle segmentu rodina s dětmi ..	75
Tabulka 23 – Navštívené prohl. okruhy SZ Ratibořice segmentem rodina s dětmi ..	75
Tabulka 24 – Návštěvnost segmentu děti MŠ, ZŠ v SZ Ratibořice.....	78
Tabulka 25 – Odpovědi na výzkumné otázky	81
Tabulka 26 – Souhrnná charakteristika Babiččina údolí.....	82
Tabulka 27 – Vstupné prohlídkových okruhů zaměřených na děti	85
Tabulka 28 – Námět jednotlivých zastavení pohádkové NS	88

1 Úvod

Bakalářská práce se zabývá vybranými provozními ukazateli turistických atraktivit - zaměřuje se na návštěvnost a délku pobytu. Z důvodu dobré znalosti lokality a citové vazby k ní si autorka vybrala destinaci Babiččino údolí.

Babiččino údolí patří k nejnavštěvovanějším turistickým atraktivitám Královéhradeckého kraje. Většina návštěvníků, kteří sem zavítají, se sem vrací v různém časovém horizontu. Z dostupných sekundárních zdrojů i rozhovorů s pracovníci Regionálního informačního centra v České Skalici vychází najevo skutečnost, že v Babiččině údolí se zdrží v posledních letech přibližně polovina až dvě třetiny návštěvníků pouze jeden den, tzn. nepřenocují zde.

V teoretické části jsou zpracovány oblasti týkající se regionálního členění cestovního ruchu ČR, předpokladů rozvoje turismu a provozních ukazatelů turistických atraktivit. Vzhledem k tomu, že zkoumaná destinace patří mezi maloplošná zvláště chráněná území, je zapotřebí v teoretické části nastínit i problematiku ochrany přírody a turismu v chráněných oblastech. Poslední část teoretických aplikací je věnována charakteru, tvorbě a distribuci produktů zařízení CR.

Bakalářská práce se v praktické části zabývá otázkou doby pobytu v rámci vlastního anketního šetření a složením návštěvnických segmentů. U převažujícího návštěvnického segmentu je zjišťována jeho motivace k návštěvě Babiččina údolí, aktivity, jež se jeví jako nejlákavější pro tento segment, a následná spokojenost či nespokojenost se zdejšími nabízenými službami. Na základě těchto zjištění jsou navržena možná řešení, náměty vedoucí nejen ke zvýšení návštěvnosti destinace, ale i prodloužení doby pobytu.

Vzhledem k tomu, že mezi návštěvnické segmenty patří i děti mateřských a základních škol, jež v současnosti stále realizují výlety, resp. školní výlety, zaměřuje se bakalářská práce i na tento segment z hlediska návštěvnosti s cílem prodloužit pobyt školního výletu u dětí ze základních škol na základě nově navržených alter-

nativ oživení destinace. V rámci tohoto segmentu se uskuteční dotazníkové šetření, jehož úkolem je zjištění zájmu o jednu z možných nových služeb (turistický produkt) a zároveň i kritérií, podle nichž se učitelé, sestavující plán školního výletu, rozhodují.

Veškerá doporučení a náměty respektují snahy místních aktérů o šetrný cestovní ruch a udržení genia loci této destinace. Zároveň jsou konzultována s kompetentními osobami pracujícími v oblasti cestovního ruchu v destinaci Babiččino údolí.

2 Cíl a metodika práce

2.1 Cíl

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit současný stav cestovního ruchu v Babiččině údolí u vybraných provozních ukazatelů - návštěvnosti a délky pobytu návštěvníků, tj. počtu přenocování.

Následně budou u těchto dvou provozních ukazatelů hledána možná řešení, jež by vedla k jejich růstu, a to se zaměřením na takový návštěvnický segment, který zde převažuje dle zjištěných výsledků vlastního anketního šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí.

K dosažení definovaných cílů vedou odpovědi na tyto výzkumné otázky:

- 1) Jak dlouhý je pobyt návštěvníků v Babiččině údolí?
- 2) Jaký návštěvnický segment v Babiččině údolí převažuje?
- 3) Vědí o existenci naučných stezek v Babiččině údolí přítomní návštěvníci?
- 4) Co si návštěvníci přejí vylepšit na naučných stezkách v Babiččině údolí?
- 5) Jsou častými návštěvníky SZ Ratibořice i děti na školních výletech?
- 6) Jaký je zájem o využití místního průvodce v Babiččině údolí při školních výletech?

2.2 Metodika práce

V této práci byly použity tyto ověřovací metody: obsahová analýza textu a sekundárních zdrojů, primární a sekundární anketní a dotazníková šetření a polo-řízené rozhovory s informovanými osobami - Radkou Jansovou (pracovnicí Regionálního informačního centra v České Skalici), Květou Ležovičovou (pracovnicí Centra rozvoje Česká Skalice a informačního bodu Ratibořice) a Ivanem Češkou (kastelánem státního zámku Ratibořice).

Primární dotazníková šetření:

1. anketní šetření s názvem Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí – šetření se zúčastnilo celkem 101 respondentů. Proběhlo převážně osobním

dotazováním návštěvníků (vybraných na základě dostupnosti v terénu) autorkou práce a pracovníci Regionálního informačního centra v České Skalici a Ratibořicích (68 návštěvníků autorka, 10 návštěvníků přes IC), 23 dotazníků bylo vyplněno návštěvníky prostřednictvím webového dotazníku umístěného na sociální síti Facebook turistické oblasti Kladské pomezí.

2. dotazníkové šetření s názvem Využití naučných stezek – odkaz na webový dotazník byl poslán emailem všem čtyřem správcům naučných stezek: Muzeu Boženy Němcové, městu Česká Skalice, Centru rozvoje Česká Skalice a Společnosti pro záchranu Babiččina údolí.

3. dotazníkové šetření s názvem Školní výlety – odkaz na webový dotazník s prosbou o jeho vyplnění byl poslán emailem do ZŠ ve všech krajích ČR.

Podle webového portálu Školy Online na odkazu <http://www.seznamskol.cz/zakladni-skoly/> reprezentovaly každý kraj minimálně dva okresy, s výjimkou Královéhradeckého kraje, kde byly dotázány všechny školy pouze okresu Hradec Králové mající emailové spojení. Jednotlivé školy byly ze seznamu vybírány sestupně s výjimkou škol praktických, speciálních, ZUŠ a těch, na něž nebyl dostupný emailový kontakt.

Celkem bylo osloveno 1 105 ZŠ. Bližší informace o členění dle krajů, okresů a počtů ZŠ viz tab. 1.

Cílem bylo získat takový počet responsí, které by odpovídaly reprezentativnímu vzorku ZŠ.

Na webovém portálu ČSÚ (<https://www.czso.cz/csu/czso/skoly-a-skolska-zarizeni-za-skolni-rok-20142015> v tabulce č. 7 – *Základní vzdělávání – školy, třídy, žáci - podle území*) byl zjištěn celkový počet všech ZŠ na území ČR a rozdělení na jednotlivé kraje. Následně byl zjištěn počet speciálních ZŠ a ZUŠ (na webovém portálu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy - <http://rejskol.msmt.cz/>) – o počet těchto škol byl poníženo počet všech ZŠ (tab. 2.)

Počet získaných responsí dle poměru zastoupených ZŠ v krajích dosáhl 6% z celkového počtu ZŠ.

Tabulka 1 - Členění oslovených ZŠ podle krajů a okresů

Kraj	Celkem ZŠ oslovených v kraji	Okres	Počet oslovených ZŠ
Královéhradecký	41	Hradec Králové	41
Pardubický	40	Pardubice	20
		Ústí nad Orlicí	20
Středočeský	87	Kolín	37
		Nymburk	20
		Kutná Hora	20
		Mělník	10
Liberecký	40	Liberec	20
		Semily	20
Jihočeský	59	Písek	19
		České Budějovice	20
		Tábor	10
		Strakonice	10
Karlovarský	40	Cheb	20
		Sokolov	20
Jihomoravský	213	Brno - město	40
		Brno - venkov	40
		Blansko	35
		Břeclav	30
		Hodonín	30
		Vyškov	33
		Znojmo	5
Moravskoslezský	100	Ostrava	40
		Frýdek - Místek	20
		Nový Jičín	20
		Opava	20
Olomoucký	70	Olomouc	20
		Přerov	20
		Šumperk	20
		Prostějov	10
Zlínský	90	Zlín	30
		Uherské Hradiště	30
		Kroměříž	30
Praha	111	Praha 1	8
		Praha 2	6
		Praha 3	11
		Praha 4	16
		Praha 5	5
		Praha 6	12
		Praha 7	8
		Praha 8	10
		Praha 9	20
		Praha 10	15

Plzeňský	65	Plzeň - město	22
		Rokycany	18
		Tachov	15
		Plzeň – sever	10
Ústecký	82	Děčín	22
		Louny	20
		Litoměřice	20
		Ústí nad Labem	20
Vysočina	67	Havlíčkův Brod	20
		Žďár nad Sázavou	23
		Jihlava	20
		Třebíč	4

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

Tabulka 2 – Počet ZŠ v ČR a počet ZŠ zahrnutých do dotazníkového šetření

ČR / Kraj	ZŠ v ČR dle ČSÚ	ČR / Kraj	Počet speciálních ZŠ	Počet ZUŠ	Počet ZŠ v šetření	Počet responsí 6% ZŠ
ČR	4 106	ČR	80	490	3 536	212
Praha	260	Praha	7	36	217	13
Středočeský	531	Středočeský	8	57	466	28
Jihočeský	255	Jihočeský	2	35	218	13
Plzeňský	220	Plzeňský	3	35	182	11
Karlovarský	107	Karlovarský	1	20	86	5
Ústecký	277	Ústecký	14	31	232	14
Liberecký	205	Liberecký	6	20	179	11
Královéhradecký	267	Královéhradecký	6	31	230	14
Pardubický	252	Pardubický	14	30	208	13
Vysočina	263	Kraj Vysočina	2	24	237	14
Jihomoravský	472	Jihomoravský	4	64	404	24
Olomoucký	297	Olomoucký	1	27	269	16
Zlínský	258	Zlínský	8	29	221	13
Moravskoslezský	442	Moravskoslezský	4	51	387	23

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

4. anketní šetření s názvem rozhledna Žernov – šetření se zúčastnilo celkem 68 respondentů. Proběhlo, po ukončení anketního šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí, osobním dotazováním týchž návštěvníků autorkou práce.

Cílem bylo zjistit, zda návštěvníci BÚ vědí o existenci této nově postavené rozhledny, o jejíž výstavbu se zasadila destinační společnost Kladského pomezí – Branka, o.p.s. v rámci projektu Místa plná rozhledů v Euroregionu Glacensis.

Sekundární dotazníková šetření:

1. Studie rozvoje šetrného cestovního ruchu v NPP a NKP Babiččino údolí (v rámci projektu Harmonizace kulturní krajiny na území NPP a NKP Babiččino údolí) - **místního dotazníkového šetření v infostánku v Ratibořicích** se v roce 2009 zúčastnilo 200 respondentů. Ze šetření byla využita otázka č. 8: „Čtete si, zajímají Vás informace na panelech naučné stezky v BÚ?“ a její výsledky.

2. Ipsos – centrála CR ČR, agentura CzechTourism, spolupracuje se společností Ipsos Tambor, jež každoročně provádí **Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch** - v části **Královéhradecko** jsou zpracovány jednotlivé odpovědi na otázky. Z tohoto šetření jsou využity údaje o délce pobytu, způsobu dopravy a částečně složení návštěvnických segmentů pro oblast Česká Skalice, kde na otázky odpovídalo 48 - 55 respondentů (v jednotlivých letech se počet respondentů liší). Získaná data z *Výzkumu zaměřeného na domácí cestovní ruch* se týkají let 2010 – 2014.

Polo-řízené rozhovory s informovanými osobami proběhly:

- 20. 8. 2015 a 2. 12. 2015 s Radkou Jansovou (pracovnicí Regionálního informačního centra v České Skalici) a Květou Ležovičovou (pracovnicí Centra rozvoje Česká Skalice a informačního bodu Ratibořice)
- 26. 8. 2015 s Ivanem Češkou, kastelánem SZ Ratibořice

3 Literární rešerše

Geografií cestovního ruchu České republiky včetně činitelů rozvoje a rozmístění cestovního ruchu (selektivní faktory, lokalizační a realizační podmínky) se zabývá řada autorů, např. **Hrala (2013)** nebo **Vystoupil – Šauer et al. (2011)**. Pro tuto práci byly využity poznatky především Hraly. Z publikace Vystoupila – Šauera et al. byly čerpány informace o doprovodné infrastruktuře, konkrétně NS.

Dále byla v práci využita přehledně vysvětlená tematika atraktivity destinace, členění vybavenosti a provozních ukazatelů turistické atraktivity od **Palatkové (2011)**, jež zároveň přebírá pohled **Vanhova (2005)** na detailnější členění atraktivit, odrážející vývoj CR. Obdobně jako Palatková (2011) popisují atraktivitu i **Zelenka – Pásková (2012)**. Detailnější členění a popis různých provozních ukazatelů atraktivit či zařízení v CR přináší **Beránek et al. (2013)**, z něhož byly vybrány některé ukazatele uvedené v této práci.

Ochranu přírody a vztah k udržitelnému CR rozebírá velmi srozumitelně **Zelenka et al. (2013)** – vnímá ho jako dohodu všech aktérů CR, tzn. doporučuje využití participativního a návštěvnického managementu. Participativním managementem se blíže zabývá **Hušková in Banaš et al. (2014)**, uvádí jeho výhody a přibližuje techniky zapojení aktérů CR. Pojem návštěvnický management vysvětlují **Zelenka – Pásková (2012)** včetně uvedení jeho nástrojů. Bližší pohled na návštěvnický management - jeho regulační mechanismy - popisuje **Šťastná in Banaš et al. (2014)**. Druhy a formami CR, které lze ideálně provozovat v chráněných územích, se zabývá řada autorů, např. **Štyrský in Šmídová et al. (2014)**, **Zelenka et al. (2013)**, **Šimková (2008)** nebo kolektiv autorů Katedry cestovního ruchu VŠE Praha (2007), přičemž se každý více zaměřuje na jinou formu. **Štyrský in Šmídová et al. (2014)** zmiňuje přírodní CR, především ekoturismus. **Zelenka et al. (2013)** navíc uvádí ekoagroturismus a geoturismus. **Šimková (2008)** se zaměřuje na ekoagroturismus a zdůrazňuje doprovodný program pro návštěvníky farem, zdůvodňuje jeho význam a výhody. Názorově se **kolektiv autorů Katedry cestovního ruchu VŠE Praha (2007)** přibližuje Zelenkovi et al. (2013) – vidí řešení v trvale udržitelném CR, konkrétně ve venkovském CR a formách: agroturismu, ekoagroturismu a eko-

turismu. Dále kolektiv autorů zmiňuje produkty venkovského CR: Prázdniny na venkově Zelené prázdniny, Heritage Trails – Stezky dědictví a Zelené stezky – Greenways.

Problematiku naučných stezek komplexně neřeší v ČR zřejmě žádný autor, existuje však řada autorů, kteří se zabývají vybranými aspekty, např. Vystoupil – Šauer et al. (2011), Beňková (2010), Kalná (2007), Čeřovský – Záveský (1989), Činčera (2007) nebo Otevřel (2010).

Vystoupil – Šauer et al. (2011) se dívají na naučné stezky jako na vhodný nástroj podpory CR z hlediska návštěvnosti destinace a kladou důraz na kompletní vybavenost stezky (např. interaktivní prvky) a její údržbu. Obdobný názor zastává i **Beňková (2010)**. Vnímá NS jako prostředek environmentální interpretace a rozlišuje NS klasické a interaktivní. Vysvětluje rozdíly vnímání a prožívání návštěvníků obou druhů stezek.

K dalším autorům, již se zabývají významem či funkcemi NS, patří Hálková et al. in **Kalná (2007)**, **Čeřovský – Záveský (1989)** nebo **Činčera (2007)**. Všichni tito autoři se shodují na funkci ochranné ve vztahu k životnímu prostředí, resp. na environmentální výchově návštěvníků. Kalná (2007) navíc zmiňuje funkci regulační, tj. usměrnění toku návštěvníků vedoucí k ochraně nejcennějších míst území stezky.

Přehledně seznamuje s charakterem produktů zařízení CR **Palatková (2011)** nebo **Zelenka – Pásková (2012)**, kteří navíc blíže popisují komplexnost produktu. Tvorbou produktu se zabývají **Kratochvíl – Pažout (2006)**, kteří ho rozebírají ze čtyř hledisek: region, produkt, cílová skupina (mj. i segmentace a typologie návštěvníka) a prodej a komunikace. Tržní segmentací se zabývají i autoři **Kotler (2007)** nebo **Vašítková (2014)**.

Charakter distribučních cest produktu řeší **Vašítková (2014)** nebo **Jakubíková (2009)**. Ta navíc zmiňuje různou flexibilitu služeb CR, tj. souvislost mezi poskytováním služeb a časovým faktorem.

Prostředky distribuce v CR řeší **Zelenka (2015)**. Dělí je na „klasické“ a „personifikované“, jež pak blíže popisuje (např. brány CRS, GDS aj.). **Kesner (2005)** se zabývá specifickými zařízeními CR (muzea a památky) a jejich způsobem distribuce.

4 Teoretická část

4.1 Obecná teoretická východiska

Z hlediska obecných teoretických východisek se tato práce zabývá regionálním členěním cestovního ruchu v ČR, předpoklady pro rozvoj turismu, vymezením pojmu atraktivity, jejího členění a provozních ukazatelů, dále pak v základních obrysech i problematikou ochrany přírody v ČR.

4.1.1 Regionální členění cestovního ruchu ČR

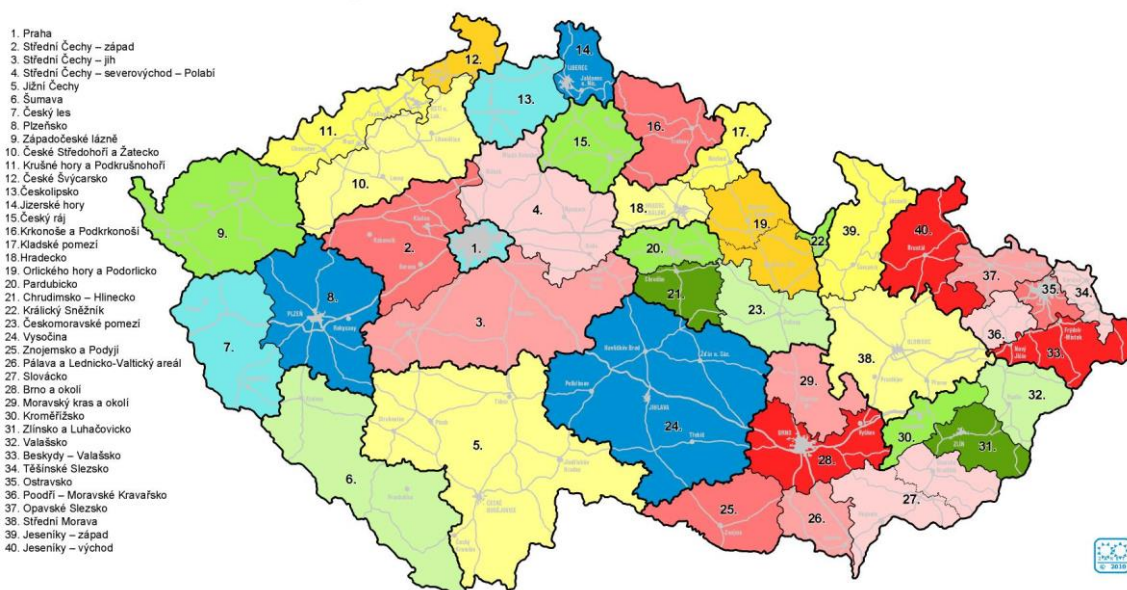
Obrázek 1 - Mapa turistických regionů České republiky
Zdroj: CzechTourism (2013)

Podle Hraly (2013:165) byly k podpoře domácího cestovního ruchu a jeho propagaci českou centrálou cestovního ruchu, agenturou CzechTourism, v letech 1998 – 1999 vymezeny **turistické regiony a oblasti**. Hrala dále uvádí, že v roce 2010 došlo ke změně členění - vznikly dva nové regiony – Královéhradecko a Východní Morava. Nyní je území ČR rozděleno na 17 turistických regionů, které se dále dělí na 40 turistických oblastí, viz obr. 1 a 2.

Rozdělení České republiky na turistické regiony není ve většině případů shodné s vyššími územně samosprávnými celky, tedy kraji. Týká se to např. i turistického regionu Královéhradecko a Královéhradeckého kraje. Zatímco, podle

agentury CzechTourism (2013), tvoří Královéhradecko tři turistické oblasti: Hradecko, Kladské Pomezí a Orlické hory a Podorlicko (pouze západní část), tak podle Královéhradeckého kraje – turistického portálu (2015) se tento kraj skládá z pěti oblastí, tzv. turisticky významných území. Jedná se o Hradecko, Kladské Pomezí a Orlické hory a Podorlicko (pouze západní část), tj. území shodné turistickým regionem Královéhradecko, a dále zahrnuje ještě Český ráj a Krkonoše a Podkrkonoší.

Turistické oblasti České republiky

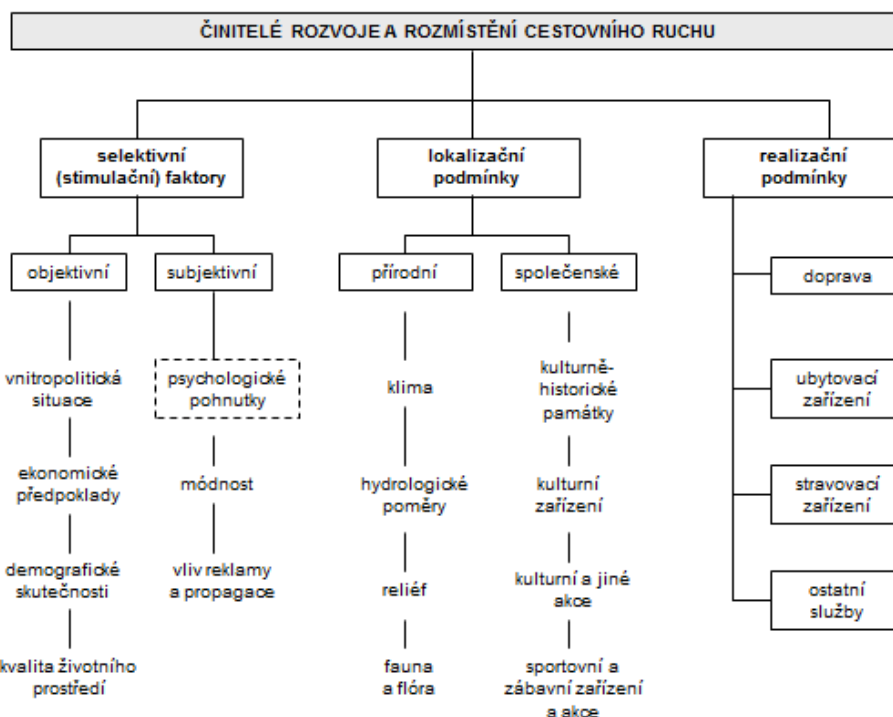
Obrázek 2 - Mapa turistických oblastí České republiky
Zdroj: CzechTourism (2013)

4.1.2 Předpoklady pro rozvoj CR

Předpokladem pro rozvoj cestovního ruchu je nezbytná znalost činitelů rozvoje a rozmístění cestovního ruchu. Hrala (2013:13) dělí činitele rozvoje na tyto základní typy faktorů a podmínek rozvoje: selektivní (stimulační), lokalizační a realizační. Jejich podrobnější členění zobrazuje schéma na obr. 3.

Jak Hrala dále uvádí, **selektivní předpoklady** stimulují poptávku po dané destinaci, tj. ovlivňují potenciální návštěvníky k rozhodnutí, zda v rámci cestovního ruchu využít nabízených služeb a produktů CR či nikoliv (např. vliv životního prostředí, bezpečnost, vnitřní pohnutky aj.). **Lokalizační předpoklady** zahrnují přírodní a společenské faktory, jež rozhodují o funkčním využití dané lokality. Existence **realizačních faktorů** umožňuje podle Hraly (2013:29) dosáhnout danou lokalitu do-

pravními prostředky, či setrvat i více dní, tzn. využít místních ubytovacích a stravovacích zařízení.

Obrázek 3 – Schéma rozdělení činitelů rozvoje a rozmístění cestovního ruchu
Zdroj: vlastní zpracování podle Hraly (2013:13-32)

4.1.3 Turistická atraktivita a její provozní ukazatelé

Podle Malé (1999:45) tvoří nabídku v CR souhrn „atraktivit, služeb, hmotných statků a užitečných efektů, které jsou v určitém místě a čase k dispozici pro uspokojení potřeb účastníků cestovního ruchu, a které prodávající chtějí na trhu cestovního ruchu realizovat“. Jak dále Malá uvádí, jedná se o atraktivity cílových míst a jejich vybavenost.

4.1.3.1 Atraktivity cílových míst

Jejich cílem je podle Palatkové (2011:58) přilákat návštěvníky do destinace, proto bývají označovány pojmem primární část nabídky - s obvyklým dělením do těchto čtyř skupin:

- přírodní atraktivity
- kulturně-historické atraktivity

- organizované atraktivity
- společenské aktivity

Obdobně atraktivitu CR charakterizuje i Zelenka - Pásková (2012:48): „zajímavá součást přírody a přírodní podmínky, sportovní, kulturní nebo společenský objekt nebo událost přitahující účastníky CR.“

Tab. 3 zobrazuje jiné členění atraktivit destinace podle Vanhova in Palatková (2005:76 in 2011:58-59), které reflektuje na vývoj v CR, např. zařazení dříve se nevyskytujících atraktivit.

Tabulka 3 – Členění atraktivit dle N. Vanhova

Základní skupiny	Skupiny	Příklady
Primární atraktivity přírodní	Klimatické podmínky	Teplota, úhrn srážek
	Morfologické podmínky	Hory, skály
	Hydrologické podmínky	Řeky, vodopády
	Fauna a flóra	Druhy živočišstva a vegetace
Primární atraktivity vybudované/organizované (výsledek činnosti člověka)	Architektonické a technické atraktivity	<ul style="list-style-type: none"> • historické (hrady, zámky...) • sakrální (katedrály, kláštery ...) • moderní architektura • lidová architektura • technické památky (rozhledny, mlýny, mosty ...) • archeologické naleziště • památníky apod.
	Vybudované přírodní atraktivity	<ul style="list-style-type: none"> • přírodní parky a jiné upravené výseky přírody • ostatní parky a zahrady • botanické a zoologické zahrady apod.
	Kulturní a sportovní atraktivity	<ul style="list-style-type: none"> • kulturní zařízení (muzea, galerie) • významná kulturní a historická místa • hudební, divadelní a filmové festivaly • sportovní události • folklór, řemesla apod.
	Sociální atraktivity	<ul style="list-style-type: none"> • způsob života lidí • tradice a obyčeje • regionální gastronomie apod.

Základní skupiny	Skupiny	Příklady
Účelově vybudované/ organizované atraktivita	Tematické parky	Disneyland, Legoland
	Lázeňská střediska	
	Sportovní areály	lyžařské, golfové ...
	Kongresové a incentivní akce	

Zdroj: převzato a upraveno podle Vanhova in Palatková (2005:76 in 2011:58-59)

4.1.3.2 Vybavenost cílových míst

Vybavenost destinace slouží podle Palatkové (2011:59-60) k uspokojení sekundárních potřeb účastníků CR (ubytování, doprava aj.), od toho je odvozen pojem sekundární část nabídky. Existence, struktura, rozsah a úroveň poskytovaných služeb ovlivňují využití atraktivit. Lze je rozdělit do dvou skupin:

- **suprastruktura**, jež zahrnuje:
  - ubytovací služby
    - komerční – hotel, penzion, kemp aj.
    - nekomerční – chalupa využívaná pro vlastní potřebu, ubytování u příbuzných/známých
  - stravovací služby
  - ostatní služby využívané nejen účastníky CR, ale i rezidenty – např. bankovní, směnářské, pojišťovací, zdravotnické či informační služby, půjčování aut aj.
- **infrastruktura** – lze ji rozčlenit na:
  - dopravní – převážně ji tvoří silniční a železniční síť, veřejná doprava v destinaci, parkoviště a odpočívadla
  - veřejnou:
    - jde o vodovody, osvětlení, telekomunikace aj.
    - rozvoj CR se odráží v požadavcích na kapacitu jednotlivých služeb veřejné infrastruktury

4.1.3.3 Provozní ukazatelé turistické atraktivity

K institucím, jež se zabývají statistickým monitoringem cestovního ruchu v České republice, patří podle Palatkové (2011:80) Český statistický úřad, Česká národní banka, Ministerstvo pro místní rozvoj, agentura CzechTourism, dále pak Ministerstvo kultury (prostřednictvím NIPOS – Národního informačního a poradenského střediska pro místní kulturu) aj.. Dalšími subjekty na regionální a místní úrovni jsou kraje, obce, destinační managementy, jednotliví provozovatelé zařízení cestovního ruchu a další.

Palatková (2011:87) uvádí jako monitorované ukazatele v destinaci:

- **počty návštěvníků/turistů/exkurzionistů**
- **devizové příjmy a výdaje**
- **úroveň spotřeby v cestovním ruchu**
- **geografickou segmentaci poptávky**
- **spotřební chování**

Jak dále Palatková uvádí, podle zvoleného způsobu šetření probíhá sběr dat na hraničních přechodech, v dopravních prostředcích, domácnostech, přímo u jednotlivých atraktivit nebo v dalších institucích. Problémem při sběru dat jsou velmi často záměrně nepravdivé odpovědi respondentů, nemožnost podchycení všech účastníků CR či rozlišení využití služeb poskytovaných jak místním obyvatelům, tak i domácím a zahraničním návštěvníkům.

Beránek et al. (2013:63-64) uvádí následující ukazatele, jež charakterizují rozvoj cestovního ruchu v rámci dané země:

- **objem turistického toku** - zahrnující celkový počet turistů, celkový počet přenocování a průměrnou délku pobytu turisty v zemi. Zásadní informací z hlediska plánování materiálně technické základny CR je počet dnů pobytu, jenž lze vypočítat podle vzorce:

$$Q_d = Q_t \times t_{\text{prům}}$$

kde Q_d vyjadřuje počet dnů pobytu, Q_t - počet turistů, $t_{\text{prům}}$ - průměrnou délku pobytu turisty v zemi

- **ukazatel průměrných denních výdajů účastníků CR** – lze stanovit za předpokladu znalosti objemu turistického toku. Tyto výdaje jsou ovšem pouze přibližné, neboť mnohdy turisté ani nesledují, kolik peněz v dané destinaci utratili za zboží a služby. Celkové výdaje turistů (V_{Σ}) v dané zemi se vypočítají podle vzorce:

$$V_{\Sigma} = Q_d \times V_{\text{prům}}$$

kde $V_{\text{prům}}$ představují průměrné denní výdaje turisty

- **kapacitní ukazatele** – vyjadřují stav a rozvoj materiálně-technické základny v dané zemi, např. počet stálých lůžek, počet pokojů, počet lůžkodnů, počet míst k sezení, obrátka židle aj.

Beránek et al. (2013:64-65) dodává, že jedním z nejvýznamnějších kapacitních ukazatelů je **počet lůžkodnů**, tzn. jedno přenocování jedné osoby. Podle níže uvedeného vzorce lze určit počet možných přenocování na dostupných lůžkách v průběhu jednoho roku:

$$LD = L_r \times 365 + L_s \times Q_{ds}$$

kde představuje:

LD - kapacitu ubytovacích zařízení vyjádřená počtem lůžkodnů,

L_r - počet lůžek využívaných po celý rok, L_s - počet lůžek sezónního využití,

Q_{ds} - počet dnů sezónního využití

Beránek et al. (2013:62-63) navíc zmiňuje, že k ukazatelům finančně ekonomické činnosti patří i využití pracovní síly (produktivita práce, náklady na pracovníka aj.). Dále se zabývá provozními ukazateli z pohledu jednotlivých zařízení cestovního ruchu, např. u:

- hotelového provozu – koeficient obsazenosti nebo ukazatel pokojonoci aj.
- restauračního provozu – velikost odbytové plochy, průměrné procento využití provozovny aj.

Tyto ukazatele dokládají, jak si turistická atraktivita nebo zařízení poskytující služby v CR v jednotlivých sledovaných kritériích stojí. Důležité je jejich sledování v čase – konkrétně v dlouhodobém horizontu, z něhož je vidno, zda daný ukazatel

má rostoucí, klesající či stagnující tendenci. Na základě toho pak může vlastník, resp. provozovatel učinit potřebná rozhodnutí vedoucí k požadovanému stavu turistické atraktivity/zařízení CR.

Výsledky jednotlivých ukazatelů je potřeba hodnotit komplexně, nikoliv zvlášť. Např. není důležité dosahovat vždy co nejvyšší návštěvnosti turistické atraktivity, pokud to zároveň negeneruje adekvátní či vyšší příjem (počítaný na 1 návštěvníka). Pouhé zvyšování návštěvnosti může mít naopak za následek vznik negativních jevů, např. přetížení destinace/turistické atraktivity, problém s odpady aj.

4.1.4 Ochrana přírody

Ochranou přírody se rozumí zachování krajiny, životního prostředí i se všemi živými a neživými organismy. Podle webového portálu Ministerstva životního prostředí řeší tuto problematiku v České republice Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb., uveřejněný ve Sbírce zákonů na straně 666.

Jak dále MŽP uvádí, k nástrojům ochrany přírody a krajiny patří ochrana území, a to prostřednictvím **zvláště chráněných území**. Jedná se o přírodovědecky nebo esteticky významná či jinak unikátní území. ZCHÚ se dělí do šesti kategorií:

- národní parky
- chráněné krajinné oblasti
- národní přírodní rezervace
- přírodní rezervace
- národní přírodní památky
- přírodní památky

Cílem ochrany území je podle MŽP pro příští generace udržet stávající dochovaný stav daného území, či ho ještě zlepšit, nebo případně ho ponechat samovolnému vývoji a nezasahovat tak do přírodních procesů (např. nelikvidovat spadlé stromy, nechat je přirozenému „rozkladu“).

Národní přírodní památka

Podle webového portálu MŽP je pojem národní přírodní památka vymezen následovně: „*Národní přírodní památka je v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a*

krajiny definována jako přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.“

K 26. 2. 2016 se nachází podle AOPK ČR v Digitálním registru ÚSOP¹ celkem 118 národních přírodních památek, viz tab. 4.

Tabulka 4 – Počet zvláště chráněných území v ČR

Kategorie	Počet
Národní park	4
Chráněná krajinná oblast	26
Národní přírodní památka	118
Národní přírodní rezervace	109
Přírodní památka	1 530
Přírodní rezervace	815
zvláště chráněná území – celkem	2 602

Zdroj: AOPK ČR (2016)

Natura 2000

Dalším pojmem v oblasti ochrany území, a to na úrovni Evropské unie, je **Natura 2000**. Podle Pokorného - Rotha (2001:3-4) se jedná o **soustavu chráněných území evropského významu**, kde žijí nejvzácnější a nejvíce ohrožené druhy rostlin a živočichů. Dále jsou předmětem ochrany tzv. přírodní stanoviště – tj. určité typy prostředí, např. rašeliniště, horské louky aj. Cílem ochrany je zachování biologické rozmanitosti. Jednotlivá území zařazená do soustavy Natura 2000 mají různý stupeň ochrany – jedná se o kategorie zvláště chráněných území.

AOPK ČR na svém webovém portálu NATURA 2000 uvádí, že **vytvoření soustavy Natura 2000 ukládají dva právní předpisy EU:**

„1) směrnice 2009/147/ES (nahradila směrnici 79/409/EHS), o ochraně volně žijících ptáků („směrnice o ptácích“)

---

¹ Ústřední seznam ochrany přírody - soustřeďuje zřizovací a odbornou dokumentaci o zvláště chráněných územích, památných stromů, smluvně schráněných území a lokalit soustavy NATURA 2000

2) *směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin („směrnice o stanovištích“)*.

V návaznosti na tyto směrnice dále AOPK ČR uvádí, že soustava Natura 2000 je tvořena **Ptačími oblastmi** a **Evropsky významnými lokalitami**. Ptačí oblasti jsou území o rozloze většinou větší než 50 km² a ne menší než 1 km² a v současnosti je jich na území ČR 41. Evropsky významných lokalit je v ČR 1.075 na územích větších než 50 km², ale i často menších než 1 km².

4.2 Teoretické aplikace

4.2.1 Cestovní ruch v chráněných územích

4.2.1.1 Ochrana přírody a vztah k cestovnímu ruchu

Cestovní ruch postupně mění přírodu, krajinu i sociální a kulturní prostředí. Návštěvníci mířící za zážitky, odpočinkem aj. do turistických destinací, které podle intenzity toku návštěvníků a jejich požadavků vyvíjejí tlak na rozvoj či budování prvků infrastruktury a suprastruktury, způsobují podle Zelenky et al. (2013:61) dopady na životní prostředí. Ty mohou mít různou intenzitu, příčiny, vratnost či nevratnost působení.

V současné době je trendem snaha o dlouhodobý udržitelný rozvoj CR tak, aby právě nedocházelo k nevratnému poškození životního prostředí. Nejedná se jen o ochranu přírody, ale i o vztah místních obyvatel k návštěvníkům. Z tohoto důvodu je potřeba, jak uvádí Zelenka et al. (2013:79), naplňovat jednu ze zásadních podmínek obecných přístupů udržitelnosti CR - **plánovitý rozvoj aktivit managementu chráněného území**, jenž zahrnuje zapojení všech aktérů CR.

Důležité je uvědomovat si hodnoty chráněného území. Z pohledu ochrany přírody a krajiny i CR je podle Zelenky et al. (2013:83) klíčovou hodnotou „*udržení podmínek pro vysokou biodiverzitu, výskyt vzácných, ohrožených a endemických druhů a zachování vlastní biodiverzity*“.

Proto jsou **přístupy k udržitelnosti CR v chráněném území specifické** a měly by vycházet, jak dále Zelenka et al. zmiňuje, z:

- multidimenzionální hodnoty území
- využití konceptu únosné kapacity, modelu LAC nebo indikátorů udržitelnosti CR
- nutnosti stanovení dlouhodobé vize
- nastavení vhodné zonace pro CR
- analýzy potenciálního přínosu CR pro chráněné území a jeho okolí
- výsledků dosavadních výzkumů chráněných území
- soustavného monitoringu stavu a dopadů ve chráněném území

V praxi to znamená analyzovat současný stav - všichni aktéři CR by se měli shodnout na dlouhodobé vizi chráněného území (i přes různé, často i protichůdné, zájmy) a zvolit vhodné nástroje k realizaci vize. Podle Zelenky et al. (2013:82) patří k vhodným nástrojům především participativní a návštěvnický management.

PARTICIPATIVNÍ MANAGEMENT

Podle Zelenky et al. (2013:108) ho lze chápat jako podstatný prvek různých konceptů managementu chráněných území, jenž využívá potenciálu aktérů CR pro udržitelnost cestovního ruchu a ovlivňuje snížení negativních dopadů jejich aktivit, chování, rozhodnutí a investic.

Jak dále Zelenka et al. uvádí, aktéry CR jsou např. místní obyvatelé, místní samospráva, návštěvníci chráněného území, podnikatelé, regionální pracoviště Národního památkového ústavu, organizace státní správy a ministerstva, různé organizace neziskového sektoru, vlastníci půdy, investoři aj.

Zapojení těchto aktérů CR předpokládá podle Zelenky et al. (2013:108) správné načasování jejich zapojení, tzn. ne všichni najednou, ale postupně dle dohodnuté strategie managementu chráněného území a zjištěné motivace jednotlivých aktérů, jejich záměrů a zkušeností s nimi.

Podle Huškové in Banaš et al. (2014:84-85) je zapotřebí, aby byli **všichni aktéři bráni jako rovnocenní partneři**, jejich názory a náměty byly respektovány, vzá-

jemná komunikace probíhala otevřeně, chování a jednání všech zúčastněných bylo transparentní.

Úsilí, čas a energie vynaložené na úspěšnou participaci všech místních aktérů CR se vyplatí, neboť dohoda na společné vizi destinace a šetrném cestovním ruchu s následnou dlouhodobou strategií a rozpracovanými dílčími kroky šetří čas, peníze, energii i úsilí všech aktérů v budoucnosti. Navíc **eliminují negativní dopady na životní prostředí a místní obyvatelstvo, mění jejich hodnoty a prohlubuje se vztah - respekt k přírodě** a všemu živému (aktér CR opouští svou lhostejnou, či bezohlednou pozici a uvědomuje si, že je jen jednou ze součástí života na Zemi).

Způsob zapojení aktérů, vedení efektivní komunikace mezi všemi zúčastněnými aj. je podle Huškové in Banaš et al. (2014:85) v kompetenci řídicího orgánu, např. organizaci destinačního managementu. Pro zapojení aktérů CR se využívají různé techniky, s možností jejich kombinace, viz tab. 5.

Tabulka 5 - Techniky zapojení aktérů CR podle účelu

Účel	Technika zapojení aktérů CR
prosté informování veřejnosti	propagační materiály, setkání s odborníky, výstavy, tiskové zprávy, konference a dny otevřených dveří
zjišťování informací	dotazníkové šetření a (strukturovaný) rozhovor
plánování, rozhodování	veřejná diskuse, kulatý stůl, panel, workshop, pracovní skupiny, akční plánování, interpretace místního dědictví, konference typu open space nebo world café

Zdroj: Hušková in Banaš et al. (2014:85)

NÁVŠTĚVNICKÝ MANAGEMENT

Podle Zelenky - Páskové (2012:372) se rozumí návštěvnickým managementem takové techniky a nástroje subjektů CR, jejichž cílem je usměrnění toku návštěvníků v dané destinaci a ovlivnění způsobů jejich chování. Jak dále Zelenka - Pásková uvádějí, k používaným nástrojům patří:

- **přístupový management**, jenž zahrnuje:
  - **vytváření interpretační infrastruktury** – jedná se o způsob zpřístupnění území - vhodné umístění vstupních bran, parkovišť či návštěvnických center

- **vedení, značení a udržování turistických tras a stezek** - v ČR provádí Klub českých turistů
- **vytváření nových naučných či zážitkových stezek**
- **zpracování kodexů chování** - etických kodexů návštěvníka a podnikatelských subjektů v ČR
- **zonace** – vytváření environmentálně různě citlivých zón

Pro jednotlivé stupně ochrany a typ území slouží k regulaci návštěvnického managementu podle Šťastné in Banaš et al. (2014:60-61) tyto regulační mechanismy:

- **u národních parků a chráněných krajinných oblastí:**
  - **zonace území** – patří k neúčinnějším, neboť je přímo řešena Zákonem o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. v pl. zn.
  - **různé stupně územní ochrany:**
    - Natura 2000
    - maloplošné přírodní rezervace a památky s vyšším statutem ochrany nacházející se na území velkoplošných zón s nižším statutem ochrany
    - ochranná pásma vodních zdrojů, sítí, důlních děl atd.
  - **návštěvní řád** (pouze u NP) – jehož prostřednictvím lze regulovat turistické aktivity v rámci zákonných možností (Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. v pl. zn.)
  - **územní plánování** krajů, měst a obcí – výstupem jsou územní plány, územní a rozvojové studie. Jedná se o účinný regulační mechanismus, neboť řeší konkrétní záměry.
  - **strategie, koncepce, plány, politiky** obce, kraje či státu (např. Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR na období 2014 – 2020). Jak Šťastná uvádí, účinnost těchto regulačních mechanismů je závislá na míře jejich dodržování a realizaci postihů z nich plynoucích v případě jejich nedodržení. Dodává, že v praxi není dodržování moc důsledně vymáháno, natož postihováno.

- **plán péče** – dokument závazný pouze pro instituci, která jej vypracovala (např. orgán ochrany přírody)
- **u ostatních chráněných území** slouží k regulaci některé mechanismy jako u národních parků - různé stupně územní ochrany, územní plánování krajů, měst a obcí či jejich strategie, koncepce, plány, politiky

Podle Zelenky et al. (2013:80) se uplatňování přístupů a nástrojů vedoucích k udržitelnosti CR v chráněných územích v současnosti potýká, většinou u správ CHKO, s různými problémy, např. s nedostatkem:

- specialistů na cestovní ruch
- pracovníků, kteří by pravidelně komunikovali s aktéry CR
- financí na výzkum pro vlastní chráněné území
- financí pro TIC, návštěvnická centra a informační a interpretační systém, který představují webové stránky, značení v terénu, naučné stezky aj.

4.2.1.2 Druhy a formy CR v chráněném území

S ohledem na již zmiňovanou ochranu přírody a krajiny a snahu o dlouhodobě udržitelný rozvoj cestovního ruchu, nejen v chráněných územích, se jeví podle Štyrského in Šmídová et al. (2014:10) jako velmi vhodný, resp. šetrný, druh CR **přírodní cestovní ruch**, konkrétně jedna z jeho forem – ekoturismus.

Podle Zelenky et al. (2013:84) není možné z turisticky atraktivních destinací vymýtit některé formy či aktivity cestovního ruchu, jež jsou pro destinaci příznačné a ekonomicky výnosné (např. sjezdové lyžování v horských destinacích Krkonoš).

Jak dále Zelenka et al. uvádí, je možným řešením přesměrování těchto aktivit s vyššími environmentálními dopady do okolí chráněného území s jasně nastavenými pravidly provozování těchto aktivit a jejich následnou pravidelnou kontrolou. Dalším řešením je změna zaměření aktivit pro návštěvníky, které způsobují minimální dopady na životní prostředí, tj. orientace na **přírodně orientovaný CR**.

Podle Zelenky et al. (2013:84-85) se řadí mezi druhy a formy přírodně orientovaného cestovního ruchu např. **ekoturismus**, **ekoagroturismus** či **geoturismus**.

Ekoturismus představuje podle Zelenky – Páskové (2012:135-136) formu CR šetrnou k trvale udržitelnému rozvoji CR, kdy jsou návštěvníci motivováni poznáváním přírodních a kulturních památek, včetně akcí a sociálního prostředí obyvatel zde žijících a majících prospěch z ekoturismu. Mezi nejčastěji provozované ekoturistické aktivity patří např. pěší turistika, regulovaná cykloturistika, pozorování volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, walking safari aj..

Ekoagroturismus, forma CR, motivující účastníky CR podle Zelenky – Páskové (2012:130) „*pobytem na rodinných farmách, zabývajících se alternativním zemědělstvím (ekologickým zemědělstvím)*“. Návštěvníci mají možnost seznámit se s chodem farmy, zapojit se do prací na farmě, účastnit se ochutnávek produktů vyrobených na farmě, vč. jejich koupě nebo stravování z těchto produktů. Dalšími aktivitami jsou např. jízda na koni, pěší turistika, cykloturistika či pozorování chovaných zvířat a případná péče o ně.

Geoturismus se liší od ekoturismu podle Zelenky – Páskové (2012:182) užším zaměřením týkajícího se poznávání vývoje Země a aktivních prožitků spojených s geologickým bohatstvím. Jak dále autoři uvádějí, geoturismus se odehrává především v geoparcích, v nichž jsou budovány geostezky a často působí geoprůvodce, jenž seznamuje (někdy i pomocí animací) návštěvníky s geologickými zajímavostmi daného území. Mezi aktivity geoturismu patří např. amatérské rýžování zlata, georafting, návštěva archeoskanzenů aj.

Z hlediska nabízených aktivit na eko(agro)turistických farmách zdůrazňuje Šimková (2008:85-86) důležitost poskytnutí informací provozovatelem farmy o nabízených **doprovodných programech pro návštěvníky farem** v době jejich pobytu. Dále uvádí členění doprovodného programu včetně příkladů jednotlivých aktivit:

- **stravování** nebo **nabídka produktů vyrobených na farmě**
- **letní a zimní sporty** – v závislosti na místních podmínkách (př. pěší turistika, cyklistika, koupání, lyžování apod.)
- **rekondiční akce** – v závislosti na možnostech farmáře - projížďky na koních, speciální zdravotní programy, rybaření ve vlastním rybníce, lov zvěře

- **historie, kultura, příroda** – návštěva kulturních a přírodních památek, místních zvyklostí (poutě, posvícení aj.)
- **ukázky tradičních řemesel** – návštěvy podnikatelských objektů typu mlýn, kovárny, sklářské hutě aj. nebo prohlídky zprovozněných historických objektů (železnice, větrné mlýny aj.) spojené s nákupem suvenýrů
- **zájezdní hostince** – obnovení tradice za účelem:
  - **přespání** – potřeba odpočinku a přespání návštěvníka při cestování
  - **setkání** – např. víkendová setkání spolužáků, spolupracovníků apod.
- u agroturistiky **zázemí farmy** – možnost návštěvníka zapojit se dobrovolně do zemědělských prací na farmě (př. pasení hospodářských zvířat, úklid stájí a chlévů aj.)

Jak dále Šimková uvádí, doprovodný program doplňuje produkt venkovského cestovního ruchu (viz obecně Kratochvíl – Pažout v kapitole 4.3.2 Tvorba a distribuce produktů zařízení CR). Zároveň umožňuje danému podnikatelskému subjektu CR se doprovodným programem odlišit od konkurence, tj. získat konkurenční výhodu. Aktivity doprovodného programu může zajistit podnikatel sám v závislosti na zdrojích (lidé, know-how, finance, zázemí farmy), jimiž disponuje, nebo ve spolupráci s jiným podnikatelským subjektem.

Tématikou trvale udržitelného rozvoje CR se zabývá i kolektiv autorů Katedry cestovního ruchu VŠE Praha (2007:9), jenž vidí cestu k udržitelnému rozvoji CR ve venkovském cestovním ruchu a jeho formách – **agroturismu, ekoagroturismu a ekoturismu**.

Kolektiv autorů Katedry cestovního ruchu VŠE Praha (2007:18-24) uvádí, že v rámci venkovského CR jsou nabízeny v České republice tyto turistické produkty:

- **Prázdniny na venkově** – oficiální turistický produkt ČR podporovaný agenturou CzechTourism s cílem podpořit vznik a využití venkovských ubytovacích kapacit (chalup, penzionů, malých kempů aj.)
  - začínajícím podnikatelům poskytuje především know-how, pomáhá vytvořit nová pracovní místa a podpořit ekonomický rozvoj dané obce bez vysokých investic

- stávajícím podnikatelům nabízí možnost lepšího využití ubytovací kapacity díky efektivní propagaci zejména na internetu, a to prostřednictvím některého z programů (většinou neplacených): DIRECT, SPECIAL, GRATIS a CK.
- více informací je k dispozici na adrese www.prazdninynavenkove.cz
- **Zelené prázdniny**
- **Heritage Trails – Stezky dědictví** - oficiální turistický produkt ČR, prezentující to nejlepší z přírodního, kulturního a technického bohatství na území ČR, vč. služeb a turistických zařízení v dané oblasti.
  - zahraniční hosté, kteří tento produkt využívají, cestují buď samostatně podle speciálních map „Stezek dědictví“ nebo s cestovní kanceláří, v níž si objednávají dovolenou ve formě balíčků
  - produkt musí splňovat kritéria udržitelného rozvoje ve smyslu finanční podpory místní komunity, tzn. ubytování by měly poskytovat subjekty ve vlastnictví podnikatelů z daného regionu (ne hotelové řetězce zahraničních vlastníků)
- **Zelené stezky – Greenways** – jedná se o asistenční a grantový program Nadace Partnerství na poskytování pomoci, podpory a vytvoření sítě (pro vzájemnou výměnu zkušeností) organizací a projektů, které přispívají k udržitelnému rozvoji podél stezek a přírodních koridorů. V případě naplňování zásad trvale udržitelného rozvoje ČR mohou tyto organizace získat známku Zelené stezky – Greenways.
  - příkladem projektů Zelené stezky Greenways jsou Greenways Praha-Vídeň (www.prahawien.greenways.info), Krakow-Morava-Wien Greenways (www.greenways.infomorava.cz) nebo Moravské vinařské stezky (www.stezky.cz) aj.

Nabídka těchto produktů by se neobešla bez zapojení organizací, jež se zaměřují na podporu venkovského cestovního ruchu v ČR a s ním spojených aktivit. K hlavním organizacím patří podle kolektivu autorů Katedry cestovního ruchu VŠE Praha (2007:17) ECEAT CZ a Svaz venkovské turistiky.

Řada cestovních kanceláří a agentur v ČR nabízí podle kolektivu autorů Katedry cestovního ruchu VŠE Praha (2007:28) jednotlivě různé aktivity šetrných forem CR, ale jediným specialistou na ekoagroturismus je CA Kopretina².

4.2.2 Naučné stezky – opomíjený prvek v cestovním ruchu

Naučnou stezkou se podle Zelenky – Páskové (2012:368-369) rozumí „*stezka zřizovaná na přírodně a/nebo kulturně zajímavých místech s vyznačením zajímavých míst, s tabulemi či BeeTaggy s popisem místní flóry a fauny, geologického a geomorfologického vývoje a kulturních památek*“.

Podle Vystoupila - Šauera et al. (2011:91) jsou **naučné stezky součástí dopravní infrastruktury** čistě vázané na cestovní ruch. Jak dále autoři uvádějí, patří pěší turistika k jedné z významných volnočasových aktivit v ČR a existence naučných stezek může přispět k lepšímu rozvoji destinace, na nichž se stezky nacházejí. Velmi přitom záleží na **komplexní vybavenosti stezky – doprovodné turistické infrastruktury** v podobě odpočinkových míst, informačních tabulí, interaktivních prvků aj.

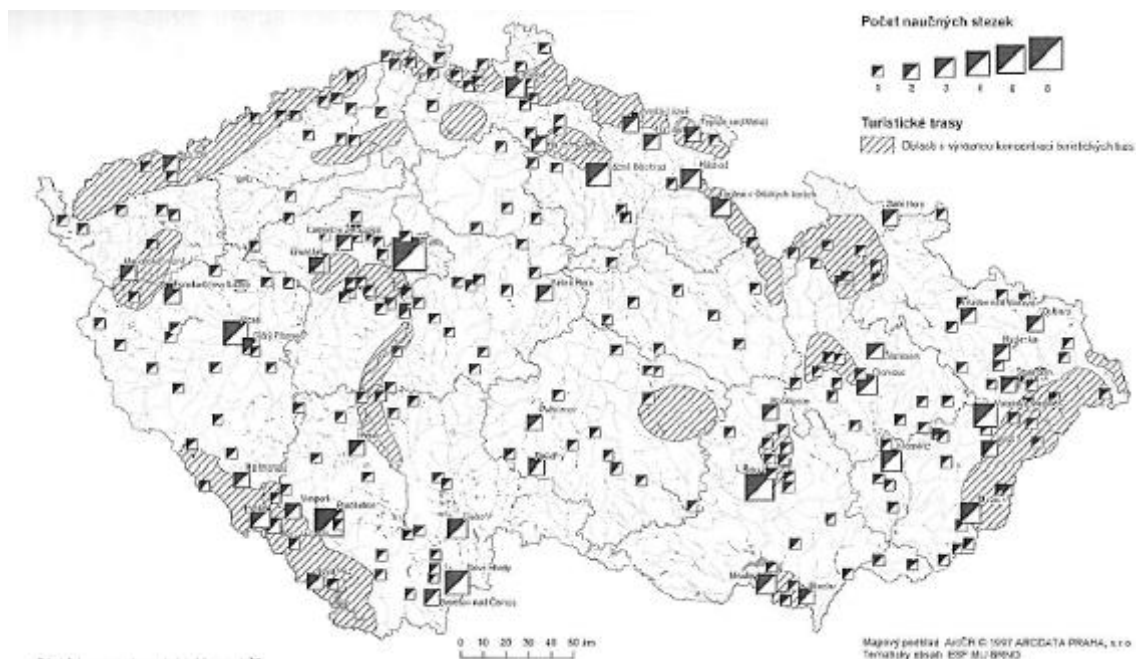
Budování kompletně vybavených stezek, včetně následné údržby, lze podle Vystoupila - Šauera et al. (2011:96) pokládat za jeden z významných nástrojů podpory návštěvnosti destinace.

Podle webového portálu CZeCOT (2016) se nacházelo v ČR k 31. 12. 2013 618 naučných stezek. Podle Vystoupila – Šauera et al. (2011:100) jsou rozmístěny relativně rovnoměrně s vyšší koncentrací ve velkých městech, viz obr. 4.

Podle Beňkové (2010:40-41) nebyla dosud zpracována oficiální ucelená typologie a charakteristika naučných stezek v České republice – tj. členění naučných stezek dle různých kritérií (délka, náročnost, zaměření apod.), stanovení základních rysů dle těchto členění, význam naučných stezek, jejich historický vývoj nebo předpoklady rozvoje stezek pro plnohodnotné využívání v budoucnosti.

---

² dle www.rzp.cz provozuje CA Kopretina Ing. Martina Petrová (Jindřichův Hradec)

Obrázek 4 – Kartogram NS a turistických tras v ČR
 Zdroj: Vystoupil - Šauer et al. (2011:103)

4.2.2.1 Členění naučných stezek podle vybraných kritérií

Naučné stezky lze členit podle řady různých kritérií. Např. Hálková et al. in Kalná (2007:16-17) uvádí dělení NS podle: **podle způsobu obsluhy, zaměření, délky trasy, způsobu využití, vybavení, lokalizace a cílové skupiny**. Dalšími kritérii členění NS mohou být: **aktivita návštěvníka, forma, náročnost** či **průběh trasy**. Vzhledem k tomu, že kritérii členění NS je mnoho, zabývá se dále práce pouze těmi-to vybranými kritérii: **forma, délka, náročnost, aktivita návštěvníka, zaměření a průběh trasy**.

FORMA

Beňková ve své práci Efektivita naučných stezek jako prostředku environmentální interpretace (2010:40-41) rozlišuje dva typy naučných stezek. Oba typy stezek mají stejný cíl, tj. seznámení s lokalitou a předání informací. Liší se pouze formou a cestou, jak tohoto cíle dosahují. Jedná se o naučné stezky:

- **tradiční** nebo-li klasické:
  - zaměřeny především na vizuální stránku
  - kromě čtení nevyžadují jinou aktivitu

- **prožitkové** nebo-li interaktivní:
  - snaha zprostředkovat nevšední prožitek působením na smysly návštěvníka
  - vyžadují od návštěvníka akci - ať už vědomostního či fyzického charakteru, nebo kombinaci obojího (např. zodpovězení otázky či vyřešení kvízu a vyšplhání na přesně označený strom apod.).

Z toho vyplývá, jak dále Beňková uvádí, že prožitkové naučné stezky nejsou tvořeny jen informačními panely či tabulkami, ale součástí jednotlivých zastavení jsou rovněž interaktivní prvky (např. pohyblivé tabule, skládačky, úkoly aj.).

DÉLKA

Jednotné členění zatím neexistuje, např. Čeřovský - Záveský (1989:147) uvádí:

- krátké stezky – do 5 kilometrů
- středně dlouhé stezky - nejčastěji od 5 do 15 kilometrů
- dlouhé stezky – více než 20 kilometrů, někdy rozdělené i na etapy

NÁROČNOST

Vzhledem k tomu, že délka trasy nevypovídá o její náročnosti, neplatí, že krátká stezka nemůže být náročná. Záleží především na terénu cesty a převýšení. Z tohoto hlediska lze podle Podzimek Sirovátkové (2015) obecně rozlišit trasy NS:

- **lehké** (nenáročné, tzv. procházkové) – vhodné i pro děti, případně kočárky nebo osoby na invalidním vozíku. Většinou po zpevněných cestách bez velkého převýšení.
- **středně náročné** – občas po nezpevněných cestách, lesních stezkách a pěšinách s malým převýšením
- **náročné** – v těžkém terénu – převládají nezpevněné cesty, stezky a pěšiny s velkým převýšením, vyžadující dobrou fyzickou zdatnost a mnohdy i psychickou odolnost

AKTIVITA NÁVŠTĚVNÍKA

Podle Zelenky – Páskové (2012:369) lze členit NS i podle aktivity návštěvníka, tj. NS pro: pěší turisty, cykloturisty, vodáky a v poslední době i jezdce na koních.

ZAMĚŘENÍ

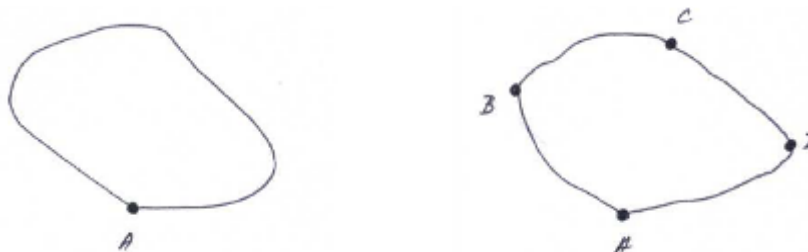
S ohledem na definování pojmu naučné stezky (např. Zelenka – Pásková (2012: 368-369) je lze podle jejich zaměření rozlišit na:

- **přírodovědné** – např. NS Teplickými skalami, NS Les Království
- **kulturně-historické** – NS Po stopách erbu zlatého třmene
- **smíšené** (přírodovědné a kulturně-historické) – NS Babiččino údolí
- **tematické** – zaměřené např. na tyto oblasti s uvedením existující NS:
  - **hornictví** - NS Po stopách hornictví, NS Po hornických památkách Jestřebích hor
  - **vojenství** – NS Česká Skalice-Svinišťany-Josefov 1866, NS Pevnost Dobrošov, NS Běloves po československém opevnění z let 1936- 38
  - **vesmír** – Planetární NS

PRŮBĚH TRASY

Podle Otevřela (2010:24-26) existují tyto formy průběhu trasy NS:

- **okružní** – výhodou je, že návštěvník neprochází dvakrát stejnými místy
  - „uzavřená“:
    - nejvýhodnější typ NS, jenž začíná i končí ve stejném místě, ideálně např. na parkovišti, TIC apod.
    - využití v uzavřených areálech, u přírodních zajímavostí, rezervací či v horských oblastech
    - kvůli přehlednosti je vhodné číslovat jednotlivá zastavení
  - „otevřená“:
    - na NS lze vstoupit na více místech - není vhodné číslovat jednotlivá zastavení, jen je viditelně vyznačit a popsat na mapě
    - váže se na území nebo areály

Obrázek 5 – Schéma okružní NS – vlevo „uzavřená“, vpravo „otevřená“
Zdroj: Otevřel (2010)

- **liniová:**
  - **se dvěma nástupy:**
    - NS začíná v jednom místě a končí v jiném - bez ohledu na směr prohlídky, tj. může fungovat obousměrně, nebo jen jednosměrně
    - uplatnění v místech, kde není možné vytvořit okružní NS
    - často využívá stávajícího turistického značení
  - **s více nástupy:**
    - návštěvník může na NS vstoupit i opustit ji na více místech
    - obdoba „otevřené“ okružní NS s tím rozdílem, že v případě potřeby návratu do výchozího místa musí jít návštěvník zpět po stejné trase

Obrázek 6 - Schéma liniové NS – vlevo „uzavřená“, vpravo „otevřená“
Zdroj: Otevřel (2010)

4.2.2.2 Význam naučných stezek

Podle Hálkové et al. in Kalná (1994:33 in 2007:15-16) plní naučné stezky funkci **informační, výchovně vzdělávací, regulační**, estetickou, motivační, propagační a didaktickou. **Informační funkce** úzce **souvisí s funkcí výchovně vzdělávací** - je potřeba seznámit návštěvníky během putování po NS s jednotlivými přírodními jevy a ději, a probudit tak v nich zájem o aktivní ochranu životního prostředí.

Regulační funkce NS – slouží k usměrnění toku návštěvníků tak, aby nedocházelo k poškození nejhodnotnějších míst území a zároveň návštěvník nebyl ochuzen o zážitky. Regulace je uplatňována především v chráněných územích a k její realizaci bývá zapotřebí vybudování speciálních zařízení, např. chodníků, můstků, zábradlí apod.. V krajních případech (nejohroženější lokality) není vstup návštěvníkům povolen vůbec, tj. trasa stezky musí vést mimo tyto lokality.

Čeřovský - Záveský (1989:147) zmiňují ve vztahu k přírodnímu prostředí zejména **funkci ochrannou**, kdy naučná stezka na různých zásazích člověka do přírody ukazuje, které zásahy jsou škodlivé a které nikoliv. Dále Čeřovský - Záveský uvádějí: *„Jedním z hlavních cílů naučné stezky je aktivizovat návštěvníka. Vzbudit v něm zájem o přírodu, případně zájem již existující posilovat, ukazovat přírodu jako základní složku životního prostředí lidí. Vést k aktivní celospolečensky prospěšné formě zájmu, tj. ke spolupráci na ochraně přírody a péči o životní prostředí.“*

Činčera (2007:77-78) k tématu naučných stezek uvádí, že i přes jejich původní skvělou myšlenku propojit vědomosti v reálném světě, je jejich stávající provedení v současnosti zastaralé a působí těžkopádně. Podle něho jsou takovéto naučné stezky zajímavé jen pro velmi úzký okruh odborníků a nadšenců. Pro širší využití doporučuje řešit stezku formou např. příběhů, interaktivních panelů či zařazení úkolů a různých aktivit. Tyto prvky nesmí být podle Činčery (2007:59) zařazovány náhodně - bez kontextu, v němž byly vytvořeny. Důvodem je naplnění jednoho ze svých cílů - **environmentální výchovy**.

4.2.2.3 Teoretické možnosti oživení naučných stezek

Většina naučných stezek v ČR patří dle Beňkové (2010:41) k tradičním, proto z hlediska naplnění jejich významu by bylo vhodné, aby správci těchto stezek uvažovali o jejich „modernizaci“, resp. došlo k oživení stezek.

Možnosti efektivnějšího využití stávajících naučných stezek mohou podle Podzimek Sirovátkové (2015:22) spočívat v:

- technické inovaci stezky
- vybudování informačního centra na začátku stezky nebo v těsné blízkosti několika stezek
- vazbě na jinou atraktivitu v blízkém okolí
- vzniku nové atraktivity
- putování s místním odborným průvodcem

TECHNICKÁ INOVACE STEZKY

Do technické inovace stezky lze zařadit:

- **výměnu/opravu informačních panelů**
- **obměnu mobiliáře**
- **vybudování dětského hřiště** nebo **jednotlivých herních prvků** u vybraných zastavení naučné stezky
- **rozšíření naučné stezky** o další zastavení
- **interaktivní prvky** působící na smysly návštěvníka s cílem vyvolání jeho akce a zprostředkování zážitku, např.:
  - k interaktivním prvkům testujícím lidský sluch patří například **den-drofon** (obr. 7, 8). Podle Milana Zerzána, ředitele Městských lesů Hradec Králové (2015) jde o ukázkou toho, že každé dřevo má jiné vlastnosti, a tudíž i jiný zvuk. Návštěvník může pomocí dřevěné paličky hrát na jednotlivé hranoly dřeva a objevovat krásu zvuků stromů.
  - **další příklady:** xylofon, odhad stáří stromu vystavených vzorků (počítání letopočtů), otočné tabulky na poznávání rostlin, hub, zvěře (na jedné straně tabulky je obrázek a na druhé označení, oč se jedná, s jeho stručným popisem), různé úkoly či kvízy s vyřešením zobrazeným na dalším zastavení stezky nebo pojaté jako hra s následnou odměnou od správce stezky aj.

Obrázek 7, 8 – Dendrofon a jeho detail v Městských lesích Hradec Králové

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

Tab. 6 přináší přehled vybraných naučných stezek s interaktivními prvky na území nejen České republiky, ale i sousedních zemí – Slovenska, SRN a Rakouska.

Tabulka 6 – Vybrané příklady interaktivních prvků na naučných stezkách

Země kraj/obec	Název NS; zaměření	Druhy interaktivních prvků
ČR Středočeský/ Boseň (Český ráj)	Dětská naučná stezka Příhrázskými skalami; fauna a flóra	- vědomostní otázky k textu na panelu, - určování stop zvířat podle obrázku, - poznávání uší zvířat podle obrázku, - hledání listů na NS podle šablony na panelu
ČR Liberecký kraj/ Radvánovice (areál Šťastná země)	Minigeopark Český ráj; geologie	- ukázky hornin, - vyzkoušení si, jak se proplavuje písek, - přechod po kulech přes rybníček, - adrenalinové závěsné lávky, - dřevěný hrad, - keltská vesnice s možností vyzkoušení řemesel, - více než 100 dřevěných atrakcí
ČR Královéhradecký kraj/ H. Králové	Pohádková stezka; příroda	- na každém zastavení pohádka, úkol a dřevěná pohádková bytost, - dřevěné herní prvky v podobě zvířat
ČR Pardubický kraj/ Česká Třebová	Údolím Skuhrovského potoka; fauna a flóra	smyslově poznávací stezka: - čichárium, - dendrofon, xylofon - závěsná lávka, - čtení hmatem - bosá (hmatová) cestička, geogalerie aj.
ČR Karlovarský kraj/ Hájek	NS Soos; geologie, fauna, flóra	- k ochutnání minerální voda z 2 pramenů, - přírodní geologický park, - záchranná stanice pro poraněné živočichy, - muzejní expozice Příroda Chebska a Soosu, Dějiny Země s modely prehistorických ještěřů v životní velikosti
ČR Zlínský kraj/ Velké Karlovice	Kulíšková stezka; živočiškové v CHKO Beskydy	- hádanky nebo úkoly pro děti na všech stanovištích, - zkoušení rovnováhy na kladině, - zvětšenina ptačí budky, - automat na krmení ovcí
SK Banská Bystrica	Serpentíny Urpín; fauna, flóra, astrologie	- dřevěný herní prvek - prolézačka, - domeček pro hmyz, - zvonkohra, - ptačí budky, - interaktivní panel s příčným řezem stromu
Rakousko Vorarlberg/ Brand	NW Brandnertal; fauna, flóra, geologie Alp	- otázky a odpovědi, - interaktivní panely, - provazová síť pro děti, - dřevěný prvek „vodní energie“ - dřevěný prvek na fyzickou sílu (otáčení klikou)

SRN Sachsen/ Mitte- lherwigsdorf	Naturlehrpfad Schülerbusch; Ekologicky orien- tovaný životní styl	- interaktivní panely - možno spojit s návštěvou Bosé stezky (Bar fußweg): - 14 stanovišť s balančními prvky (kladiny, klády), brodění přes řeku, chůze po kamenech, v blátě aj.
---	--	---

Zdroj: Šírová Motyčková - Šír (2009), AOPK- Správa CHKO Český ráj (2015), Sdružení Český ráj (2015), ZO ČSOP Podorlicko (2015), CzechTourism (Kudy z nudy,2015b), Resort Valachy (2010), mesto Banska Bystrica (2014), Vorarlberg Alpenregion (2015), Naturpark Zittauer Gebirge (2013) a vlastní terénní šetření (2015)

VYBUDOVÁNÍ INFORMAČNÍHO CENTRA

Jedná se o vybudování informačního centra na začátku stezky nebo v těsné blízkosti několika stezek z důvodu propagace naučné stezky a poskytování informací návštěvníkům nejen o stezce, ale jak uvádí Oriška (2010:28), i o dalších turistických cílech v okolí, informace o ubytování, stravování apod.

IC může zároveň působit jako vzdělávací středisko, zejména pro organizované skupiny návštěvníků (MŠ, ZŠ aj.) nebo i jednotlivce prostřednictvím různých výstav, které může pořádat ve svých interiérech nebo exteriérových expozicích v blízkosti IC.

Za ideální stav lze považovat, pokud se v blízkosti IC ještě nachází ubytovací zařízení s restauračním provozem, odpočinkovou zónou, parkoviště a zastávka autobusu či vlaku, tzn. disponuje podle Hraly (2013:29) všemi základními realizačními podmínkami.

Příklad IC: V NP Šumava se v dosahu tří naučných stezek nachází podle webového portálu Národní park Šumava (2015) informační centrum Rokyta s venkovní geologickou expozicí a stálou interiérovou expozicí zaměřenou na lesní hospodaření a plavení dřeva. Podle webového portálu Mapy.cz (2015) se přibližně sto metrů od informačního centra Rokyta nachází parkoviště a autobusová zastávka a tři sta metrů penzion a restaurace Florián.

VAZBA NA JINOU ATRAKTIVITU V BLÍZKÉM OKOLÍ

Vazbou na jinou atraktivitu v blízkém okolí jsou myšleny kulturní památky (hrad, kostel aj.), technické památky (mosty, doly apod.), vojenské stavby (bunkry) aj.

Pouhá existence jiné atraktivity v blízkém okolí nestačí. Zásadní je podle Huškové in Banaš et al. (2014: 86, 88, 91) **efektivní obousměrná komunikace** zapojených subjektů. Pravidla komunikace je třeba nastavit v jejích samotných začátcích fungování a následně je dodržovat. Jak Hušková dále uvádí, jedná se o partnerství s předem dohodnutým cílem, společným sdílením rizik i zisků. Partnerství je dlouhodobě budovaný vztah, zahrnující během svého vývoje všechny postupné fáze: spolukonání, koordinace, spolupráce.

Obě strany by si měly uvědomit důležitost vzájemného partnerství, které jim oběma může v budoucnosti přinést různé výhody - např. v krátkodobém i střednědobém časovém horizontu zvýšení návštěvnosti objektu a tržeb z prodaných vstupenek, suvenýrů aj. až po budování, a posléze udržování, image atraktivity na národní, případně mezinárodní, úrovni v horizontu dlouhodobém.

VYTVOŘENÍ NOVÉ AKTRAKTIVITY

Vytvoření nové atraktivity, jejíž propagace by sloužila k oživení turistické destinace nebo naučných stezek, by mělo být realizováno citlivě. Je důležité, aby nová atraktivita zapadla do celkového konceptu rozvoje udržitelného CR dané destinace a **aby nedošlo ke ztrátě genia loci**.

Atraktivita může mít charakter:

- **sportovní** - lanové centrum, lezecké stěny, sportovní hřiště, koupaliště (umělé či přírodní), vyhrazený prostor na pétanque, kuželky aj.
- **zábavní** - hřiště pro děti i dospělé s dřevěnými herními prvky či přírodní bludiště - podle webového portálu Kudyznudy.cz (Aktuality, 2015a) se nacházejí např. v Brandýse nad Orlicí, u zámku Nové Hrady (východní Čechy nebo v Labyrintáriu Loučeň (11 labyrintů a bludišť je evropskou raritou)
- **vzdělávací** - iq park, muzeum, bylinková zahrada, mini „zoo“ domácích zvířat aj.
- **relaxační** - např. otevření nového stravovacího zařízení specializujícího se na jeden druh pokrmu (palačinky, ovčí sýry aj.) s možností komfortního posezení nebo odpočinku na lehátkách apod.
- **relaxačně-poznávací** - vyhlídková místa, výstavba rozhledny s obrazovými infopanely nebo interaktivními tabulemi ve směru pohledu

PUTOVÁNÍ S MÍSTNÍM ODBORNÝM PRŮVODCEM

Podle Zelenky – Páskové (2012:369) může na naučné stezce působit i místní průvodce. Oriška (2007:9-10) z hlediska místa působení či role průvodce zmiňuje místního (vlastivědného) průvodce a stručně vymezuje nároky požadované na výkon jeho činnosti:

- **osvědčení /oprávnění vydávané městem** – nejčastěji ve formě průkazu. Podmínkou získání osvědčení je splnění různých podmínek, obvykle:
  - bezúhonnost, dosažený stupeň vzdělání (většinou úplné střední vzdělání s maturitou), organizační a komunikační schopnosti, kultivované vystupování, znalosti o destinaci, schopnost pohotově řešit mimořádné situace při provázení návštěvníků aj.
  - **odborná způsobilost** průvodce ověřovaná zkouškami, vč. praktické, jež navazují na absolvovaný kurz pořádaný subjektem k tomu oprávněným, např. TIC

Předpokladem pro úspěšné fungování místního odborného průvodce je zpracovaná detailní koncepce, která se podle Podzimek Sirovátkové (2015: 28-30) zabývá:

- **personální stránkou průvodce:**
  - důležitost správné volby osoby na tuto pracovní pozici nebo vybraného externího kandidáta - praktické ověření výkonu práce v terénu před sjednáním pracovního poměru, resp. dohodnutím spolupráce.
  - kontrola psychické odolnosti, schopnosti improvizace a schopnosti reagovat na různé podněty během výkladu (dotazy a jejich způsob zodpovídání, rušivé elementy, nečekané krizové situace – zdravotní komplikace návštěvníků aj.)
- **odborností průvodce** – stanovit nutné odborné znalosti, vztažené k lokalitě, v níž má působit, a to alespoň na základní úrovni, v oblasti jak přírodních věd (geologie, zoologie, ekologie aj.), tak i věd společenských (pedagogická psychologie, antropologie, aj.).
- **materiálně-technickým zabezpečením průvodce** – řeší způsob dopravy po destinaci, komunikační standardy, administrativu, vzdělávací prostory pro návštěvníky, druhy výukových pomůcek aj.

- **způsobem odměňování průvodce**
- **spoluprací s partnery destinace při využití průvodce** – např. spolupráce se stravovacími a ubytovacími zařízeními, dopravci, farmami apod.
- **stanovení cílového návštěvnického segmentu** - např. MŠ, ZŠ
- **způsobem propagace místního odborného průvodce jako nového turistického produktu** – podle Zelenky (2015:115) je propagace jedním z marketingových nástrojů a tvoří ji reklama, publicita, public relations a podpora prodeje. Jedná se o tzv. propagační mix.
  - **reklama:**
    - **na webových stránkách** poskytovatelů služeb CR, TIC, dotčených měst a obcí, atraktivit a zároveň i cílového segmentu návštěvníků (např. školy)
    - **v tištěných regionálních novinách**
    - **prostřednictvím stojanů s letáky turistického produktu** umístěná v TIC daného turistického regionu a atraktivitách
    - **účast na veletrzích CR v ČR**
    - **aktivní oslovování cílového návštěvnického segmentu**
  - **public relations** – mezi aktivity vztahů s veřejností patří podle Zelenky (2015:117) publicita, jejíž obvyklou formou v cestovním ruchu je pořádání promočních zájezdů pro novináře.
  - **podpora prodeje** – jedná se o různé nástroje, jež upevní vztah mezi návštěvníkem a poskytovatelem služeb. Cílem je ovlivnění rozhodování návštěvníka pro opakované využití služeb i v budoucnosti a případně pro jeho doporučení služby dalším návštěvníkům. Mezi nástroje podpory prodeje lze zařadit podle Zelenky (2015:117) např. věrnostní programy, předávání drobných dáreků, výhodné cenové nabídky, typu prodej na první chvíli, či výhodné nabídky pro vybraný segment atd.

4.3 Charakter, tvorba a distribuce produktů zařízení CR

4.3.1 Charakter produktů zařízení CR

Podle Palatkové (2011:63) při definování pojmu produkt CR záleží na úhlu pohledu. Z pohledu destinace coby celku lze chápat produkt jako komplexní řetězec služeb, nabízený jednotlivými poskytovateli (bez ohledu na jejich formu vlastnictví) v jednotlivých turistických atraktivitách destinace. Z pohledu návštěvníka jde o komplexní zážitek od okamžiku, kdy si služby rezervuje či opustí místo svého bydliště, až do jeho návratu, někdy i později – zážitek může přetrvat i po návratu díky zpracování fotografií, videí aj.

Stejně vnímá produkt z pohledu návštěvníka i Zelenka - Pásková (2012:442-443) – jedná se o „kompletní zážitek od chvíle, kdy opustil domov, do doby návratu“. Dále uvádějí, že produktem se rozumí zboží nebo služby, jež mají své specifické rysy:

- **osobní poskytování**
- **nemožnost skladovat služby**
- **omezená životnost** – každý produkt prochází svým životním cyklem
- častá je **platba předem za produkt**, který není možné předem vyzkoušet
- **ovlivnění faktory**, jež nelze vůbec nebo jen omezeně ovlivnit, např. počasí, další účastníci zájezdu, sezónnost, komplexnost

Co se týče úrovně komplexnosti produktu CR (obr. 9), může podle Zelenky – Páskové (2012:443) dosahovat různé úrovně - „obecně však výrazně vyšší, než je tomu u většiny ostatních ekonomických odvětví“.

Obrázek 9 – Úrovně komplexnosti produktu CR
Zdroj: zpracováno podle Zelenky- Páskové (2012:443)

Dále Zelenka - Pásková zmiňují rozdíl mezi produktem spotřebovávaným a kalkulovaným. Kalkulovaný produkt jen ten, který nabízí prodejce návštěvníkům. Kdežto spotřebovávaný produkt v sobě navíc zahrnuje i „*postupnou konzumaci atraktivit CR a životního prostředí obecně*“, což by také mělo být zohledněno v cenové kalkulaci produktu CR.

4.3.2 Tvorba a distribuce produktů zařízení CR

4.3.2.1 Tvorba produktu

Podle Kratochvíla - Pažouta (2006:42) je potřeba při tvorbě produktu uvažovat o těchto čtyřech oblastech (obr. 10), které ho společně utvářejí: region, produkt, cílová skupina, prodej a komunikace.

region	produkt
cílová skupina	prodej a komunikace

Obrázek 10 – Obsah turistického produktu
Zdroj: zpracováno podle Kratochvíla - Pažouta (2006:42)

REGION

Podle Kratochvíla - Pažouta (2006:42-44) jsou důležitá tato kritéria:

- **region jako turistická destinace**, kde bude produkt nabízen (členění regionů či oblastí dle agentury CzechTourism), s uvedením jeho veškerých atraktivit. Tzn. charakterizovat destinaci tak, aby z pohledu návštěvníka byla **motivace k návštěvě co nejširší** či **docházelo k opakovaným návštěvám** - i přes to, že produkt je zaměřen na konkrétní cílovou skupinu. Při změně skupiny návštěvníků může totiž dojít i ke změně motivace návštěvy.
- **poloha** – vůči ostatním regionům, informace o vzdálenostech mezi jednotlivými atraktivitami v regionu doplněné mapkou a možnostmi přepravy

- **podnebí** – informace o srážkách, denních a nočních teplotách aj.
- **dopravní dostupnost** – způsoby dosažení destinace vč. mapky pro lepší orientaci – uvedení druhů dopravy

PRODUKT

Důležitý je podle Kratochvíla - Pažouta (2006:54-56) název produktu s výstižným stručným popisem. Produkt ideálně zahrnuje:

- **hlavní nabídku** – prioritní užitek pro návštěvníka, např. návštěva kulturní památky
- **vedlejší nabídku** – další užítky, které návštěvník s produktem získá, např. odpočinek v zámecké zahradě, oběd v zámecké restauraci aj.
- **doprovodný program** – doplňkové aktivity a možnosti, např. různé kulturní akce a vystoupení, řemeslné jarmarky, projížďky koní pro děti apod.

Vzhledem k tomu, že podle Zelenky - Páskové (2012:443) je součástí produktu i místní komunita, její životní styl a kulturní identita, je potřeba brát při tvorbě produktu na zřetel i tento důležitý aspekt. Jak dále Zelenka - Pásková uvádějí, jedná se o získávání zpětné vazby od místních obyvatel u tvorby produktu na úrovni destinace destinačním managementem.

CÍLOVÁ SKUPINA

Na cílovou skupinu pohlízejí Kratochvíl - Pažout (2006:66-68) z pohledu:

- **zdrojové destinace** - odkud návštěvníci přijíždějí (zahraniční, domácí – členění dle krajů nebo turistických regionů)
- **segmentace a typologie návštěvníka** – obecně jde o snahu rozdělit trh na cílové skupiny návštěvníků se stejnými potřebami. Dále Kratochvíl - Pažout uvádějí, že při tvorbě konkrétního produktu je nezbytná znalost segmentace, segmentačních kritérií a segmentů, s nimiž se v CR obvykle pracuje.

Segmentací se zabývá Kotler (2007:457-458), jenž stanovil šest zásadních kroků:

- **tržní segmentace** - představuje rozdělení trhu na různé skupiny kupujících s rozdílnými potřebami, charakteristikami nebo chováním. Prvním krokem

je identifikace základen pro segmentaci trhu, druhým pak vypracování profilů výsledných segmentů.

- **tržní targeting** (3. a 4. krok) - se zabývá vyhodnocením atraktivity jednotlivých tržních segmentů. Poté následuje výběr jednoho či více segmentů, do nichž se firma rozhodne vstoupit.
- **tržní positioning** - jeho cílem je vnímání produktu koncovými zákazníky v jasné, vyhraněné pozici vůči konkurenci. Z toho důvodu je předposledním krokem vypracování positioningu pro jednotlivé cílové segmenty. Poslední krok se týká zpracování podrobného marketingového mixu pro jednotlivé segmenty.

Segmentační kritéria lze podle Vašítkové (2014:35-36) rozlišit:

- **geografická** – služba je poskytována na určitém území (stát, region apod.)
- **demografická** – služba je poskytována jen skupinám zákazníků podle předem specifikovaných demografických vlastností, např. podle věku, pohlaví, velikosti místa bydliště apod.
- **socioekonomická** – poskytnutí služby ovlivňují různé aspekty, např. příjem zákazníka, životní cyklus rodiny aj.
- **psychografická** – výběr služby podle preferencí zákazníka, jeho životního stylu či společenské třídy
- **motivy vedoucí ke koupi** – např. zvyky zákazníka, náhlý impuls
- **časová** – ovlivnění nákupu služby časovým faktorem, např. letní či zimní zájem o dovolenou, o víkendové pobyty apod.
- **kulturní zvyklosti spotřebitele**

Podobně vidí segmentační kritéria i Kotler (2007:464), jenž uvádí, že k hlavním proměnným (tj. kritériím) patří: **geografické, demografické, psychografické a behaviorální**. K segmentaci trhu je zapotřebí vyzkoušet segmentační proměnné samostatně či v různých kombinacích, viz tab. 7.

Tabulka 7 – Segmentační proměnné pro spotřební trhy

Proměnné	Typické hodnoty
Geografické	
Region	Velikost se může lišit – například celá Evropa, skupiny států (Skandinávie), jednotlivé země (Finsko) či regiony v rámci těchto zemí (Laponsko).
Velikost zemí	Obří (USA), velké (Německo, Španělsko), střední (Nizozemsko, Rakousko) nebo malé (Malta, Litva).
Velikost měst	Do 5 000 obyvatel, 5 000 – 20 000, 20 000 – 50 000, 50 000 – 100 000, 100 000 – 250 000, 250 000 – 500 000, 500 000 – 1 000 000, 1 000 000 – 4 000 000 a od 4 000 000 výše.
Hustota obyvatel	Městské, předměstské, venkovské oblasti.
Klima	Tropické, subtropické, mírné atd.
Demografické	
Věk	Do 6 let, 6-11, 12-19, 20-34, 35-49, 50-64, 65+.
Pohlaví	Muži, ženy.
Velikost rodiny	1-2, 3-4, 5+.
Fáze životního cyklu rodiny	Mladí svobodní; mladí manželé, bezdětní; mladí manželé, nejmladší dítě do 6 let; mladí manželé, dítě od 6 let výše; starší manželé s dětmi; starší manželé bez dětí do 18 let; starší; svobodní; ostatní.
Příjem	Do 10 000 euro, 10 000-15 000, 15 000-20 000, 20 000-30 000, 30 000-50 000, 50 000-75 000, 75 000-100 000, od 100 000 výše.
Povolání	Odborní a techničtí pracovníci; vedoucí, funkcionáři a vlastníci; úředníci, prodejci; řemeslníci, předáci; dělníci; zemědělci; důchodci; studenti; v domácnosti; nezaměstnaní.
Vzdělání	Základní nebo nižší; střední; střední s maturitou; vysokoškolské; postgraduální; odborné.
Náboženské vyznání	Katolíci, protestanti, židé, muslimové atd.
Rasa	Běloši, černoši, Asijci atd.
Národnost	Americká, britská, německá, skandinávská, latinskoamerická, středovýchodní, japonská atd.
Psychografické	
Společenská třída	Chudí, nižší střední třída, pracující střední třída, vyšší střední třída, bohatí, nejbohatší.
Životní styl	Úspěšní, dřívčí, bojující.
Osobnost	Kompulzivní, společenská, autoritářská, ambiciózní.
Behaviorální	
Nákupní příležitost	Pravidelný nákup, zvláštní příležitost.
Očekávaný užitek	Kvalita, servis, úspora.
Uživatelský status	Neuživatelé, bývalí uživatelé, potenciální uživatelé, nezkušení uživatelé, pravidelní uživatelé.
Frekvence užívání	Zřídka, středně často, často.
Loajalita	Žádná, střední, silná, absolutní.
Připravenost	Neznalí produktu, uvědomující si existenci produktu, informovaní, zaujatí možností koupě, přející si koupit, rozhodnutí koupit.
Postoj k produktu	Nadšený, kladný, indiferentní, negativní, nepřátelský.

Zdroj: Kotler (2007:465)

PRODEJ A KOMUNIKACE

K důležitým prvkům se podle Kratochvíla - Pažouta (2006: 84-86) řadí:

- **přehled prodejních míst** – uvedení všech prodejních míst včetně partnerů - s kompletní adresou, kontaktem a otevírací dobou
- **cena a cenové balíčky** – uvádí se základní cena produktu, příp. i různé slevy – v závislosti na množství, věku návštěvníka, využití balíčku služeb aj.

Dále autoři připomínají, že cena je jednou z významných součástí produktu – tomu by měla odpovídat, v případě velké podobnosti konkurenčních produktů, i zvolená cenová strategie založená na poměru cena/výsledek, viz tab. 8.

Tabulka 8 – Typy cenových strategií

		Cena		
		Vysoká	Střední	Nízká
Kvalita výrobků	Vysoká	1 Strategie získání mimořádné ceny	2 Strategie vysoké hodnoty	3 Strategie mimořádně vysoké hodnoty
	Střední	4 Strategie předražování	5 Strategie střední hodnoty	6 Strategie odpovídající hodnoty
	Nízká	7 Strategie okrádání	8 Neúspěšná strategie	9 Úspěšná strategie

Zdroj: Kotler (2001:449)

Charakteristika typů cenových strategií podle Kotlera (2001:449):

1. pro výrobky určené pro omezenou cílovou skupinu
2. k rychlému dosažení určitého podílu na trhu a při uvádění výrobků na trh
3. marketing výrobků špičkové kvality prodávaných za nízkou cenu (z důvodů zvláštních okolností)
4. strategie možná u firem s monopolním postavením – za produkt střední kvality mohou žádat vysokou cenu
5. firmy nabízejí výrobek střední kvality velké cílové skupině
6. slouží k nalákání kupujících prostřednictvím dočasných nabídek
7. snaha dosáhnout velkých zisků díky vysokým cenám za výrobky nízké kvality
8. není zaměřena na opakovaný nákup - mnoho peněz za výrobky nízké kvality
9. strategie cílená na kupující, kterým nezáleží na kvalitě

4.3.2.2 Distribuce produktu

Cílem distribuce je „dopřít“ produkt/službu od jejího poskytovatele k zákazníkovi distribuční cestou. Ty mají podle Vašítkové (2014:113) přímý či nepřímý charakter. **Přímá distribuční cesta** představuje spojení: poskytovatel služby CR – koncový zákazník a u služeb CR převládá (díky jejich vlastnostem). U **nepřímé cesty** vstupuje navíc další mezičlánek – prostředník nebo zprostředkovatel.

Vzhledem ke specifikům služeb v CR je podle Jakubíkové (2009:210) časté, že se zákazník musí dostavit k poskytovateli služby (např. doprava). Dále Jakubíková zmiňuje různou flexibilitu služeb CR, tj. souvislost mezi poskytováním služeb a časovým faktorem (tab. 9).

Tabulka 9 – Flexibilita služeb v ČR

Flexibilita	Zařízení CR/ služby CR
nulová	světové galerie, muzea, hotely aj.
místně neflexibilní	velká centralizovaná produkční zařízení (některé zdravotní a lázeňské služby)
časově neflexibilní	lyžařská střediska, zařízení provozující vodní sporty, rybolov aj.
místně i časově flexibilní	zařízení CR, jež poskytuje služby kdekoli i kdykoli

Zdroj: upraveno podle Jakubíkové (2009:210)

Prostředky distribuce v CR řeší např. Zelenka (2015:103), jenž je dělí na „**klasičké**“ (telefon, osobní kontakt apod.) a „**personifikované**“ (www stránky CK/CA, brány CRS, GDS, mobilní telefony, PDA aj.) Stále více využívané informační a komunikační technologie, jež se prosazují i v CR, zjednodušují přístup k nabízeným službám a vedou k jejich zlevnění. Jak dále Zelenka uvádí, novým trendem je využití lokálně-kontextových služeb či digitální televize.

Specifickými zařízeními CR jsou muzea a památky, jejichž služby se řadí k těm, za nimiž musí návštěvník přijít. Podle Kesnera (2005:208-209) se však v současnosti snaží tyto subjekty, především muzea, oslovit potenciální návštěvníky i mimo své stálé objekty prostřednictvím těchto distribučních kanálů: **krátkodobé výstavy a zápůjčky, akce a programy mimo budovu, muzeum ve veřejném prostoru, publikace a elektronická distribuce.**

5 Praktická část

5.1 Tematická a realizační východiska

5.1.1 Zvolená destinace v kontextu regionálního členění ČR v ČR

Babiččino údolí, národní přírodní památka a národní kulturní památka, se nachází na území turistického regionu **Královéhradecko** a v turistické oblasti **Kladské pomezí** patří k jedné z nejvyhledávanějších turistických atraktivit.

Krajinu rozkládající se severně od města Česká Skalice podél řeky Úpy nazval poprvé Babiččiným údolím v roce 1878 podle Horký Milan et al. (2013) smiřický lékař a spisovatel, Otakar Jedlička. Než se název všeobecně vžil, trvalo to léta.

Názory, kam až Babiččino údolí sahá, se liší.

Podle mapového portálu Mapy.cz (2015) sahá Babiččino údolí až k lávce pod Boušínem. Vulterin in Wirth et al. (1961:26) uvádí Babiččino údolí jako **úsek mezi městy Úpicí a Českou Skalici**.

Mühlstein (1996:50) uvádí: „*Později byla příroda Babiččina údolí zahrnuta do chráněného území a dnes je jeho jižní část od České Skalice až ke Slatinskému mlýnu nazývána národní přírodní památkou s rozsáhlým ochranným pásmem.*“ Z toho vyplývá, že celé území Babiččina údolí není národní přírodní památkou.

Podle Jansové a Ležovičové (rozhovor, 2015) je nejužěji Babiččino údolí vnímáno návštěvníky, **od České Skalice**, některými až od ratibořického zámku, k Viktorčinu splavu. Avšak Jansová dodává, že horní hranici území lze vymezit **až k obci Havlovice**, konkrétně **ke státnímu hradu Vízmburk**. V současné době se snaží o posunutí tohoto vnímání návštěvníků - zatím alespoň k Rýzmburskému altánu, kde končí NS Babiččino údolí. V dlouhodobém horizontu budou směřovat veškeré aktivity a snahy o všeobecné vnímání destinace návštěvníky právě až k Havlovicím a hradu Vízmburk, jehož založení je spjato s rodem pánů ze Skalice, s městem Česká Skalice a osídlováním této části východních Čech.

S tímto vymezením Babiččina údolí koresponduje i naučná stezka Po stopách erbu zlatého třmene, jež začíná v České Skalici a končí na hradě Vízmburk.

Obrázek 11 – mapa Ratibořice – Babiččino údolí

Zdroj: Klobouček in Zálíš – Stránská (1998:16-17)

5.1.2 Předpoklady pro rozvoj CR

Vzhledem k územnímu vymezení Babiččina údolí (viz výše) byly veškeré statistické údaje zjišťovány za město Česká Skalice, správní obvod s rozšířenou působností Náchod nebo Královéhradecký kraj – dle povahy konkrétního ukazatele.

Ve stručnosti tato práce přináší základní informace o předpokladech pro rozvoj CR.

5.1.2.1 Selektivní předpoklady rozvoje

K **objektivním předpokladům rozvoje** patří:

- **demografické skutečnosti**
  - Ratibořice, srdce Babiččina údolí, jsou podle webu statnisprava.cz vydávaným společností European Business Enterprise (2015) jed-

nou ze šesti obecních částí města Česká Skalice (Česká Skalice, Malá Skalice, Ratibořice, Spyta, Zájezd a Zlíč). Česká Skalice je obcí s pověřeným obecním úřadem ve správním obvodu ORP Náchod.

- podle Ministerstva financí ČR (Monitor, 2015) žilo k 30. 6. 2015 v České Skalici 5 085 obyvatel.
- **ekonomické předpoklady** – jedná se o údaje o počtu aktivních ekonomických subjektů, nezaměstnanosti, výši průměrné hrubé mzdy, ukazatel HDP či disponibilní důchod domácností.
  - **ekonomické subjekty** - k 31. 12. 2014 bylo podle ČSÚ (2015) registrováno celkem 1 225 ekonomických subjektů, přičemž u 676 z nich byla zjištěna aktivita.
  - **nezaměstnanost** - ve správním obvodu ORP Náchod je podle ČSÚ (Statistický bulletin Královéhradeckého kraje, 2015) evidováno 2 068 uchazečů o zaměstnání, 179 volných pracovních míst k 31. 12. 2014, tj. na jedno pracovní místo připadlo 11,6 uchazečů. Podíl nezaměstnaných osob činil 4,87%.
  - **výše průměrné mzdy** za 4. čtvrtletí roku 2015 v Královéhradeckém kraji činila podle ČSÚ (Statistiky, 2016) 25 644 Kč
  - **HDP** v Královéhradeckém kraji za rok 2014 uvádí ČSÚ (Nejnovější údaje:Královéhradecký kraj, 2016) k 4. 1. 2016 částku 196 438 mil. Kč, tj. růst o 3,8% oproti roku 2013
  - **disponibilní důchod domácností na obyvatele**, tj. částka domácnosti ke konečné spotřebě, k 4. 1. 2016 činil podle ČSÚ (Nejnovější údaje:Královéhradecký kraj, 2016) 198 052 Kč, tj. růst o 2,7 % oproti předchozímu roku
- **kvalita životního prostředí** – ovlivňují ji např. jakost vody, znečištění ovzduší, ochrana půdy a biodiverzity či výše investic do životního prostředí či neinvestičních nákladů na jeho ochranu
- **ostatní ukazatele** - návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních, kriminalita či bytová výstavba – statistiku těchto ukazatelů vede ČSÚ

Subjektivní předpoklady rozvoje

Častou **pohnutkou** k návštěvě Babiččina údolí je například **vzpomínka na školní výlet** nebo **tradice** – především u obyvatel z blízkého okolí.

Co se týče **role módnosti** nebo **reklamy a propagace**, jež mohou v krátké době zvýšit počet návštěvníků v destinaci, tak lze říci, že díky, dosud, „nesmrtelnému“ příběhu Babičky od Boženy Němcové **nepodléhá Babiččino údolí módnosti** a každý rok sem zavítají desetitisíce návštěvníků. A to i přes to, že Babiččino údolí není v masmédiích nikterak propagováno.

5.1.2.2 Lokalizační předpoklady rozvoje

Lokalizační předpoklady přírodní

Babiččino údolí se rozkládá severně od České Skalice po obou březích řeky Úpy. Podle občanského sdružení Centrum rozvoje Česká Skalice (2010:13) činí rozloha 333,14 ha, nadmořská výška území se pohybuje mezi 280 - 360 m n. m.

Klima

Podle Mühlsteina (1996:50) patří klima v Babiččině údolí do oblasti mírně teplé a mírně vlhké. Průměrná roční teplota je 7 – 8 °C a průměrné roční srážky dosahují 650 – 750 mm (nejvyšší průměrný úhrn srážek připadá na měsíc červenec).

Hydrologické poměry

Významným prvkem Babiččina údolí je **řeka Úpa**, pramenící v Krkonoších, jež po 73 kilometrech ústí v Jaroměři do Labe. Podle Horkého et al. (2013) vtéká řeka Úpa u havlovické hájovny do Babiččina údolí a vlévají se do ní podle serveru Mapy.cz (2015) Slatinský potok, Zlámaný potok, Hluboký potok, potok Olešnice a řada dalších potůčků.

Za ratibořickým zámekem u kamenného Vilémova mostu se podle Mühlsteina a Nováka (1984) nachází mohutné zdymadlo. Slouží k usměrňování proudu vody z Úpy a odvádí část vody přivaděčem do **přehradního jezera Rozkoš**, pojmenovaného

po zaniklém stejnojmenném rybníku a potoce, k němuž se vztahuje jedna z prvních pověstí Boženy Němcové. Přehrada Rozkoš byla dobudována v šedesátých letech 20. století. Díky své rozloze 1 100 hektarů a plánovanému rozsahu 76 miliónů m³ vody je často označována východočeským mořem.

Geologie

I přesto, že Babiččino údolí je úzké území, navíc o malé rozloze, je poměrně pestré. K nejstarším útvarům podle Horkého et al. (2013) patří novoměstské fylity z období starohor, pronikající z Orlicko-kladské tabule. Na ně navazují prvohorní karbonské písčité slepence a pískovce, na tyto pak druhohorní cenomanské a spodnoturonské pískovce a opuky. V nejvyšších částech svahů Babiččina údolí pokrývají rozsáhlé plošiny na obou březích Úpy čtvrtohorní říční terasy a spraše.

Fauna a flóra

V chráněné části Babiččina údolí, kde zřejmě původně převládala lipová javořina a dubová habřina, dnes převažují podle Horkého et al. (2013) smrkové lesy, s občasným výskytem modřínu evropského a borovice vejmutovky. Původní zmiňované porosty se na některých místech dochovaly a částečně jimi prochází naučná stezka Babiččino údolí. Z keřů je nejvíce zastoupen bez černý, z rostlin pak např. dobromysl obecná, řepík lékařský, šalvěj luční, devětsil bílý aj.

Ze živočichů se lze na území Babiččina údolí podle Horkého et al. (2013) setkat s:

- **asi 80 druhů ptáků** – např. zvonek zelený, stehlík obecný, straka obecná, bažant obecný, datel černý, sojka obecná či ledňáček říční, z dravců káně lesní, jestřáb lesní, krahujec obecný a poštolka obecná
- **86 druhů měkkýšů – Babiččino údolí patří k nejvýznamnějším lokalitám měkkýšů v České republice**
- **oboživelníky** – mlok skvrnitý, ropucha obecná, čolek obecný aj.
- **plazy** – užovka obojková, velmi zřídka zmije obecná
- **savci** – např. zajíc polní, rejsek obecný, ježek evropský, srnec obecný a ze šelem kuna skalní i lesní, liška obecná, jezevec lesní

Na území katastru obce Havlovice se podle Zdeňka Honzery (2014) nachází **95 významných stromů**, přičemž 35 stromů má obvod kmene ve výšce 130 centimetrů větší než 3 metry, dva stromy přesahují 4 metry. Stromy byly v roce 2014 v rámci projektu Významné stromy obce Havlovice zmapovány a zdokumentovány. Cílem je nejen jejich ochrana, ale také šíření informací místním obyvatelům i návštěvníkům o druhové rozmanitosti stromů a jejich kráse. U nejvýznamnějších stromů stojí informační cedule, u ostatních pouze nápisy se stručnou charakteristikou.

Lokalizační předpoklady společenské

Podle Mühlsteina a Nováka (1984) pochází první písemná zmínka o České Skalici z Kosmovy kroniky a je datována k roku 1068, kdy tudy vedla obchodní stezka spojující Prahu s Polskem. Vzhledem k nálezům římských mincí z období let 41 – 185 n. l. se lze domnívat, že se v těchto místech pohybovali kupci již mnohem dříve.

Podle Mühlsteina (1996:49) je Babiččino údolí od 24. února 1978 **národní kulturní památkou**. Problematiku ochrany národních kulturních památek podle webového portálu NPÚ (2016) upravuje stát zákonem č. 20/1987 Sb..

Do skupiny společenských atraktivit se podle Hraly (2013:25-28) řadí: kulturně-historické památky, kulturní zařízení, kulturní a jiné akce, sportovní a zábavní akce. Toto rozlišení dle Hraly a Mapy.cz (2015) je níže dále rozčleněno i s uvedením konkrétních objektů na území Babiččina údolí v tab. 10. Bližší informace k vybraným atraktivitám se nacházejí v Příloze 1.

Tabulka 10 – Společenské atraktivity v Babiččině údolí

Kategorie	Druh	Název památky/akce (zaměření)
Kulturně-historické památky	architektonická díla	SZ Ratibořice , Lovecký pavilon, hrad Vízmburk (všechny ve správě NPÚ), zřícenina hradu Červená Hora, zřícenina hradu Rýzmburk, Maloskalická tvrz
	užitkové stavby	kulturní památky: Rudrův mlýn, vodní mandl, Panský hostinec, Dřevěná lávka přes Úpu (cca 300 metrů od rozcestníku Pohodlí), Boušínská lávka přes Úpu, Vilémův most
		technické památky: Bílý most, Červený most, jez Zlíč na Úpě
		ostatní stavby – rozhledna Žernov
	pomníky	pomník Babička s vnučaty v Ratibořicích, pomník Boženy Němcové ve Zlíči, pomník Barunky Panklové v České Skalici, pomník bitvy r. 1866 ve Zlíči
	sakrální stavby	kostely: Navštívení Panny Marie v Boušíně, Nanebevzetí Panny Marie v České Skalici
kapličky: Panny Marie v Červené Hoře, Nejsvětější Trojice v České Skalici		
Kulturní zařízení	zařízení soustředující sbírky	Muzeum Boženy Němcové, Muzeum textilu, Barunčina škola, vila Čerych, muzeum Havlovice (archeologické nálezy SH Vízmburk)
	zařízení, v nichž se odehrávají kulturní akce	zámecký park v Ratibořicích (za nepříznivého počasí vstupní hala SZ Ratibořice), nádvoří hradu Vízmburk
Kulturní a jiné akce	kulturní	představení řemesel, dobových zvyků a života tamních obyvatel v 19. st.: Mlynářské slavnosti, Dny evropského dědictví, Advent v Ratibořicích aj.
	jiné akce	hudební akce: Ratibořické nocturno aj. květinové výstavy: Slavnost růží, Slavnost hortensíí aj.
Sportovní a zábavní zařízení a akce	sportovní akce	pěší/cyklo dálkový pochod Babička
	sportovně-kulturní akce	Úpění na Úpě
	zábavní akce	Rýzmburský voříšek aneb psí výstava pro všechny

Zdroj: zpracováno podle Mapy.cz (2015), SZ Ratibořice (2015), Centra rozvoje Česká Skalice (2010), Městys Žernov (2015), Špetly (2015) a Úpění na Úpě (2015)

5.1.2.3 Realizační předpoklady rozvoje

DOPRAVA

K dosažení území Babiččina údolí je využívána silniční a železniční doprava. Vzhledem k charakteru území se zde návštěvníci nejčastěji pohybují pěšky, případně na kole. Babiččiným údolím prochází několik naučných stezek a cyklostezek, jejichž souběh v některých úsecích způsobuje třecí plochy mezi chodci a cyklisty. Podle stavu vody v řece Úpě lze Babiččiným údolím plout na malé lodičce (kánoe apod.).

Silniční doprava

V rámci **autobusové dopravy** je možno se podle veřejného internetového jízdního řádu IDOS (2015) i podle Centra rozvoje České Skalice (2010) a jeho Studie šetrného cestovního ruchu v Babiččině údolí dopravit až na autobusovou zastávku **Zlích, odbočka Ratibořice** (cca 1 km od zámku). Fungují zde tři dopravci - ČSAD Ústí nad Orlicí, a.s., CDS s.r.o. Náchod a OSNADO spol. s r.o.. Do obce Ratibořice v současnosti žádný dopravce nezajíždí.

Nejčastějším druhem dopravy do Babiččina údolí je **automobilová doprava**. Cestování autem znamená vlastní pohodlí a nezávislost, nejen časovou. Babiččino údolí je dostupné po silnici III. třídy, která prochází obcí **Ratibořice**. Nejvíce přijíždějí návštěvníci od České Skalice po obchvatu města, silnici první třídy I/33 (zároveň mezinárodní silnici E67 Praha – Helsinky), ze směru od Náchoda nebo Jaroměře.

Železniční doprava

Nejbližší železniční stanicí je podle webového portálu Českých drah (2014) **Česká Skalice** na trati č. 032 (Trutnov – Starkoč - Jaroměř), přičemž některé spoje jsou dálkové. Např. z Prahy hlavního nádraží vyjíždí denně šest rychlíků v čase mezi 6 a 16 hodinou (tj. každé dvě hodiny). Tuto trasu o vzdálenosti 145 kilometrů ujede vlak podle jízdního řádu společnosti České dráhy, a. s. za 2 hodiny a 20 minut. Podle webového portálu Mapy.cz (2015) je pěší úsek od vlakového nádraží v České Skalici k ratibořickému zámku dlouhý 3,2 kilometru a přibližně tři čtvrtiny jeho cesty vedou po naučné stezce Babiččino údolí.

UBYTOVACÍ SLUŽBY

Podle Švarce in CZeCOT (2012) nabízí ubytování v obci Ratibořice Zahradní dům ve třech dvojlůžkových a jednom jednolůžkovém pokoji s možností dokoupení snídaní. Zahradní dům se nachází asi sto metrů od zámeckého skleníku.

Tabulka 11 - Ubytovací možnosti v České Skalici a okolí v roce 2015

druh ubytovací kapacity	počet zařízení	počet lůžek celkem
hotel, motel	4	191
penzion	26	549
soukromí	17	139
kemp	5	586/1386 vč. stanů

Zdroj: vlastní zpracování podle Regionálního informačního centra Česká Skalice (2015a), Ekofarmy Rýzmburk (2015) a Švarce in CZeCOT (2012)

Základní členění ubytovacích zařízení v České Skalici a okolí dokládá tab. 11. Ostatní ubytovací služby - v kategoriích hotel, penzion, kemp a ubytování v soukromí - jsou poskytovány v okolních obcích a městech, jejichž seznam je k dispozici na webových stránkách CRČS (v sekci Regionální informační centrum).

STRAVOVACÍ SLUŽBY

Stravovací služby typu bistro poskytují v Ratibořicích během sezóny tři zařízení:

- **Kiosek u zámku** – venkovní posezení (lavice se stoly) pod slunečnky na parkovišti před zámkem, nabízí rychlé občerstvení a točenou zmrzlinu
- **Mlynářova zahrádka** – se zastřešeným i venkovním posezením (lavice se stoly), nabídka jídel rychlého občerstvení (klobása, párek v rohlíku, uzené maso na grilu, obalovaný sýr, zapečené panini, polévky aj.
- **Posezení na mlejně** - na jídelním lístku se objevují jídla jako plněná kapsa, poplamenice, klobásy či párky. Pan „mlynář“ osobně prodává domácí koláče a buchty. Posezení je možné u stolků se židlemi nebo u stolů s lavicemi na dvoře Rudrova mlýna, nebo nově ve stodole.
- **Herecké muzeum Viktorka** – podle Češky (rozhovor, 2015) i Magnuska (2016) by mělo být do konce roku 2016 v Ratibořicích otevřeno první herecké muzeum nazvané Viktorka, jehož návštěvníkům bude k dispozici restaurace (dále i kino s kapacitou šedesáti míst, pokoje hotelového typu aj.)

V současnosti se **nejbližší restaurace nacházejí v obci Zlích: Holzbecher a Barunka**. Další restaurační zařízení jsou v Rýzmburku – restaurace (hotel a ekofarma) Rýzmburk a v nedaleké České Skalici. Seznam stravovacích zařízení v České Skalici a okolí je uveden na webových stránkách CRČS (v sekci RIC).

SLUŽBY PRO VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Ke službám pro využití volného času návštěvníků v České Skalici a nejbližším okolí lze zařadit podle Regionálního informačního centra (2015b) aktivity:

- **sportovní** – Fitcentrum Stavis, Autocamping Rozkoš (půjčovna lodí a šlapadel, minigolf, dětský motokros), Jízdárna Proruby (jízda na koni)
- **kulturní** – Městská knihovna a veřejný internet, Autocamping Rozkoš – letní kino
- **jiné** - Ludmila Berkovcová – ekofarma při Hotelu a restauraci Rýzmburk

Kompletní přehled volnočasových aktivit je k dispozici na webových stránkách CRČS (v sekci Regionální informační centrum).

5.1.3 Statistika vybraných provozních ukazatelů

V rámci statistiky vybraných ukazatelů se jedná o statistiku návštěvnosti Babiččina údolí a počtu přenocování/délku pobytu v ČS a okolí.

5.1.3.1 Statistika návštěvnosti Babiččina údolí

Vzhledem k charakteru území Babiččina údolí nelze statisticky podchytit jeho návštěvnost. Kvalifikovaný odhad roční návštěvnosti se nepodařilo zajistit. Odhad podle výsledku otázky č. 11 („Které z těchto prohlídkových okruhů SZ Ratibořice jste navštívil/a?“) z anketního šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí, kdy 26% respondentů uvedlo, že nenavštívilo žádný prohlídkový okruh, by znamenal, že při celkové návštěvnosti SZ Ratibořice 79 603 v roce 2014 (viz tab. 12) by roční návštěvnost Babiččina údolí zřejmě dosahovala necelých **108 000 návštěvníků**.

Statistické údaje kulturně historických památek se na území Babiččina údolí týkají SZ Ratibořice a SH Vízmburk.

NÁVŠTĚVNOST SH VÍZMBURK

Přesné údaje o celkové návštěvnosti SH Vízmburk se nepodařilo zjistit, pouze údaje o návštěvnosti pěti kulturních akcí, jež se konaly od května do září 2015. Na ně zavítalo podle Balcara (2016) a Balcara – Doležala (2015) **953 návštěvníků**. V roce 2014 se podle Balcara (2015) jednalo asi o **1 200 návštěvníků**.

NÁVŠTĚVNOST SZ RATIBOŘICE

Tabulka 12 - Návštěvnost SZ Ratibořice

okruh/rok	2010	2011	2012	2013	2014
zámek	35 518	36 046	36 240	35 740	41 339
mlýn + mandl	36 292	28 168	33 095	32 958	38 264
celkem návštěvníků	71 810	64 214	69 335	68 698	79 603

Zdroj: upraveno podle Česky (2015)

Díky vstřícnosti kastelána ratibořického zámku, Ivana Česky, lze naprosto nejpřesněji dokladovat průběh návštěvnosti zámku za posledních pět let, včetně rozlišení okruhů, viz tab. 12, což původní zdroj tiskové zprávy NPÚ neumožňoval.

Tabulka 13 - Statistika návštěvnosti památek Královéhradeckého kraje v roce 2014

Název památky	Návštěvnost památky
SZ Ratibořice	79 603
SZ Opočno	55 947
SZ Litomyšl – památka UNESCO (Pardubický kraj)	51 610
Zámek Humprecht	36 832
SZ Náchod	33 864
SZ Hrádek u Nechanic	33 374
Benediktinské opatství sv. Václava v Broumově	32 525
Zámek Nové Město nad Metují	21 023
Hrad Potštejn	15 885
Šrámkův statek Piletice	15 000
Valdická brána	13 800

Zdroj: upraveno podle Richtra - NIPOS (2015)

Ve statistice návštěvnosti památek Královéhradeckého kraje zpracované podle Richtera z organizace NIPOS (2015) nejsou zahrnuty: zámecký resort Dětenice,

hrad a zámek Staré Hrady a hrad Kost. Tyto atraktivy v soukromém vlastnictví vykázaly podle Sdružení Český ráj (2016) návštěvnost v roce 2014:

- **zámecký resort Dětenice - 152 870**
- **hrad a zámek Staré Hrady - 124 000**
- hrad Kost - 69 496 návštěvníků.

SZ Ratibořice se svou návštěvností (za rok 2014) sice značně zaostává za soukromými památkami v Dětenicích a Starých Hradech, na druhou stranu je z hlediska návštěvnosti nejúspěšnější nesoukromou památkou Královéhradeckého kraje, a dokonce i než SZ Litomyšl, jenž se řadí k památkám České republiky zapsaných na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO (viz tab. 13).

5.1.3.2 Statistika počtu přenocování návštěvníků v České Skalici a okolí

Jednou z pokládaných otázek návštěvníkům České Skalice společností Ipsos Tambor, jež zpracovává výzkumy CR pro agenturu CzechTourism, je i délka jejich zdejšího pobytu. Výsledky této otázky jsou zpracovány v tab. 14. Jedná se o:

- snižování počtu návštěvníků na Českoskalicku, kteří zde přespali 3 – 7 nocí
- nárůst počtu návštěvníků v posledních letech, kteří nepřenocují vůbec, oproti rokům 2010 a 2011
- Českoskalicko není destinace, kde se návštěvníci zdrží déle než 7 noclehů

Tabulka 14 – Délka pobytu návštěvníků v České Skalici a okolí v letech 2010 – 2014

Délka pobytu	Počet responzí v %				
	2010	2011	2012	2013	2014
1 den (bez noclehu)	12	28	62	58	44
1 - 2 noclehy	22	12	7	2	21
3 - 7 noclehů	63	56	27	40	35
delší	4	4	4	0	0

Zdroj: upraveno podle Ipsos Tambor (2010, 2012, 2013a, 2013b, 2014)

5.1.4 Ochrana přírody v Babiččině údolí

Z hlediska ochrany přírody a krajiny patří Babiččino údolí k maloplošným zvláště chráněným územím. **V roce 1952** bylo podle Mühlsteina (1996:50) prohlášeno **národní přírodní památkou**.

Zároveň se na jeho území nacházejí v rámci soustavy Natura 2000 podle AOPK ČR (Natura 2000, 2006) dvě **evropsky významné lokality**:

- **CZ0523011 - Pod Rýzmburkem** – jedná se o rybníček přibližně 500 metrů od obce Žernov, o rozloze 0,7602 ha, kde je předmětem ochrany čolek velký.
- **CZ0520028 - Babiččino údolí - Rýzmburk** – území o rozloze 65,4582 ha sahající od zříceniny Rýzmburk přes Bílý most až ke Starému bělidlu. Předmětem ochrany jsou luční a lesní pěnovecová prameniště, šterbinová vegetace vápnatých skal a drovin a suťové lesy.

5.1.5 Formy CR v Babiččině údolí

V souvislosti s lokalizačními předpoklady NPP a NKP Babiččino údolí je pro toto území typický **poznávací cestovní ruch** v podobě formy **kulturního CR i přírodně orientovaného CR**, konkrétně ekoturismus s aktivitami pěší turistikou a regulovanou cykloturistikou. Obě aktivity lze provozovat jen na značených cestách, přičemž v některých úsecích dochází k jejich střetu, např. mezi pomníkem Babička s dětmi a Viktorčíným splavem. Regulace cykloturistiky zde spočívá v umístění informačních tabulí s textem (výzvou) „Cyklisté dejte přednost chodcům“. Ve skutečnosti bývá tato výzva většinou cykloturistů naprosto ignorována.

Díky nově vzniklé **ekofarmě** (vč. hotelu s restaurací) **Rýzmburk**, kde jsou chováni koně, krávy, ovce a drobné domácí zvířectvo, je zde předpoklad k **možnému rozvoji ekoagroturismu**.

Podle ČSÚ (2014) provozovalo ekofarmu v Královéhradeckém kraji v roce 2013 celkem 212 firem, což představuje zdvojnásobení počtu farem oproti roku 2008 a podíl v rámci ČR 5,4 %. Ve srovnání s ostatními kraji ČR se nachází nejvíce ekofarem v Jihočeském kraji – 523, tj. 13,4 % v ČR.

Nejbližší eko(agro)farmy v okrese Náchod (viz tab. 15), propagované prostřednictvím tištěné brožury Agroturistické farmy Královéhradeckého kraje, se od centrální

ní části Babiččina údolí – Ratibořic – nacházejí podle webového portálu Mapy.cz (2015) ve vzdálenosti od 14 do 31 kilometrů.

Tabulka 15 – Eko(agro)turistické farmy v okrese Náchod

Název farmy	Zaměření	Nabídka/aktivity
Ekofarma Tůmovi (Dědov-Javor)	Chov skotu, ovcí a koz	Ukázka zpracování vlny, prodejna smíšeného zboží s občerstvením a bioprodukty, ubytování
K-Triumpf Areal Sport Relax (Velichovky)	Trénink parkurových koní, lesní zvěř	Trénink parkurových koní, odlov lesní zvěře, venkovní bazén, kryté i venkovní tenisové kurty, hřiště pro míčové sporty, sauna, posilovna, prodejna a půjčovna sportovního vybavení, střelnice, ubytování, restaurace
Nová Amerika country club (Zaloňov)	Chov sportovních koní, golf	Výuka anglického a westernového jezdeckví, golfové hřiště, půjčovna kol, masáže, ubytování, restaurace
Penzion Adršpach	Chov ovcí a masného skotu	Jízda na koni, ubytování, restaurace
Penzion Selský dvůr (Pěkov)	Chov masného skotu a ovcí	Houbaření, ubytování se snídaní
Ranch Gallop (Malé Poříčí)	Chov jezdeckých koní, agroturistika	Jízda na koni, ubytování se snídaní, agroturistika ve westernovém stylu, výroba sedel a tradičních indiánských doplňků
Penzion Kylarův statek (Náchod-Běloves)	Chov masného skotu, koní	Ubytování se snídaní

Zdroj: upraveno podle Regionální agrární komory Královéhradeckého kraje [2005]

Podle Andrese et al. (2014:26-27) byla v rámci Strategického plánu rozvoje města Česká Skalice do roku 2030 zpracována **SWOT analýza** oblasti č. 5: Cestovní ruch a památky v České Skalici, z níž v části **Příležitosti** jsou uvedeny oblasti, na něž se autoři doporučují zaměřit. Např.: **rozvoj krajských cyklotras, rozvoj vodních sportů, rybaření a velká plocha Autocampingu Rozkoš** pro další využití.

SWOT analýza dále zmiňuje využití krajinného rázu vhodného pro **šetrný cestovní ruch** a zaměření se na externí zdroje financování (dotace).

Mezi vize podle Andrese et al. (2014:70-71) patří např.:

- **kompletní obnova areálu NKP a NPP Babiččino údolí** přizpůsobená potřebám šetrného CR s využitím Panského hostince i hospodářského objektu

- **zajištění komentovaných prohlídek** umožňujících zaměření dle požadavků návštěvníků
- **celoročně otevřené turistické cíle s nabídkou vhodných zážitkových aktivit a programů** (pro turisty/návštěvníky i místní obyvatele)
- **rozšíření naučných stezek**

5.1.6 Naučné stezky v Babiččině údolí

5.1.6.1 NS v BÚ základní přehled

Babiččiným údolím prochází několik naučných stezek a vzájemně se překrývají. Podle kolektivu zaměstnanců Centra rozvoje Česká Skalice (2011) se jedná o naučné stezky střední náročnosti, jejichž základní přehled je uveden v tab. 16.

Tabulka 16 – Naučné stezky v Babiččině údolí

Naučná stezka	Délka NS	Počet zastavení	Vhodné pro	Správce stezky
Babiččino údolí	8 km	25	pěší, cykloturisty, rodiny s dětmi	Muzeum Boženy Němcové
Jakuba Míly	7 km	13	pěší, cykloturisty	SPZBÚ
Justynčina stezka	7 km	11	pěší, cykloturisty	SPZBÚ
Citywalk	12,1 km	22	pěší, cykloturisty, rodiny s dětmi, kočárky i invalidní vozíky	město Česká Skalice
Po stopách erbu zlatého třmene	21,4 km	5	pěší, cykloturisty	Centrum rozvoje Česká Skalice

Zdroj: vlastní zpracování podle kolektivu zaměstnanců CRČS (2011:8-13,20-23)

NS Babiččino údolí

Podle Horkého et al. (2013) patří NS Babiččino údolí dvě prvenství: **nejstarší stezka** (vybudovaná v roce 1981) s **největším počtem zastavení**. Na stezce se nachází celkem 25 zastavení s informačními panely či tabulkami – z toho je 18 přírodovědných a 7 literárních.

Začátek stezky je v Malé Skalici (místní části České Skalice), dále vede přes bažantnici kolem Loveckého pavilonu k ratibořickému zámku, prochází jeho parkem, pokračuje ke Starému bělidlu a Viktorčinu splavu a končí u Rýzmburského altánu.

NS Jakuba Míly

Podle webového portálu Zámek Ratibořice a Babiččino údolí (2010) nese naučná stezka jméno podle literární postavy Jakuba Míly z Babičky od Boženy Němcové (ve skutečnosti se jmenoval Jakub Míl a pocházel z obce Žernov, ale milenecký příběh o něm a Kristle neodpovídá skutečnosti).

Stezka začíná u Panského hostince v Ratibořicích, vede přes Žernovskou lávku na Žernov, pokračuje na Rýzmburk, k prameni Jakuba Míly a k samotám Na Pohodlí. Přes Bílý most se vrací ke Starému Bělidlu zpět do Ratibořic.

Stezka má 13 zastavení se třemi informačními tabulemi:

1. popis Panského hostince, mlýna, Žernovské lávky a Panklovny
2. Žernov, Rýzmburk, popis flory v Babiččině údolí.
3. popis pramene Jakuba Míly, Na Pohodlí, Bílý most. Úpa, Staré Bělidlo.

NS Justynčina stezka

Jak uvádí Kordina (2014), byla naučná stezka pojmenována podle židovské dívky, jež se na Boušínské faře připravovala na křesťanský život. O jejím příběhu psal Alois Jirásek ve svém románu U nás. Okružní stezka, se třemi informačními tabulemi popisujícími 12 zastavení s přírodními, kulturními a místními zajímavostmi, začíná u Slatinského mlýna, vede přes Boušín, Slatinské Končiny, Bathildin stoleček k Boušínské lávce přes Mstětín, kolem Žebrácké rokle do Červené Hory a zpět ke Slatinskému mostu.

NS Citywalk

Naučná stezka Citywalk má podle kolektivu zaměstnanců CRČS (2011:8-9) dva okruhy, z nichž kratší, o délce 2,5 kilometru, vede centrem města. Druhý, delší, seznamuje se zajímavostmi města Česká Skalice, pokračuje do Ratibořic a kolem vojenského hřbitova z roku 1866 ve Zlíči a Rozkoše vede zpět do České Skalice k RIC. Na stezce jsou instalovány informační kiosky a cedule.

NS Po stopách erbu zlatého třmene

Této naučné stezce patří podle kolektivu zaměstnanců CRČS (2011:22-23) dvě prvenství: **nejdelší stezka bez vlastních informačních panelů**. Začíná u Maloskalické tvrze, pokračuje k Rýzmburskému altánu, dále vede kolem zříceniny Červená Hora, přes Boušín a Boušínskou lávku a končí u hradu Vízmburk. Stezka seznamuje s historií osídlování severovýchodních Čech a každé z pěti zastavení se nachází u hradu/zříceniny, tvrze či zámku.

5.1.6.2 Aktuální stav NS v BÚ

Všechny NS v BÚ vedou po turisticky značených cestách a byly zakládány, s výjimkou NS Babiččino údolí, po roce 2003, tzn. informační panely a tabulky jsou původní. U NS Babiččino údolí došlo k výměně panelů v letech 2008 – 2010. Mobiliář na stezkách je původní, dosluhující nebo zcela nevyhovující.

Obrázek 12, 13 - NS Jakuba Míly, Žernovská lávka – celkový pohled a detail

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

Mezi problematická místa patří zejména mosty a lávky přes řeku Úpu (obr. 12 a 13), které jsou obnovovány či rekonstruovány podle naléhavosti jejich stavu. Vzhledem k tomu, že všechny trasy naučných stezek musí minimálně jednou překonat řeku Úpu, nebylo by je možné bez mostů a lávek (ve stavu bezpečném pro pěší návštěvníky či cyklisty) projít v celém rozsahu.

U NS Po stopách erbu zlatého třmene dochází v některých místech k nedostatku informací (stezka nemá žádné vlastní infopanely) a někde naopak k **přemíře podobných či stejných informací**. Např. u hradu Vízmburk se blízko sebe nacházejí dva informační panely o hradu od dvou různých subjektů (obr. 14 a 15).

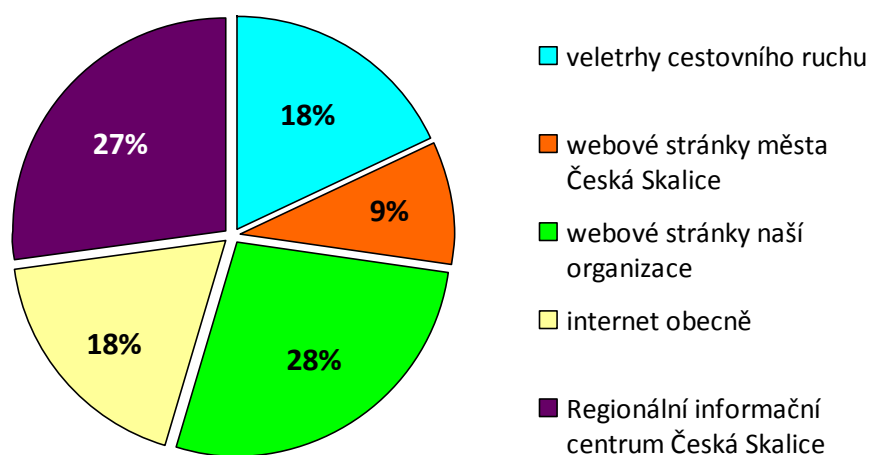
Obrázek 14, 15 – NS Po stopách erbu zlatého třmene

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

Nedostatek informací v terénu může částečně napravit turistický průvodce, v podobě skládacího letáku, Po stopách erbu zlatého třmene, který byl k této naučné stezce vydán Centrem rozvoje Česká Skalice (2011). V průvodci jsou přehledně rozčleněny texty týkající se kolonizace severovýchodních Čech a proměny krajiny a informace k pěti zastavením, včetně obrázků a mapy.

I přesto, že **na každé stezce se nacházejí prvky zasluhující změnu, modernizaci** apod. (např. na NS Citywalk několik nefunkčních multimediálních infokiosků), tak podle vlastního dotazníkového šetření Využití naučných stezek (2015) **žádný ze správců stezek o změnách neuvažuje, žádné neplánuje**.

Cíl stezek je naplňován a jednotliví správci propagují stezky na místní úrovni, dále pak v rámci turistické oblasti Kladské pomezí a na národní úrovni probíhá propagace prostřednictvím internetu a veletrhů cestovního ruchu (viz graf 1). Kompletní výsledky dotazníkového šetření Využití naučných stezek jsou uvedeny v Příloze 3.

Graf 1 – Formy propagace naučné stezky
Zdroj: upraveno podle Podzimek Sirovátkové (2015:18)

5.1.6.3 Reálné využití navržených teoretických možností oživení NS

Teoretické možnosti efektivnějšího využití stávajících naučných stezek, uvedené v kap. 4.2.2.3, byly aplikovány na území BÚ. Jedná se o: **technickou inovaci NS, vybudování informačního centra, vazbu na jinou atraktivitu v blízkém okolí, vznik nové atraktivity nebo putování s místním odborným průvodcem.**

Vzhledem k tomu, že Regionální informační centrum v České Skalici je správcem stezky či spolupracuje s ostatními správci stezek procházejících Babiččíným údolím, byly aplikované možnosti efektivnějšího využití naučných stezek s cílem jejich oživení a podpory cestovního ruchu diskutovány v osobním rozhovoru s pracovníky Regionálního informačního centra v České Skalici.

TECHNICKÁ INOVACE NAUČNÉ STEZKY

Ležovičová (rozhovor, 2015) uvádí, že na obměnu mobiliáře, především výměnu starých, již nevyhovujících laviček jsou často upozorňováni ze strany návštěvníků. Poslední výtky k obnově laviček se týkají lokality kolem Rýzmburského altánu, kde v současnosti není žádná funkční.

Dodává, že v roce 2015 již došlo k obměně laviček u Viktorčina splavu. V témže roce bylo také v úseku Česká Skalice – Bažantnice – Lovecký pavilon instalováno 10 nových laviček – jednalo se o soukromou aktivitu jednoho místního občana.

Jansová (rozhovor, 2015) potvrzuje absenci funkčního dětského hřiště. Zároveň dodává, že vybudování dětského hřiště je finančně náročná záležitost a míst pro případné vytvoření je minimum. Navíc k jakékoliv výstavbě je zapotřebí souhlas Správy CHKO Broumovsko.

Na dotaz, zda by možným místem výstavby hřiště v Ratibořicích, v případě získání finančních zdrojů a souhlasu orgánu ochrany přírody, mohl být nezastavěný prostor naproti Panskému hostinci, vedle občerstvení Mlynářova zahrádka, jež patří městu Česká Skalice, Jansová doplňuje, že teoreticky reálné toto umístění je, ovšem opět za předpokladu udělení souhlasu města.

Mnohem realističtěji vidí Jansová (rozhovor, 2015) **tvorbu herních dřevěných prvků** či **interaktivních prvků u vybraných zastavení NS Babiččino údolí**, jež je podle ní nejnavštěvovanější z pěti stezek v údolí (především v úseku Česká Skalice – Viktorčin splav).

Jako oživení NS Babiččino údolí, vidí Jansová **quest**, který s kolegy vytvořili v roce 2015. Jedná se o barevný oboustranný leták, v němž jsou zaznamenány otázky na věci, předměty aj., které návštěvník mívá po stezce (viz Příloha 8). Cílem je projít celou stezku a pomocí zodpovězených otázek vyplnit tajenku křížovky.

VYBUDOVÁNÍ INFORMAČNÍHO CENTRA

Jak uvádí Ležovičová (rozhovor, 2015), podařilo se v centru Ratibořic, v areálu Panského hostince, **zrekonstruovat budovu kuželníku** (v majetku Ministerstva kultury, správa NPÚ), která od roku 2013 slouží **jako informační bod pro návštěvníky**. Navíc, jak dále Ležovičová zmiňuje, stála u realizace projektu **interaktivní mobilní výstavy „Báchorky a pohádky spisovatelky Boženy Němcové“**, jež byla instalována do kuželníku v roce 2014 a v roce 2015 byla po celou sezónu znovu přístupná v době otevíracích hodin informačního bodu. Dle jejích slov tato výstava přitahuje pozornost nejen dětských návštěvníků, a proto s ní počítají i do následujících sezón. Od názvu výstavy se i ujalo pojmenování objektu – **Pohádkový kuželník**.

Na dotaz, že stále spousta návštěvníků Ratibořic neví o existenci turistického informačního bodu, s tím Ležovičová (rozhovor, 2015) souhlasila. Uvedla, že logo

„Ⓢ“ je umístěno pouze z přístupové cesty od zámku, ale již není ve směru od Viktorčina splavu, odkud se vrací velká většina návštěvníků Babiččina údolí zpět do centra Ratibořic. Navíc výhledu na boční stranu budovy částečně brání keře. Proto jako řešení navrhl umístit viditelně ještě jedno logo na budovu kuželníku právě ze směru od splavu.

Jak Ležovičová dále uvádí, není informační bod zatím elektrifikován, a tudíž neposkytuje komplexní služby návštěvníkům. V současnosti probíhá dobročinný bazar, z jehož výtěžků bude elektrifikace realizována.

V případě propagace naučných stezek Jansová (rozhovor, 2015) uvedla, že podpora v podobě zpracování letáků a info stojanu, umístěného v infocentrech v České Skalici a Ratibořicích, je reálně možná.

VAZBA NA JINOU ATRAKTIVITU V BLÍZKÉM OKOLÍ

V případě Babiččina údolí přichází v úvahu především vazba na státní zámek Ratibořice, tzn. komunikace a spolupráce s kastelánem zámku, Ivanem Češkou. Podle Ležovičové (rozhovor, 2015) komunikace sice obousměrně funguje, ale spolupráce na společném rozvoji Ratibořic a nevyužívaných a chátrajících budov v areálu zámku bohužel vážně. Důvodem je konzervativnost a nepružnost Národního památkového ústavu, díky nimž nápady a vize, zpracované Centrem rozvoje Česká Skalice, zůstávají jen „na papíře“.

VZNIK NOVÉ ATRAKTIVITY

V prosinci 2014 byla otevřena **nově postavená rozhledna Žernov** ve stejnojmenné obci, jež hraničí s Babiččiným údolím. Návštěvníkům je rozhledna přístupná celoročně a zdarma.

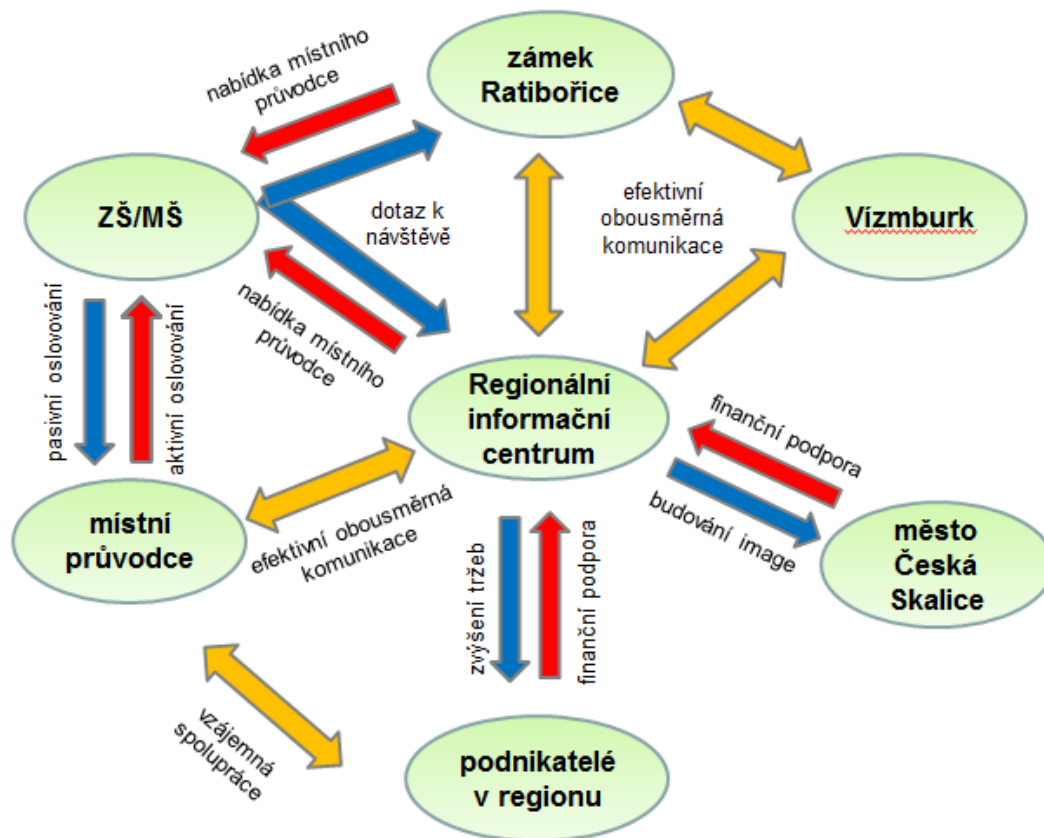
Podle anketního šetření rozhledna Žernov **nemá 90 % dotazovaných o její existenci vůbec ponětí**. Na tento výsledek šetření odpověděla Jansová (rozhovor, 2015), že si uvědomují, že drtivá většina návštěvníků končí své toulky u Viktorčina splavu. Proto se je bude snažit Regionální informační centrum v následujícím roce nasměrovat dále - až k Rýzmburskému altánu. Jako motivaci plánují použít právě novou rozhlednu. Jak dále Jansová uvedla, v roce 2015 byly vytištěny nové turistické mapy Babiččina údolí, na nichž je již rozhledna vyznačena.

Na základě předané informace o výsledku odpovědi na otázku č. 12 – Co podle Vás v Babiččině údolí chybí? (z vlastního anketního šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí, 2015), kde 25 % dotázaných uvedlo, že jim chybí zážitkové trasy, by podle Ležovičové (rozhovor, 2015) stálo za to **vytvořit nový zážitkový okruh s interaktivními prvky, jehož součástí by byla i žernovská rozhledna.**

PUTOVÁNÍ S MÍSTNÍM ODBORNÝM PRŮVODCEM

Podle Podzimek Sirovátkové (2015:27) se jedná o možnost **vzniku nového turistického produktu, zaměřeného zejména na kolektivy dětí na školních výletech**, s následujícími parametry:

- místní odborný průvodce jako pracovník (interní, externí) Regionálního informačního centra v České Skalici
- **vytvoření plánu cest školního výletu**, včetně časového harmonogramu – různé varianty s ohledem na věk dětí a počet dní školního výletu
- **vytvoření pracovních listů pro MŠ a ZŠ**
- zásadní roli hraje **Regionální informační centrum** (viz obr. 16), které:
  - **aktivně vyhledává partnery působících ve službách a dohodne vzájemnou spolupráci** (ubytovací služby, stravovací služby, farmy, dopravce aj.)
  - **spolupracuje s městem Česká Skalice** – snaha o získání finanční podpory na aktivity spojené s místním průvodcem, např. propagace
  - **efektivně komunikuje s NPÚ, zastoupeným Správou SZ Ratibořice a spolupracuje při:**
    - **domluvení cen vstupného na prohlídkové okruhy zámku Ratibořice** – nižší ceny pro členy věrnostního programu
    - **domluvení cen vstupného na prohlídku hradu Vízmburk a muzea hradu v Havlovicích**
    - **předávání kontaktů na místního průvodce** v případě, že zámek či hrad sama kontaktuje ZŠ/MŠ, včetně zpětné vazby a pravidelného vyhodnocování zpracovaných kontaktů

Obrázek 16 – Externí místní průvodce a role Regionálního informačního centra
 Zdroj: Podzimek Sirovátková (2015:28)

Regionální informační centrum v České Skalici by si mělo zpracovat podle Podzimek Sirovátkové (2015:28) pro úspěšné fungování místního odborného průvodce detailní koncepci nového turistického produktu.

Ta by měla řešit nejen personální stránku průvodce (vč. způsobu odměňování), jeho požadovanou odbornost, materiálně-technické zabezpečení, způsob a tvorbu nabízeného výukového programu či spolupráci s ostatními aktéry CR v Babiččině údolí, ale také se zabývat **způsobem propagace**, tj. sestavit **propagační mix** marketingových nástrojů, viz tab. 17.

K vytvoření nového turistického produktu „místní odborný průvodce“ Jansová (rozhovor, 2015) sdělila, že tuto alternativu oživení cestovního ruchu se již také pokusili realizovat. Nabídka průvodce údolím byla vyvěšena na webových stránkách českoskalického infocentra, ale zájem o tuto službu nebyl žádný.

Tabulka 17 – Propagační mix nového turistického produktu

marketingový nástroj	způsob realizace nástroje	přesnější vymezení způsobu realizace propagace
REKLAMA	webové stránky	Učitel'ské noviny, RIC Česká Skalice, SZ Ratibořice, město Česká Skalice a českoskalická muzea, turistický region Kladského pomezí a další turistické weby - kudyznu-dy.cz, turistika.cz
	tištěné regionální noviny	Deník, Turistické noviny Kladského pomezí, časopisy Rodina a škola, Psychologie aj.
	speciální stojan v podobě místního průvodce	stojan s letáky nazvaný např. „Toulky s místním průvodcem“ umístěný na SZ Ratibořice, v českoskalických muzeích a v TIC Kladského pomezí
	veletrhy CR	v ČR (např. Infotour a Cyklistika v Hradci Králové)
	aktivní oslovování	především ZŠ, MŠ
PUBLICITA	tisk, televize, internet	články v regionálních novinách (Deník), reportáž v pořadu typu Toulavá kamera, článek v sekci Cestování na iDnes apod.
PUBLIC RELATIONS	promoční zájezdy	nejen pro novináře, ale i pro CK/CA, ZŠ, MŠ
PODPORA PRODEJE	věrnostní program	vytvoření nového, časově neomezeného, věrnostního programu - registrovaným členem budou jednotlivé ZŠ a MŠ. Výhody: např. větší cenová zvýhodnění na placené služby (využití místního průvodce, sleva na vstupné prohlídkových okruhů SZ Ratibořice), nebo služba zdarma (např. výlet na koňskou farmu) aj.
	předávání drobných dáreků	reklamní předměty spojené s BÚ , u MŠ např. jedna ze série knížek Babiččiny pohádky podle Boženy Němcové
	upomínkový předmět	např. kalendář – fotografie , o velikosti A3, celé třídy MŠ/ZŠ s učitelem a místním průvodcem v terénu
	výhodné nabídky pro vybraný segment	tvorba cenových nabídek (speciální vstupné) nebo balíčků služeb pro ZŠ, MŠ i bez registrace ve věrnostním programu

Zdroj: upraveno podle Podzimek Sirovátkové (2015:29-30)

Na otázku týkající se navazování partnerských vztahů a komunikace se zdejšími podnikateli Jansová (rozhovor, 2015) odpověděla, že se této v oblasti Regionální

informační centrum zatím nepokusilo o žádné cílené a systematické oslovování podnikatelských subjektů – a to ani za účelem spolufinancování např. obnovy mobiliáře, interaktivních prvků, či výtisku nových turistických letáků, tak ani z pohledu možné spolupráce v rámci produktu „místní odborný průvodce“, jenž by právě se zdejšími firmami běžně spolupracoval při realizaci školních výletů (ubytování, ekofarmy aj.).

5.2 Shromáždění podkladů a průběh šetření

Shromažďování podkladů, včetně fotodokumentace započalo 25. dubna 2015, konkrétně návštěvou akce Den Země aneb Ratibořické ovčácké slavnosti. Následovala návštěva hradu Vízmburk – zahájení turistické sezóny s akcí Devatero řemesel. V druhé polovině srpna 2015 a v polovině září 2015 bylo uskutečněno anketní šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí (jedná se o veřejné mínění). Před jeho zahájením byl dotazník diskutován s pracovníci RIC v České Skalici a drobně upraven. Samotné osobní dotazování probíhalo v nejzatíženější části Babiččina údolí, a to v úseku od Viktorčina splavu po pomník Babičky s dětmi. Ochota návštěvníků odpovídat na dvoustránkový dotazník byla překvapivě vysoká. Mnozí z nich v průběhu či po vyplnění dotazníku diskutovali s tazatelkou či se na ni obraceli s různými dotazy (stravování, doprava aj.).

V říjnu 2015 byli dotazováni správci jednotlivých naučných stezek. V průběhu šetření bylo zjištěno, že jeden ze správců (Společnost pro záchranu Babiččina údolí) již právně neexistuje. Z tohoto důvodu byla o vyplnění dotazníku požádána paní Květa Ležovičová, která byla jednou z kontaktních osob původního správce, v současnosti pracující u nového správce.

Všichni správci s výjimkou města Česká Skalice na dotazník odpověděli. To bylo emailem několikrát kontaktováno, pokaždé jiná osoba (z důvodu absence odboru CR či určené kompetentní osoby pro tuto oblast). Jediná obdržená odpověď zněla, že správcem stezky (NS Citywalk) není město Česká Skalice, ale asi CRČS a jeho Regionální informační centrum. Poté vysvětlila paní Jansová z RIC, že se starají o některé záležitosti městské NS, právě z důvodu, že na městském úřadu nikdo CR neřeší, nicméně nejsou správci této NS.

Od listopadu 2015 do poloviny června 2016 probíhalo dotazníkové šetření Školní výlety. K potřebným 212 responsím základních škol v rámci celé ČR bylo zapotřebí oslovit celkem 1 105 ZŠ. Ochota zúčastnit se šetření se velmi lišila kraj od kraje. Lze ji vyjádřit poměrem oslovených škol vůči potřebnému počtu responsí v kraji. Z tohoto pohledu byly nejochotnější ZŠ v Královéhradeckém (2,93), Pardubickém (3,08) a Středočeském kraji (3,11). Naopak nejméně ochotné byly ZŠ z Jihomoravského kraje (8,88), Prahy (8,54) a Karlovarském kraji (8,00).

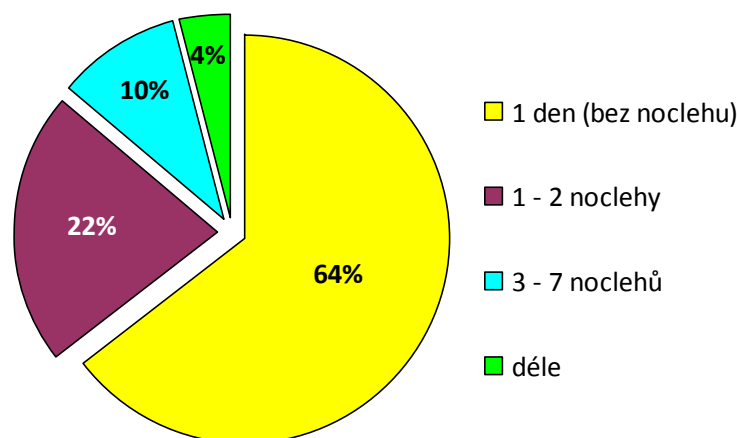
5.3 Zpracování a interpretace výsledků

Výsledky vlastních šetření byly zpracovány souhrnně přes webový portál Survio, poté filtrovány a detailně zpracovány v tabulkovém programu Excel.

Následující podkapitola přináší pouze výsledky k těm otázkám z anketních či dotazníkových šetření, které se vztahují k zodpovězení výzkumných otázek. Kompletní výsledky všech vlastních šetření se nacházejí v Příloze 2, 3, 4 a 5.

5.3.1 Výzkumné výsledky

Výzkumná otázka č. 1: „Jak dlouhý je pobyt návštěvníků v BÚ?“

Graf 2 - Délka pobytu návštěvníků Babiččina údolí

Zdroj: vlastní zpracování (2015)

Domněnka, že většina návštěvníků Babiččina údolí se tu zdrží pouze 1 den, tzn. nepřespí zde, se potvrdila na základě vyhodnocení otázky č. 5 („Jak dlouhý bude Váš pobyt zde?“) v anketním šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí, viz graf 2.

Rovněž průzkum společnosti Ipsos (s počtem 48 – 55 respondentů v letech 2010 – 2014) přináší odpověď na tuto výzkumnou otázku. S výjimkou let 2010 a 2011, se zde většina návštěvníků zdržela pouze 1 den, tj. bez noclehu.

Tento průzkum potvrzuje anketní šetření i v délce pobytu delší než týden, avšak se rozchází u délky pobytu 3 – 7 dní, kdy oproti vlastnímu anketnímu šetření (10%) společnost Ipsos uvádí 27 – 63% responsí, viz tab. 14. V době zpracování této práce nebyly ještě k dispozici výsledky za rok 2015, jež by mohly nastínit další vývoj v počtu přenocování.

Výzkumná otázka č. 2: „Jaký návštěvnícký segment v BÚ převažuje?

Podobnou otázku ve znění „S kým cestuji?“ pokládá i společnost Ipsos. Ovšem metodika jejich průzkumu rozlišuje jinou návštěvníckou segmentaci, viz tab. 18.

Tabulka 18 – Návštěvnícké segmenty v Babiččině údolí podle společnosti Ipsos

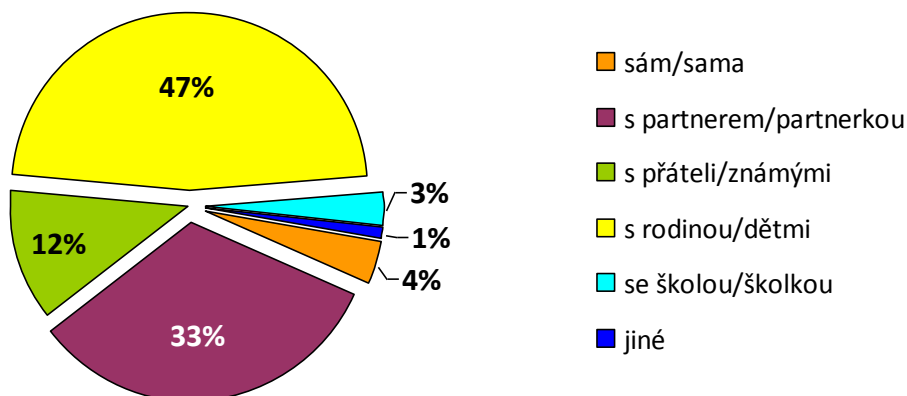
Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Počet respondentů	51	50	55	50	48
S kým cestuji	Počet v %				
sám/a	8	10	27	2	8
S partnerem/partnerkou/přáteli apod.	78	82	69	90	92
s malým dítětem/děťmi (předškolní)	10	18	31	34	29
se starším dítětem/děťmi (školní)	4	8	24	16	40

Zdroj: upraveno podle Ipsos (2010, 2012, 2013a, 2013b, 2014)

Vysvětlením k podrobnější metodice průzkumu u této otázky byla podle Machové, vedoucí oddělení marketingového výzkumu, z agentury CzechTourism informace, že respondenti mohou být zařazeni do více kategorií současně a z tohoto důvodu nelze přesně rozlišit segment rodin s dětmi. Lze pouze konstatovat, že segment návštěvníků, kteří přijíždějí do Babiččina údolí sami, je, s výjimkou roku 2012, zanedbatelný. A rovněž je evidentní nárůst návštěvníků z řad dětí.

Proto byla zjišťována odpověď na výzkumnou otázku prostřednictvím vlastního anketního šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí - položením otázky č. 3 („S kým jste Babiččino údolí navštívil/a?“). **Jednoznačně pře-**

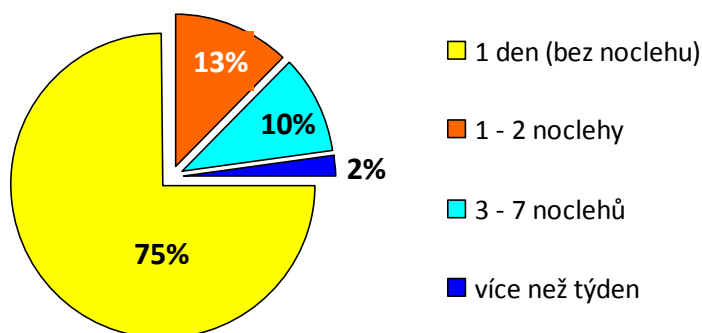
važujícím návštěvnickým segmentem BÚ se stal **segment rodina s dětmi**, tj. rodiče, prarodiče či jiní blízcí příbuzní s dětmi, graf 3.

Graf 3 - Návštěvnické segmenty Babiččina údolí

Zdroj: vlastní zpracování (2015)

V rámci tohoto segmentu převládá jednoznačně, se 75 % respondí, pobyt v délce jednoho dne, tj. bez noclehu, viz graf 4.

Graf 4 - Délka pobytu segmentu Rodina s dětmi v Babiččina údolí

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

Segment rodina s dětmi byl poté blíže zkoumán z hlediska motivace návštěvy, vhodných forem aktivit a faktorů, co zde rodinám s dětmi chybí a co naopak vnímají velmi pozitivně.

Podle vyhodnocení otázek anketního šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků BÚ č. 1 („Co Vás nejvíce motivovalo k návštěvě BÚ?“), č. 2 („Která z těchto aktivit je podle Vás největším lákadlem pro území BÚ?“), č. 12 („Co podle Vás v BÚ chybí?“) a č. 14 („Co nejvíce se Vám v BÚ líbilo?“) bylo zjištěno, že rodiny s dětmi:

- **nejvíce motivovaly** k návštěvě Babiččina údolí **kulturní památky** (26 %) **a příběh Babičky** (25 %), viz tab. 19

- **nejvíce lákaly aktivity: relaxace (21 %), návštěva kulturních památek (20 %) a pěší turistika (18 %)**, viz tab. 20
- **nejčastěji postrádaly kvalitní stravovací služby (18 %), hřiště pro děti (19 %) a zážitkové trasy (15 %)**, viz tab. 21
- nejvíce byly spokojeny s pohodou, atmosférou Babiččina údolí (18 %), mlýnem (16 %) a Viktorčiným splavem (15 %), viz tab. 22
- téměř **jedna třetina segmentu rodin s dětmi**, i přes uváděnou největší motivaci v Babiččině údolí „kulturní památky“ a druhou nejlákavější aktivitu „návštěva kulturních památek“, **nenavštívila žádný (placený) prohlídkový okruh SZ Ratibořice**, viz tab. 23

Tabulka 19 - Motivace návštěvy BÚ segmentu rodina s dětmi

Motivace	Odpověď v %
kulturní památky	26
příběh Babičky	25
nehmotná kultura (tradice, folklor...)	17
živá příroda	13
jiné	12
neživá příroda	7

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

Tabulka 20 - Nejlákavější aktivity BÚ podle segmentu rodina s dětmi

Aktivity	Odpověď v %
relaxace	21
návštěva kulturních památek	20
pěší turistika	18
cykloturistika	12
poznání (např. naučné stezky)	11
kulturní akce a zábava	10
vzdělávání	5
jiný aktivní sport	3

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

Tabulka 21 – Chybějící služby a aktivity v BÚ podle segmentu rodina s dětmi

V Babiččině údolí chybí	Odpověď v %
kvalitní stravovací služby	18
hřiště pro děti	18
zážitkové trasy	15
přímé dopravní spojení z České Skalice do Ratibořic	10
průvodcovská činnost mimo zámek	8
více nových laviček	8
kulturní akce	8
kvalitní ubytovací služby	6
nic tu nechybí	5
nevím	4

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

Tabulka 22 – Nejoblíbenější místa/faktory v BÚ podle segmentu rodina s dětmi

Místa a faktory obluby v BÚ	Odpověď v %
pohoda, atmosféra	18
mlýn	16
Viktorčín splav	15
Staré bělidlo	13
zámek	13
jiné	10
mandl	6
Rýzmburský altán	4
naučné stezky	3
Pohádkový kuželník	2

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

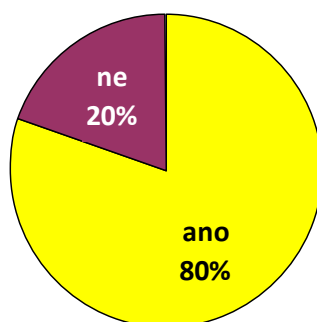
Tabulka 23 – Navštívené prohlídkové okruhy SZ Ratibořice segmentem rodina s dětmi

Varianty navštívených zámeckých okruhů SZ Ratibořice	Odpověď v %
žádný	31
velký okruh + mlýn + mandl	19
mlýn	15
malý okruh + mlýn	10
malý okruh	8
mlýn + mandl	6
velký okruh	4
velký okruh + mlýn	4
malý okruh + mlýn + mandl	2

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

Výzkumná otázka č. 3: „Vědí o existenci NS v BÚ přítomní návštěvníci?“

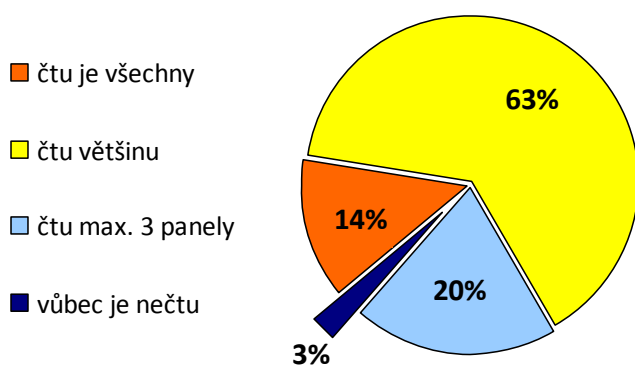
Odpověď na tuto otázku byla překvapující. Na základě vyhodnocení otázky č. 7 („Víte, že Babiččiným údolím prochází několik naučných stezek?“) v anketním šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí vyplynulo, že většina návštěvníků má ponětí o existenci naučných stezek, viz graf 5.

Graf 5 – Vědí návštěvníci o naučných stezkách v Babiččině údolí?

Zdroj: vlastní zpracování (2015)

Velmi podobný výsledek odpovědí nepřímo potvrdilo i místní dotazníkové šetření prováděné v infostánku v Ratibořicích v roce 2009 (v rámci Studie rozvoje šetrného cestovního ruchu v NPP a NKP Babiččino údolí). Na otázku „Čtete si, zajímají Vás informace na panelech naučné stezky v BÚ?“ kladně odpovědělo 87% návštěvníků.

Graf 6 – Jak čtou návštěvníci infopanely

Zdroj: vlastní zpracování (2015)

Vlastní anketní šetření také zjišťovalo, kolik infopanelů si návštěvníci přečtou (graf 6). Otázka však nebyla upřesněna, zda si návštěvníci projdou celou NS či nikoliv.

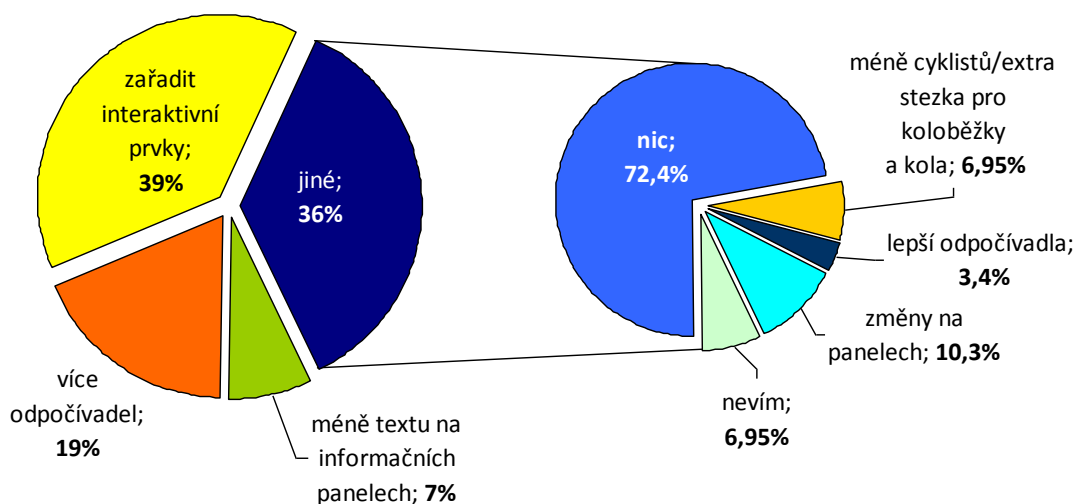
V tomto případě by se jednalo pouze o údaj z celkového počtu infopanelů, které návštěvník při putování údolí objeví. Dle vlastního nahodilého pozorování, při procházení několika naučných stezek, lze vyjádřit domněnku, že většina návštěvníků si neprojde celou naučnou stezku.

Výzkumná otázka č. 4:

„Co si návštěvníci přejí vylepšit na naučných stezkách v Babiččině údolí?“

Nejčastěji návštěvníci postrádají na naučné stezce **interaktivní prvky** – 39 % respondentů se takto vyslovilo k otázce č. 10 („Co byste si přál na naučné stezce v Babiččině údolí vylepšit?“) v anketním šetření Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí, viz graf 7.

I přes malý počet laviček/odpočívadel u jednotlivých zastavení, jež postrádá necelých 19% návštěvníků, se druhou nejčastější odpovědí stala odpověď „Nic“ s téměř 26%. Co se týče střetu chodců s cyklisty v nejzatěžovanější části území, tj. mezi pomníkem Babičky a Viktorčíným splavem, kde mimo jiné probíhalo i zmiňované anketní šetření, vadí cyklisté pouze 7% dotazovaných.

Graf 7- Změny na naučných stezkách v Babiččině údolí
Zdroj: vlastní zpracování, 2015

Pro téměř 63% dotázaných je motivací k putování po NS získání nových informací (o historii a památkách, méně o přírodě), přičemž pouze 11 % respondentů mělo výhrady k informačním panelům (obr. 17): méně textu na infopanelu, aktualizace a údržba, čitelnější písmo či více panelů s méně textem.

Obrázek 17 – Ukázka panelu NS Babiččina údolí, zastavení č. 17, 18
Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

Výzkumná otázka č. 5:

„Jsou častými návštěvníky SZ Ratibořice i děti ZŠ na školních výletech?“

Získat odpověď na tuto výzkumnou otázku se podařilo na základě údajů z elektronického systému prodaných vstupenek, poskytnutých kastelánem státního zámku Ratibořice, Ivanem Češkou.

Přestože SZ Ratibořice patří mezi nejnavštěvovanější zámky Královéhradeckého kraje, tak díky příběhu Babičky Boženy Němcové lze usuzovat, že zájem o návštěvu této atraktivity překročí hranice turistického regionu – obzvláště u segmentu dětí MŠ a ZŠ. Zejména u dětí navštěvujících základní školu lze očekávat, že se ratibořický zámek a Babiččino údolí stane častým cílem školních výletů.

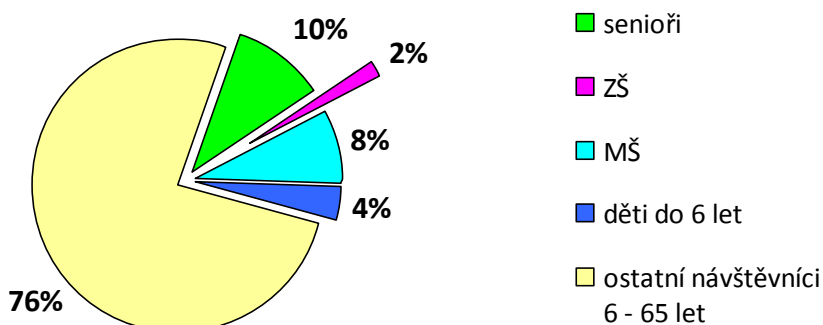
Před poskytnutím údajů z elektronického systému prodaných vstupenek uvedl Češka (rozhovor, 2015) svým kvalifikovaným odhadem, že podíl dětí ZŠ na celkové návštěvnosti zámku je minimální, zanedbatelný. Jeho odhad následně potvrzují údaje v tab. 24. Dokládají, že **podíl dětí ZŠ na celkové návštěvnosti zámku nedosahoval ani 2%** a nejedná se o nečekaný výkyv v tomto návštěvnickém segmentu v jednom roce, nýbrž jde o setrvalý stav.

Tabulka 24 - Návštěvnost segmentu děti MŠ, ZŠ v SZ Ratibořice

Rok	Děti MŠ	Děti ZŠ	Návštěvnost celkem
2012	6 679	1 019	69 335
2013	7 422	995	68 698
2014	6 396	1 315	79 603

Zdroj: upraveno podle Češky (2015)

Celkový obrázek o složení jednotlivých segmentů návštěvníků SZ Ratibořice a jejich podílu na celkové návštěvnosti v roce 2014 zobrazuje graf 8.

Graf 8 - Podíl jednotlivých segmentů na návštěvnosti SZ Ratibořice v roce 2014

Zdroj: upraveno podle Češky (2015)

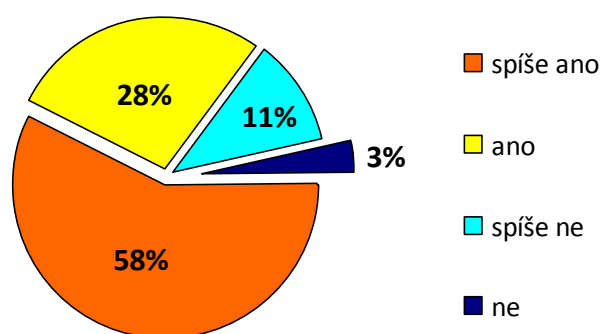
Výzkumná otázka č. 6:

„Jaký je zájem o využití místního průvodce v BÚ při školních výletech?“

Nový turistický produkt/služba - místní průvodce se nabízí jako jedna z alternativ, jak přilákat do Babiččina údolí, včetně návštěvy SZ Ratibořice, více dětí ZŠ, popř. MŠ.

Z tohoto důvodu byla položena otázka č. 5 („Uvítal/a byste nabídku školního výletu s místním průvodcem, který Vás i žáky provede danou lokalitou a seznámí s historií, faunou a flórou, geologií, kulturou, zvyky, řemesly atd.?”) v dotazníkovém šetření Školní výlety. Vyhodnocení přináší graf 9.

Odpověď na poslední výzkumnou otázku zní: Téměř **86 % respondentů ze ZŠ by mělo zájem o využití služeb místního průvodce**. Rezolutní „ne“ vyjádřila pouze 3 % oslovených.

Graf 9 – Využití služeb místního průvodce
Zdroj: vlastní zpracování (2016)

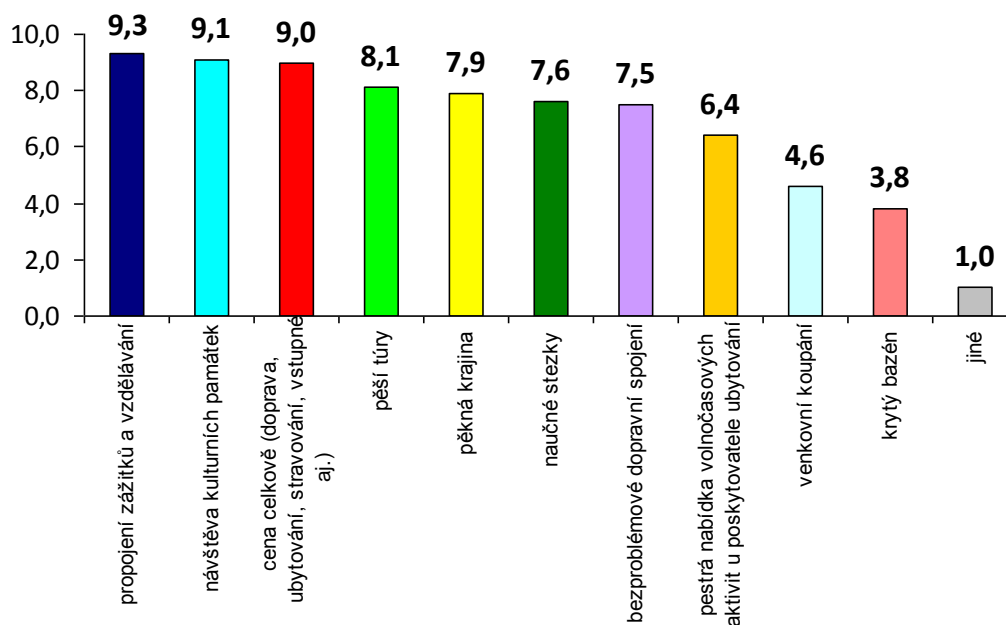
Služba místního průvodce byla nabízena podle Jansové (rozhovor, 2015) v minulosti návštěvníkům Babiččina údolí prostřednictvím webových stránek Regionálního informačního centra v České Skalici. Zájem o ni nebyl, a proto již není v aktuální nabídce.

Již při průběžném předávání informací Regionálnímu informačnímu centru, přibližně v polovině dotazníkového šetření v prosinci 2015, byla Jansová (rozhovor, 2015) dosavadním vývojem odpovědí velmi překvapena a projevila zájem o kompletní výsledky po ukončení tohoto šetření. Zároveň vyjádřila obavu, že postoj

těch, kteří v dotazníku vyslovili zájem o službu, se může změnit při zjištění ceny za tuto službu.

Cena za službu místního průvodce nebyla zatím stanovena. Nicméně v rámci dotazníkového šetření Školní výlety byla respondentům položena otázka č. 3 „Seřadte, prosím, jednotlivá kritéria školního výletu podle toho, jak jsou pro Vás důležitá.“. Jejím výsledkem je sestupné seřazení 11 priorit školního výletu, majících vliv na rozhodování o něm, viz graf 10.

Prvenství patří kritériu „**propojení zážitků a vzdělávání**“, kam lze zařadit turistickou službu místního průvodce. Na druhém místě se umístilo kritérium „návštěva kulturních památek“ a těsně za ním, na třetím místě, „celková cena (školního výletu)“.

Graf 10 – Kritéria školního výletu

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

6 Shrnutí a diskuze výsledků

6.1 Shrnutí a diskuze výsledků

Tabulka 25 – Odpovědi na výzkumné otázky

Výzkumná otázka	Odpověď
Jak dlouhý je pobyt návštěvníků v BÚ?	pouze 1 den - 63% , 1 až 2 noci - 23 %, 3 až 7 nocí - 10%, déle - 4%
Jaký návštěvnický segment v BÚ převažuje?	rodiny s dětmi - 47 %
Vědí o existenci NS v BÚ přítomní návštěvníci?	ano - 80 %
Co si návštěvníci přejí vylepšit na NS v BÚ?	zařadit interaktivní prvky
Jsou častými návštěvníky SZ Ratibořice i děti na školních výletech?	ne - necelá 2% všech návštěvníků
Jaký je zájem o využití místního průvodce v BÚ při školních výletech?	ano - téměř 86 %

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

Na základě nejen výše shrnutých odpovědí na výzkumné otázky (tab. 25), ale i dalších odpovědí z vlastních šetření a sekundárních průzkumů vyplývá, že:

- Babiččino údolí spolu s ratibořickým zámek patří k nejnavštěvovanějším turistickým cílům Královéhradeckého kraje (viz kap. 5.1.3.1 Statistika návštěvnosti Babiččina údolí - tab. 13).
- převažujícím návštěvnickým segmentem v BÚ je segment rodina s dětmi (viz kap. 5.3.1 Výzkumné výsledky – otázka č. 2, graf 3), ale placené prohlídkové okruhy SZ Ratibořice navštěvují děti a mládež minimálně (viz kap. 5.3.1 Výzkumné výsledky – otázka č. 5, graf 8). A to i přes to, že tzv. malý prohlídkový okruh trvá pouze 30 minut. Pouhé časové zkrácení prohlídky zámku automaticky neznamená, že je vhodný pro děti (především před-

školního věku a 1. stupně základní školy). Je zapotřebí umět přizpůsobit i výklad, včetně jeho formy, podávaný při prohlídce, což zatím nefunguje.

- **největším nedostatkem je poskytování kvalitních stravovacích služeb**, to chybí více než třetině návštěvníků (35%) a obdobně se vyjádřil i segment rodiny s dětmi (40 %), jemuž zároveň stejně chybí i dětské hřiště
- k dalším postrádaným prvkům návštěvníky patřily zážitkové trasy

Na základě zjištěných výsledků lze vytvořit souhrnnou charakteristiku Babiččina údolí, viz tab. 26.

Tabulka 26 – Souhrnná charakteristika Babiččina údolí

Charakteristika	Dominantní faktory
pozitivní	příběh Babičky, kulturní památky, pěší turistika, relaxace, pohoda, atmosféra
negativní (nezájem, nedostatky)	velmi malý zájem o přírodu (živou i neživou), kvalitní stravovací služby, málo míst k posezení, žádné zážitkové trasy

Zdroj: vlastní zpracování (2016)

Co se týče segmentu rodin s dětmi, na které se dle stanoveného cíle tato práce blíže zaměřila, lze ze zjištěných dat odvodit, že:

- **většina rodin s dětmi** (do věku 6 let) **se zde pouze prochází**
- v kombinaci s výsledkem dotazníkového šetření společnosti Ipsos (Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch - Královéhradecko, 2015:35), který uvádí jako nejčastější způsob dopravy auto u 87,5 % respondentů), lze usuzovat, že jimi **navštívený úsek Babiččina údolí leží na trase zámek - mlýn - Viktorčín splav - zámek**. Podle webového portálu Mapy.cz (2015) se jedná o úsek v délce přibližně 3,3 kilometrů.

Na základě tohoto výsledku vyvstala otázka, jakým způsobem zabavit vhodně děti a ztraktivnit a zpříjemnit pobyt nejen jim, ale i jejich rodičům. Možností řešení by byl např. **vznik nového prohlídkového zámeckého okruhu** nebo **vybudování nové naučné pohádkové stezky pro děti**.

6.2 **Námět na nový prohlídkový okruh SZ Ratibořice**

Atraktivita v podobě hradů a zámků nejsou běžně navštěvovány dětmi. Podle Česky (2015) na SZ Ratibořice **tvořily děti do 6 let, MŠ a ZŠ v letech 2012 až 2014 pouze 13 – 16 % návštěvníků všech prohlídkových okruhů, z toho činila přibližně 4 % dětí do 6 let.**

Důvodem této nízké návštěvnosti je absence takového prohlídkového okruhu, jenž by pro děti byl zajímavý.

Výjimkou v Královéhradeckém kraji jsou dvě nejnavštěvovanější kulturně – historické atraktivity v soukromém vlastnictví - **zámek Dětenice** a **hrad a zámek Staré Hrady** s nabídkou pohádkových prohlídek:

- podle webového portálu Barokní zámek Dětenice (2016) se konají každou sobotu prohlídky s čarodějnicí, tzv. „**strašidelné soboty**“, a o nedělích pohádkové prohlídky nazvané „**O napravené princezně**“.
- podle webového portálu Hrad a zámek Staré Hrady (2016) jsou dva ze tří prohlídkových okruhů zaměřeny převážně na děti – **Zámecké pohádkové sklepení** a **Hradní pohádková půda**, kde se to pohádkovými bytostmi jen hemží. Navíc je možnost navštívit Čarodějnou Bestyjolu, kde se čarodějnice starají o domácí zvířectvo (kozy, ovce, slepice, bažanti aj.) a čarodějnickou havěť (krysy, šváby aj.).

Ke hradům a zámkům ve státním vlastnictví, které nabízejí program pro děti, se řadí např. **Bečov nad Teplou**. Podle webového portálu Státní hrad a zámek Bečov nad Teplou (2016) se jedná o tyto dva prohlídkové okruhy:

- **Procházka minulostí** – okruh určený dětem od 4 do 8 let s výkladem inspirovaným dětskou knihou Pohádka o bečovském dávnosnění podle skutečných historických událostí. Děti na konci prohlídky mohou potěžit např. zbroj středověkého rytíře, cínový talíř či poznat rozdíly v odívání hradních a zámeckých obyvatel.
- **Relikviář pro každého** – seznámení zábavnou formou s relikviářem svatého Maura určené především pro děti od 8 do 12 let.

6.2.1 Námět na pohádkový prohlídkový okruh

Vzhledem k tomu, že v současné době není na SZ Ratibořice žádný prohlídkový okruh pro děti a převažujícím návštěvnickým segmentem Babiččina údolí je rodina s dětmi, poskytuje to prostor pro možný vznik nového prohlídkového okruhu zaměřeného na děti předškolního věku a ZŠ, tj. od 3 do 15 let.

Parametry pohádkového prohlídkového okruhu:

- **prohlídka** - nabízená o sobotách, nedělích a státních svátcích v měsících duben – říjen, v červenci a srpnu denně, pro organizované skupiny MŠ, ZŠ s minimálním počtem 10 osob kdykoliv po předchozí rezervaci
- **prostor prohlídky** – první patro zámku, u věkové kategorie 3 – 8 let možno omezit pouze na pokoje č. 8 -12, 5 a 6, viz obr. 18.

Obrázek 18 – Půdorys 1. patra SZ Ratibořice

Zdroj: Wirth et al. (1961)

- **délka prohlídky**
  - 20 – 30 minut pro věkovou kategorii 3 – 8 let
  - 30 – 45 minut pro věkovou kategorii 9 – 15 let
- **výklad**
  - kvůli velkému věkovému rozpětí potřeba rozlišit a přizpůsobit dvěma věkovým kategoriím: 3 – 8 let a 9 – 15 let
  - realizovaný dobově oděnou postavou v kontextu s historií zámku

- zaměřený např. na běžný den prince/zny či šlechtice/šlechtičny – tj. hygiena, oblékání, jídlo, učení, hry a hračky, učení (způsob výuky, předměty aj.), četba apod.
- doplněný názornými ukázkami předmětů potřebných k různým denním činnostem či pokládání hádanek, otázek v jednotlivých místnostech se zapojením dětských návštěvníků

Tabulka 27 – Vstupné prohlídkových okruhů zaměřených na děti

Památka	DĚTENICE	STARÉ HRADY	STÁTNÍ HRAD A ZÁMEK BEČOV NAD TEPLOU	
Okruh/ osoba	Strašidelná prohlídka / Pohádková prohlídka	Zámecké pohádkové sklepení / Hradní pohádková půda	Procházka minulostí	Relikviář pro každého
ZDARMA	děti do 3 let	děti do 2 let	děti do 3 let	děti do 6 let
Dospělí	195 Kč / 120 Kč	115 Kč		130 Kč
Děti	95 Kč 3 - 11 let	65 Kč 2 - 11 let	140 Kč/40 Kč	80 Kč 6 - 15 let
Mládež 12 - 18 let	155 Kč / 80 Kč	85 Kč	Plné vstupné - 2 osoby + 1x „Pohádka o bečovském dávnosnění“, 1x pexeso, pracovní list pro dítě / Třetí a každá další osoba na společné vstupence (bez nároku na knihu)	---
Studenti	---	85 Kč		---
Senioři	155 Kč / 80 Kč	85 Kč		80 Kč
Jiné	55 Kč vstup do parku	Čarodějná Bestyjola 45 Kč dospělí / 25 Kč snížené/ zdarma při koupi 2 okruhů		---

Zdroj: upraveno podle Barokní zámek Dětenice (2016), Hrad a zámek Staré Hradky (2016) a Státní hrad a zámek Bečov nad Teplou (2016)

- **vstupné:**
  - možná inspirace dle okruhu Procházka minulostí na státním hradě a zámku Bečov nad Teplou, viz tab. 27
  - jiné vstupné pro organizované skupiny dětí MŠ, ZŠ
  - snížené vstupné u věkové kategorie 3 – 8 let v případě kratší délky prohlídky a zkráceného prohlídkového okruhu, tj. pouze vybraných místností prvního patra
- **ostatní:**
  - **pracovní listy pro děti součástí vstupného**

- při zaplacení pohádkového prohlídkového okruhu **zdarma prohlídka mlýna pro dětské návštěvníky** (do 15 let), netýká se organizovaných skupin dětí MŠ, ZŠ
- **suvenýr zdarma** – vlastní foto dítěte s průvodcem nebo jen dítěte na speciálně k tomu vyhrazeném místě, např. v jídelně u stolu apod.

6.3 Námět na vybudování nové naučné pohádkové stezky

Vzhledem k tomu, že s Babiččiným údolím je úzce spjata osobnost Boženy Němcové, do jejíž tvorby patří i pohádky, nabízí se návrh interaktivní naučné stezky na motivy pohádek Boženy Němcové.

Nově vybudovaná naučná interaktivní pohádková stezky by se mohla stát jednou z hlavních atraktivit údolí, a kromě rodin s dětmi přilákat návštěvníky i z řad dětí navštěvující mateřské či základní školy.

Původní záměr kompletního návržení byl nakonec zpracován pouze v základních obrysech coby subjektivní námět a údaje o jednotlivých zastaveních jsou pouze inspirativní. K finální podobě a realizaci je zapotřebí konzultace s pedagogem, který odborně upraví jednotlivá zastavení tak, aby co nejlépe zapadala do celkového konceptu a metodiky vzdělávání dětí a mládeže v přírodě.

6.3.1 Návrh stezky

Jelikož se jedná o naučnou stezku pro děti, s ohledem na jejich fyzické možnosti, se bude celková délka trasy pohybovat okolo tří kilometrů a z hlediska náročnosti bude patřit k lehkým – se šesti zastaveními. Na každém z nich bude stát oboustranný informační interaktivní panel s:

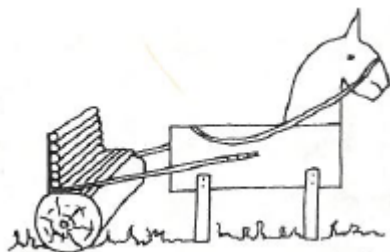
- **názvem naučné stezky**
- **číslem zastavení a názvem pohádky**
- **částečným textem pohádky**
- **kvízem:** dokončení pohádky (řešení na opačné straně panelu)

- **tématem:** jiné na každém zastavení
- **úkolem podle aktuálního tématu**
- **malou mapou stezky** se zakresleným číselným označením všech zastavení
- **bee-taggem**
- informací o správci stezky, partnerech aj.

Ukázka zastavení č. 2 pohádkové NS:

- **pohádka:** Princ Bajaja
- **interaktivní prvek:** dva ze dřeva vyřezávané koně (obr. 19, 20)
- **téma:** slušné chování, úcta ke druhým, férové jednání – jak se zdraví, přednost starších v běžném životě apod.
- **úkol:** zahrát scénku jízda v autobuse a poté vyhodnotit, zda průběh byl v souladu s pravidly slušného chování a diskutovat s dětmi klíčové momenty
- **zahraj si hru:** na kohouty – zdůraznit pravidla férového jednání

Obrázek 19, 20 - Ukázka interaktivního prvku „dřevěný kůň“
 Zdroj: 19 - Supuka – Vreštiak (1984), 20 - foto Podzimek Sirovátková (2014)

Obdobně by byla zpracována ostatní zastavení pohádkové stezky, viz tab. 28. V tabulce nejsou uvedeny hry pro děti, neboť konkrétní názvy her by ještě podléhaly diskuzi a schválení pedagogickým pracovníkem.

Tabulka 28 – Námět jednotlivých zastavení pohádkové NS

číslo zast.	název pohádky	interaktivní prvek	téma	úkol
1	Sůl nad zlato	balanční prvky: provazová síť pro děti a kláda	rodinné vztahy, pohostinství	nakreslit, čím se dnes hostí návštěvy
2	Princ Bajaja	2 dřevění koně	slušnost, úcta	zahrát scénku v autobuse
3	O dvanácti měsíčkách	12 různě velkých dřevěných špalíků a příčný řez stromu – letokruhy - počítání stáří stromu	roční období/ měsíce	poznej strom ve všech ročních obdobích, urči stáří 3 stromů
4	O kohoutkovi a slepičce	dřevěný stojan s otočnými tabulkami s obrázky domácích zvířat a jejich mláďat	využití domácích zvířat	poznej stopy domácích tvorů
5	Chytrá horákyňe	dřevěný stojan s otočnými tabulkami s obrázky lesních a vodních zvířat, několikadílný skládací deskový model řeky od pramene k deltě	voda, vodstvo	poznávání vodních živočichů
6	O perníkové chaloupce	2 pevně ukotvené dřevěné žebříky	orientace v prostoru	poznávání lesních plodů

Zdroj: upraveno podle Podzimek Sirovátkové (2015:37)

6.3.2 Umístění a značení stezky

Jednotlivá zastavení stezky budou rozložena vhodně tak, aby nezpůsobovala zatížení míst, kde dochází ke kumulaci většího počtu pěších návštěvníků a cyklistů.

Možná umístění zastavení jsou vybrána podle získaných, veřejně přístupných, informací z Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního (dostupného na <http://www.cuzk.cz/> k datu 20. 12. 2015) s ohledem na vlastnictví pozemků, na nichž by byla umístěna:

- **zastavení č. 1** – u **Loveckého pavilonu** – budova ve vlastnictví NPÚ, pozemky Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
- **zastavení č. 2** – u **zámeckého jezírka** (vlastnictví NPÚ)
- **zastavení č. 3** – na **spojovací cestě ve směru od konce parku pod skleníkem směrem k řece** patřící městu Česká Skalice (pozemková parcela č. 868/1 pod LV 10001 označená jako ostatní plocha se způsobem využití ostatní komunikace)

- **zastavení č. 4:**
  - **za mandlem a kuchyňskou zahradou** patřící městu Česká Skalice (poz. parc. č. 709 - LV 10001 označená jako ostatní plocha se způsobem využití jiná plocha) nebo
  - **na rohu kuchyňské zahrady či podél směrem k pomníku** patřící městu Česká Skalice (poz. parc. č. 707 - LV 10001 označená jako ostatní plocha se způsobem využití jiná plocha)
- **zastavení č. 5 – u Viktorčina splavu** patřící společnosti Lesy ČR, s.p. se sídlem v Hradci Králové (pozemkové parcely č. 851/2 a 851/2 obě pod LV 2562 označené jako ostatní plocha se způsobem využití ostatní komunikace)
- **zastavení č. 6 – naproti turistickému informačnímu bodu Pohádkový kuželník** patřící městu Česká Skalice (pozemková parcela č. 694 pod LV 10001 označená jako ostatní plocha)

Značení stezky

Pro naučné stezky se v ČR používá označení bílého čtverce rozděleného úhlopříčně zelenou čarou. Vzhledem k tomu, že se ale jedná o pohádkovou stezku, je možné ji značit vybraným pohádkovým symbolem, např. žlutou korunkou.

6.3.3 Podmínky realizace stezky

K realizaci nové naučné stezky je zapotřebí splnění těchto podmínek:

- **souhlas majitelů pozemků**, kudy povede stezka a kde budou umístěny informační panely nebo interaktivní prvky
- **souhlas Správy CHKO Broumovsko**
- **získání finančních prostředků** (město Česká Skalice, Národní památkový ústav, dotační programy Královéhradeckého kraje, Ministerstva pro místní rozvoj, strukturální fondy EU, dary fyzických a právnických osob, sponzoring)
- **nalezení vhodného dodavatele** informačních panelů, interaktivních prvků a mobiliáře (např. fa Infopanely Krásný & Kout – více informací na <http://www.infopanely.cz/>)

6.3.4 Propagace stezky

V případě propagace stezky lze postupovat obdobně jako u nového turistického produktu místního odborného průvodce, popsaného v kapitole 5.1.5 Naučné stezky v Babiččině údolí, 5.1.5.3 Reálné využití navržených teoretických možností oživení NS -Putování s místním odborným průvodcem.

K pohádkové NS bude vydán tištěný průvodce o formátu A5, včetně elektronické verze ke stažení, dostupný v nejbližších turistických informačních centrech a zámku Ratibořice. Dále se lze zaměřit na:

- **reklamu v podobě osobní účasti** na akcích typu dětský den
- **oslovit velké zaměstnavatele** (státní správa, velké obchodní a výrobní společnosti) s cílem umístit reklamu na jejich interních webových stránkách v sekci určené pro zaměstnance
- **vytvořit a realizovat promo tour po vybraných základních či mateřských školách** s přesvědčivou prezentací a drobnými upomínkovými předměty (např. pohádkové knížky, tištěný průvodce a letáky).

K námětu nové naučné pohádkové stezky se vyjádřila Jansová z Regionálního informačního centra v České Skalici (email, 2016) následovně:

„Nedovedeme odhadnout, jestli je tento typ trasy do budoucna realizovatelný, a to například i z důvodu, že Vámi vytipovaná místa (respektive jejich vlastníci) nejsou ideální. AOPK, NPÚ a Lesy ČR nejsou zrovna subjekty, které by tento typ aktivit podporovaly.“

7 Závěry a doporučení

Babiččino údolí je zatím „nesmrtelná“ destinace cestovního ruchu. Hlavní podíl na tom má úzké spojení se spisovatelkou Boženou Němcovou a především jejím příběhem Babička, jenž je právě zasazen do zdejšího malebného kraje podél řeky Úpy a obce Ratibořice a blízkého okolí.

Z výsledků odpovědí všech výzkumů, vlastních šetření a polo-řízených rozhovorů vyplývá, že, i přes celkem uspokojivou výši návštěvnosti SZ Ratibořice (viz kap. 5.1.3.1), je tvořena převážně jednodenními turisty - stráví zde jeden den bez přenocování, někteří pouze část dne (viz kap. 5.1.3.3 tab. 14 a kap. 5.3.1. graf 2).

Cílem této práce je zaměření na zvýšení návštěvnosti a rovněž na zlepšení provozního ukazatele počtu přenocování/délky pobytu. K tomuto cíli vedou možná opatření v podobě:

- **oživení stávajících naučných stezek**, viz kap. 5.1.6.3 – Reálné využití navržených teoretických možností oživení NS
- **vytvoření nového turistického produktu:**
  - **místní odborný průvodce** (zaměřeného především na děti MŠ a ZŠ), viz kap. 5.1.6.3 - Reálné využití navržených teoretických možností oživení NS
  - **vznik nového pohádkového prohlídkového okruhu SZ Ratibořice**, viz kap. 6.2 - Námět na nový prohlídkový okruh SZ Ratibořice
  - **vybudování nové pohádkové naučné stezky**, viz kap. 6.3 -Námět na vybudování nové naučné pohádkové stezky

Realizace opatření je možná pouze v případě dohody všech zainteresovaných místních aktérů CR. Vzhledem k tomu, že se participativní management v destinaci Babiččino údolí zatím téměř neuplatňuje, jsou navržená opatření/náměty pouze v teoretické rovině.

Byl sice učiněn první krok, za nějž lze považovat vypracování Strategického plánu rozvoje města Česká Skalice do roku 2030 (viz kap. 5.1.4 Formy CR v Babiččině

údolí), jenž řeší i oblast cestovního ruchu a vytyčuje kroky, které je třeba k naplnění vize učinit (včetně časového horizontu a způsobu provedení, resp. prostředku ověření).

Pokud ale nebude mít město Česká Skalice určenou kompetentní osobu za oblast cestovního ruchu a kultury, která bude aktivně spolupracovat s dalšími důležitými aktéry CR – NPÚ, Správou CHKO Broumovsko, Lesy ČR a Regionálním informačním centrem, zřejmě nedojde k zásadním změnám plánovaným ve zmiňovaném Strategickém plánu rozvoje města.

Mezi zamýšlené změny dle Strategického plánu rozvoje města Česká Skalice patří i rozšíření naučných stezek. Zatím však u naučných stezek v Babiččině údolí bohužel neplatí teorie Vystoupila – Šauera et al. (2011) o komplexní vybavenosti stezky a její údržby (viz kap. 4.2.2 Naučné stezky – opomíjený prvek v cestovním ruchu). Stezky postupně (většinou vlivem přírodních podmínek) chátrají a postrádají různé prvky vybavenosti (např. interaktivní prvky, odpočinková místa) či jsou jimi osazeny nedostatečně nebo ve špatném stavu (např. lavičky). Přesto správci naučných stezek žádné změny neplánují.

Současná „nesmrtelnost“ destinace Babiččino údolí nezajišťuje automaticky minimálně stejný příliv návštěvníků i v budoucnosti, o délce pobytu nemluvě.

Závěrem lze říci, že jako zásadní se ukáže zvládnutí či nezvládnutí plnění „nastartovaného“ Strategického plánu rozvoje města Česká Skalice a velkou roli přitom sehraje participativní management – jeho využití při plánování a rozhodování hlavních místních aktérů CR.

8 Seznam použitých zdrojů

8.1 Tištěné zdroje

BANAŠ, Marek et al.. *Manažerský a marketingový modul*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-388-8.

BERÁNEK, Jaromír et al.. *Ekonomika cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Mag Consulting, 2013. ISBN 978-80-86724-46-1.

ČEŘOVSKÝ, Jan a Aleš ZÁVESKÝ. *Stezky k přírodě*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989, 239 s., barev. obr. příl. Praktické příručky pro učitele. ISBN 80-042-2378-8.

ČEŠKA, Ivan. *SZ Ratibořice: Statistické údaje - návštěvnost SZ Ratibořice*. Ratibořice, 2015.

ČINČERA, Jan. *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Vyd. 1. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-147-8.

HORKÝ, Milan et al.. *Naučná stezka Babiččino údolí*. 4., opr. vyd. Česká Skalice: Muzeum Boženy Němcové ve spolupráci s Centrem rozvoje Česká Skalice, 2013. Nestránkovaná informační publikace.

HRALA, Václav. *Geografie cestovního ruchu*. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Idea servis, 2013, 197 s. ISBN 978-80-85970-79-1.

JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu*. Praha: Grada, 2009. Marketing (Grada). ISBN 978-80-247-3247-3.

KESNER, Ladislav. *Marketing a management muzeí a památek*. Praha: Grada, 2005. Expert (Grada). ISBN 80-247-1104-4.

KOLEKTIV ZAMĚSTNANCŮ CENTRA ROZVOJE ČESKÁ SKALICE. *Stezky za poznáním nejen v Kladském pomezí*. Česká Skalice, 2011, 60 s. Dostupné také z: <http://www.centrumrozvoje.eu/res/data/019/002285.pdf>. Turistická brožura.

KOTLER, Philip. *Marketing management*. 10. rozš. vyd. Praha: Grada, c2001. Profesionál. ISBN 80-247-0016-6.

KOTLER, Philip. *Moderní marketing: 4. evropské vydání*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1545-2.

MALÁ, Vlasta. *Cestovní ruch: (vybrané kapitoly)*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. ISBN 80-707-9443-7.

MÜHLSTEIN, Ludvík. 1996. *Česká Skalice / Ratibořice*. Česká Skalice: Město Česká Skalice ve spolupráci s Muzeem Boženy Němcové.

MÜHLSTEIN, Ludvík a Václav NOVÁK. *Česká Skalice a okolí*. Vyd. 1. Česká Skalice: Muzeum Boženy Němcové : Městský národní výbor, 1984. Informační publikace.

ORIEŠKA, Ján. *Metodika činnosti průvodce cestovního ruchu*. 6., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Idea servis, 2007. ISBN 978-80-85970-57-9.

PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: turismus České republiky : vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3748-5.

PODZIMEK SIROVÁTKOVÁ, Iva. *Využití naučných stezek na podporu CR*. Hradec Králové, 2015, 58 s. Univerzita Hradec Králové, seminární práce z předmětu Informatika a marketing cestovního ruchu.

POKORNÝ, Jiří a Petr ROTH. *Natura 2000 : otázky a odpovědi*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR s podporou Ministerstva životního prostředí, 2001. ISBN 8086064573.

PRACHAŘ, Vladimír. *Ratibořický pohádkový kuželník: mapa Ratibořice - Babiččino údolí*. Česká Skalice: Centrum rozvoje Česká Skalice, 2014. ISBN -. ISSN -. Dostupné také z: <http://www.centrumrozvoje.eu/res/data/029/003349.pdf>

REGIONÁLNÍ AGRÁRNÍ KOMORA KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE. *Agroturistické farmy Královéhradeckého kraje*. Hradec Králové: Královéhradecký kraj, [2005]. Brožura.

SUPUKA, Ján a Pavol VREŠTIAK. *Základy tvorby parkových lesov (a iných rekreačne využívaných lesov)*. Bratislava: Veda, 1984, 228 s. ISBN -. 7105284.

ŠIMKOVÁ, Eva. *Manažerské a marketingové přístupy ve venkovské turistice*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-586-3.

ŠÍROVÁ-MOTYČKOVÁ, Kamila a Jiří ŠÍR. *Naučné stezky: průvodce naučnými stezkami České republiky*. 1. Olomouc: Rubico, 2009. Naše země. ISBN 978-80-7346-107-2.

ŠMÍDOVÁ, Darja et al.. *Modul průvodce ekoturismu a geoturismu*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-330-7.

VAŠTÍKOVÁ, Miroslava. *Marketing služeb: efektivně a moderně*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Manažer. ISBN 978-80-247-5037-8.

VAVŘÍNOVÁ, Hana a Adolf KAŠPAR. *Stezka Jakuba Míly*. Vyd. 1. Česká Skalice: Společnost pro záchranu Babiččina údolí ve spolupráci s Muzeem Boženy Němcové, 2003. Turistický leták.

VYSTOUPIL, Jiří, Martin ŠAUER et al.. *Geografie cestovního ruchu České republiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-340-7.

WIRTH, Zdeněk et al.. 1961. *Ratibořice : státní zámek, kulturní a přírodní památky Babiččina údolí*. 5., v STN 3. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, vydavatelství ÚV ČSTV, 45 s.

ZÁLIŠ, Milan a Jana STRÁNSKÁ. *Ratibořice - zámek a Babiččino údolí: národní kulturní památka*. Pardubice: VEGA-L ve spolupráci s Památkovým ústavem v Pardubicích, 1998. ISBN 80-856-2752-3.

ZELENKA, Josef. *Cestovní ruch - marketing*. Vyd. 3., přeprac. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 247 s. ISBN 978-80-7435-543-1.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

ZELENKA, Josef et al.. *Udržitelný cestovní ruch: management cestovního ruchu v chráněných územích*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-244-7.

8.2 Internetové zdroje

ANDRES, Jaroslav et al.. Město Česká Skalice. *Strategický plán rozvoje města Česká Skalice do roku 2030: Samospráva: zastupitelstvo města: zápisy z jednání: 29.6.2015* [online]. Česká Skalice, 2014, květen 2015, 100 s. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.ceskaskalice.cz/cs/samosprava/zastupitelstvo-mesta/zapisy-z-jednani/>

AOPK ČR. *NATURA 2000: Co je to Natura 2000* [online]. Praha, 2006 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.nature.cz/natura2000-design3/sub-text.php?id=2102&akce=&ssHledat=>

AOPK ČR. *Natura 2000: Evropsky významné lokality: seznam lokalit* [online]. Praha, 2006 [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: http://www.nature.cz/natura2000-design3/web_lokality.php?cast=1805&akce=seznam&quickfilter=3&show_all=0

AOPK - Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. *Ústřední seznam ochrany přírody: Registr objektů ÚSOP: souhrnný přehled* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://drusop.nature.cz/ost/chrojekty/sumarizace/index.php?frame>

AOPK: Správa CHKO Český ráj. *Dětská naučná stezka Příhradzskými skalami* [online]. Turnov, 2015 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z:

<http://ceskyraj.ochranaprirody.cz/sprava-informuje/naucne-stezky/detska-naucna-stezka-prihraszkymi-skalami/>

BALCAR, Jaroslav. Výroční zpráva 2014. *Sdružení pro Vizmburk* [online]. Havlovice, 2015 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z:

http://www.vizmburk.cz/dokumenty/vyrocní_zprava_2014.pdf

BALCAR, Jaroslav. Výroční zpráva 2015. *Sdružení pro Vizmburk* [online]. Havlovice, 2016 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z:

http://www.vizmburk.cz/dokumenty/vyrocní_zprava_2015.pdf

BALCAR, Jaroslav a Petr DOLEŽAL. Aktuality 2015. *Sdružení pro Vizmburk* [online]. Havlovice, 2015 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z:

<http://www.vizmburk.cz/index15.php>

Barokní zámek Dětenice. *Prohlídky barokního zámku Dětenice* [online]. Dětenice, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.zamekdetenice.cz/prohlidky>

BEŇKOVÁ, Veronika. *Efektivita naučných stezek jako prostředku environmentální interpretace* [online]. Liberec, 2010, 93 s. [cit. 2015-10-31]. Dostupné z: <https://dspace.tul.cz/handle/15240/1932>. Bakalářská práce. Technická univerzita v Liberci. Vedoucí práce PhDr. Jan Činčera, PhD.

Centrum rozvoje Česká Skalice. *Studie rozvoje šetrného cestovního ruchu v NPP a NKP Babiččino údolí* [online]. Česká Skalice, 2010 [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: www.centrumrozvoje.eu/res/data/002/000493.pdf

CZeCOT.info: Liniové objekty: naučné stezky. *Informační a rezervační systém CZeCOT* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-06-05]. Dostupné z: <http://www.czecot.info/system/liniove-objekty>

CzechTourism - Mapa turistických regionů a oblastí. ©2005-2013. *CzechTourism* [online]. [cit. 2015-10-19]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz/institut-turismu/podpora-subjektu-v-cestovnim-ruchu/spoluprace-s-regiony/mapa-turistickyh-regionu-a-oblasti-kontakty/>

České dráhy, a.s. *Vlakem po ČR: Mapy tratí* [online]. Praha, 2014 [cit. 2015-10-14]. Dostupné z: <http://www.cd.cz/assets/vnitrostatni-cestovani/mapa-site/mapa-zeleznicnich-trati/kjr-mapa-trati-2015.pdf>

Český statistický úřad. *Nejnovější údaje: Královéhradecký kraj* [online]. Hradec Králové, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/1-xh>

Český statistický úřad. *Statistický bulletin - Královéhradecký kraj - 1. čtvrtletí 2015: Tab. S.7 Nezaměstnanost v SO ORP* [online]. Hradec Králové, 2015 [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/s-spravni-obvody-obci-s-rozsirenou-pusobnosti-so-orp-kralovehradeckeho-kraje>

Český statistický úřad. *Statistiky: Mzdy a náklady - kraj* [online]. Hradec Králové, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xh/mzdy-v-kralovehradeckem-kraji-v-roce-2015>

Český statistický úřad. *Veřejná databáze: Vše o území: Česká Skalice* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31588&u=_VUZEMI_43_573990#w

Český statistický úřad. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Královéhradeckého kraje - 2013: Životní prostředí* [online]. Hradec Králové, 2014 [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20543217/33013114a4.pdf>

Ekofarma Rýzmburk. *Hotel a restaurace Rýzmburk* [online]. Rýzmburk, 2015 [cit. 2016-04-28]. Dostupné z: <http://farma.ryzmburk.cz/>

EUROPEAN BUSINESS ENTERPRISE, A.S. *Statnisprava.cz: město Česká Skalice: statistická data ČSÚ* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: <http://www.statnisprava.cz/rstsp/ciselniky.nsf/i/573990>

Historie. *Úpění na Úpě* [online]. 2015 [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: <http://www.upeni.cz/Historie.htm>

HONZERA, Zdeněk. Významné stromy obce Havlovice. *Obec Havlovice* [online]. Havlovice, 2014 [cit. 2015-11-04]. Dostupné z: www.havlovice.cz

Hrad a zámek Staré Hrady: Otevírací doba a vstupné. *Hrad a zámek Staré Hrady* [online]. Staré Hrady, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.starehrady.cz/oteviraci-doba>

Hrad a zámek Staré Hrady: Prohlídkové okruhy. *Hrad a zámek Staré Hrady* [online]. Staré Hrady, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.starehrady.cz/prohlidkove-okruhy>

Ipsos: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch: Vyhodnocení etapy léto 2010 - Královéhradecko. *CzechTourism* [online]. Praha: Ipsos Tambor, 2010 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: http://monitoring.czechtourism.cz/CzechTourism/res/leto2014/Kralovehradecko_Leto-2014_CZ.pdf

Ipsos: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch: Vyhodnocení etapy léto 2011 - Královéhradecko. *CzechTourism* [online]. Praha: Ipsos Tambor, 2012 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: <http://monitoring.czechtourism.cz/CzechTourism/res/leto2011/Kralovehradecko.pdf>

Ipsos: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch: Královéhradecko - Vyhodnocení etapy Léto 2012. *CzechTourism* [online]. Praha: Ipsos Tambor, 2013a [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: http://monitoring.czechtourism.cz/CzechTourism/res/leto2012/Kralovehradecko_Leto-2012.pdf

Ipsos: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch: Královéhradecko - Vyhodnocení etapy Léto 2013. *CzechTourism* [online]. Praha: Ipsos Tambor, 2013b [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: http://monitoring.czechtourism.cz/CzechTourism/res/leto2013/Kralovehradecko_Leto-2013_CZ.pdf

Ipsos: Výzkum zaměřený na domácí cestovní ruch: Královéhradecko - Vyhodnocení etapy Léto 2014. *CzechTourism* [online]. Praha: Ipsos Tambor, 2014 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: http://monitoring.czechtourism.cz/CzechTourism/res/leto2014/Kralovehradecko_Leto-2014_CZ.pdf

IS Rokyta. *Národní park Šumava* [online]. Vimperk, 2015 [cit. 2015-10-16]. Dostupné z: <http://www.npsumava.cz/cz/1101/sekce/is-rokyta/>

KALNÁ, Ilona. *Didaktické využití brněnských naučných stezek v prvouce* [online]. Brno, 2007, 11. 10. 2008 12:57, 129 s. [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/17086/pedf_m/DP_na_tisk.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Vedoucí práce Doc. RNDr. Jiří Matyášek, CSc.

KOLEKTIV AUTORŮ, Katedra cestovního ruchu VŠE Praha. *Venkovský cestovní ruch, jeho specifika a podmínky pro rozvoj* [online]. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2007 [cit. 2016-03-13]. ISBN 978-80-245-1159-7. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/e117ea61-1783-4982-a4fa-bf6e1220f318/GetFile4.pdf>

KORDINA, Jaroslav. *Pěší turistika: Naučná procházka - Justynčina stezka. Obec Slatina nad Úpou* [online]. Slatina nad Úpou, 1. 7. 2014 [cit. 2015-10-14]. Dostupné z: <http://www.slatinanadupou.cz/volny-cas/turistika/pesi-turistika/?more=90#msg90>

KOŠŤÁL, Jan. *Vízmurk: příběh ztraceného hradu*. Havlovice: Sdružení pro Vízmurk, 2013. ISBN 978-80-260-3487-2.

Královéhradecký kraj - turistický portál. ODDĚLENÍ REGIONÁLNÍHO ROZVOJE KÚ KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE. *Královéhradecký kraj* [online]. Hradec Králové, 2015 [cit. 2015-10-31]. Dostupné z: <http://www.hkregion.cz/>

KRATOCHVÍL, Petr a Radek PAŽOUT. *Tvorba destinačních produktů v cestovním ruchu*. *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Praha, 2006, 3. 9. 2008 [cit. 2016-02-

01]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/55dfa8f3-a995-4739-8e8a-7a397fa1635c/GetFile5_3.pdf

Kudy z nudy. *Aktuality: 10 tipů pro zábavné bloudění: bludiště a labyrinty v Česku* [online]. Praha: CzechTourism, 2015a, 12. 6. 2015 [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/Aktuality/10-tipu-pro-zabavne-blouden--bludiste-a-labyrinty.aspx>

Kudy z nudy. *Národní přírodní rezervace Soos - evropská rarita* [online]. Praha: CzechTourism, 2015b [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <http://www.kudyznudy.cz/Aktivity-a-akce/Aktivity/Narodni-prirodni-rezervace-Soos.aspx>

MAGNUSEK, Tomáš. *V Ratibořicích vznikne první herecké muzeum v Čechách. Herecké muzeum* [online]. Ratibořice, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <http://www.hereckemuzeum.cz/>

Mapy.cz. ©1996-2015. *Seznam.cz* [online]. [cit. 2015-10-21]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/>

Mesto Banská Bystrica. *Náučný chodník Serpentíny Urpín* [online]. Banská Bystrica, 2014, 30. 9 2014 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: http://www.banskabystrica.sk/?id_kat_for_menu=22059

Městys Žernov. *Rýzmburský voříšek 2015* [online]. Žernov, 2015 [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: <http://www.zernov.cz/aktuality/231-ryzmbursky-voiek-2015>
Ministerstvo financí ČR. *MONITOR: Česká Skalice* [online]. Praha, 2015 [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/obce/detail/00272591>

Ministerstvo životního prostředí. *Platná legislativa: Zákon o ochraně přírody a krajiny* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589e7dc0591c125654b004e91c1?OpenDocument>

Ministerstvo životního prostředí. *Příroda a krajina: Zvláště chráněná území* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranena_uzemi

Ministerstvo životního prostředí. *Příroda a krajina: zvláště chráněná území: Národní přírodní památky* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/narodni_prirodni_pamatky

Národní památkový ústav. *NPÚ a památková péče: Zákon o památkové péči* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pravni-predpisy-a-mezinarodni-dokumenty/zakon-o-pamatkove-peci>

Naturpark Zittauer Gebirge. *Lehrpfade* [online]. Freistaat Sachsen, 2013, [cit. 2015-11-11]. Dostupné z: <http://naturpark-zittauer-gebirge.de/de/files/lehrpfade.pdf>

OTEVŘEL, Radek. *Metodika projektování naučných stezek* [online]. Brno, 2010 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://is.mendelu.cz/zp/>. Disertační práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta v Lednici na Moravě, Ústav biotechniky zeleně. Vedoucí práce Doc. Ing. Milan Rajnoch, CSc.

Regionální informační centrum: Ubytování. *Centrum rozvoje Česká Skalice* [online]. Česká Skalice, 2015a [cit. 2015-09-12]. Dostupné z: <http://www.centrumrozvoje.eu/regionalni-informacni-centrum/turisticke-informace/ubytovani/>

Regionální informační centrum: Zařízení pro volný čas. *Centrum rozvoje Česká Skalice* [online]. Česká Skalice, 2015b [cit. 2015-10-14]. Dostupné z: <http://www.centrumrozvoje.eu/regionalni-informacni-centrum/turisticke-informace/zarizeni-pro-volny-cas/>

Resort Valachy. *Kulíšková naučná stezka* [online]. ve spolupráci s Lesy ČR, správou CHKO Beskydy a sdružením Českého svazu ochránců přírody Salamandr, 2010, [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: www.valachy.cz/aktuality/kuliskova-stezka.aspx

RICHTER, Josef. Návštěvnost památek v krajích ČR v roce 2014. *Národní informační a poradenské středisko pro kulturu* [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2013/05/PAMATKY_navstevnost_2014.pdf

Sdružení Český ráj. *Naučná stezka Prožitkový geopark Český ráj v areálu Šťastná země* [online]. Turnov, 2015 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.cesky-raj.info/dr-cs/6381-naucna-stezka-prozitkovy-geopark-cesky-raj-v-arealu-stastna-zeme.html>

Sdružení Český ráj. *Monitoring návštěvnosti: Návštěvnost památek a turistických cílů v roce 2015* [online]. Turnov, 2016 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://www.cesky-raj.info/cs/region-cesky-raj/sdruzeni-cesky-raj/monitoring-navstevnosti/navstevnost-pamatek-a-turisticky-cilu-v-roce-2015.html>

Seznam stezek. ZO ČSOP NAUČNÉ STEZKY ČR. *Naučné stezky* [online]. Nižbor, 2016 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.naucne-stezky.eu/v/doku.php/stezky>

SPRÁVA SZ RATIBOŘICE. *Státní zámek Ratibořice: Prohlídkové okruhy* [online]. Ratibořice, 2016 [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: <https://www.zamek-ratiborice.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy>

Státní zámek Ratibořice. *Akce - Ratibořice* [online]. Ratibořice, 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.zamek-ratiborice.cz/cs/akce>

Státní hrad a zámek Bečov nad Teplou: Prohlídkové okruhy. *Bečov nad Teplou* [online]. Bečov nad Teplou, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.zamek-becov.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy>

Státní hrad a zámek Bečov nad Teplou: Vstupné. *Bečov nad Teplou* [online]. Bečov nad Teplou, 2016 [cit. 2016-05-25]. Dostupné z: <https://www.zamek-becov.cz/cs/informace-pro-navstevniky/vstupne>

ŠPETLA, Jiří. TJ Sokol Velké Svatoňovice. *Dálkový pochod a cyklojízda BABIČKA* [online]. Velké Svatoňovice, 2015 [cit. 2015-09-14]. Dostupné z: <http://www.babicka-dp.cz/>

ŠVARC, Zdeněk. Zahradní dům Ratibořice. In: *Turistický portál České republiky CZE-COT* [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.czecot.cz/ubytovani/23619_zahradni-dum-ratiborice-ceska-skalice/nolog

Veřejný internetový jízdní řád IDOS. CHAPS SPOL. S R.O. *iDnes.cz: Jízdní řády* [online]. Praha: MAFRA, 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://jizdnirady.idnes.cz/vlakyautobusymhdvse/spojeni/>

Vorarlberg Alpenregion. *Natursprünge-Weg Brandnertal* [online]. Brand, 2015, 12.11.2015 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.vorarlberg-alpenregion.at/brandnertal/bergbahnen/angebot-am-berg/naturspruengeweg/>

Zámek Ratibořice a Babiččino údolí. *Turistika: Turistické trasy v Ratibořicích a Babiččině údolí: Stezka Jakuba Míly* [online], 2010 [cit. 2015-10-14]. Dostupné z: <http://www.ratiborice-babiccinaudoli.cz/turistika/>

ZERZÁN, Milan. Český rozhlas Hradec Králové. *Zprávy: Víte, co je dendrofón? A chcete si jej vyzkoušet?* [online]. Hradec Králové, 2015, 3. října 2015, 14:10 [cit. 2015-10-26]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/hradec/zpravy/zprava/vite-co-je-dendrofon-a-chcete-si-jej-vyzkouset--1538723>

ZO ČSOP PODORLICKO. *Údolím Skuhrovského potoka: Zastavení* [online]. Česká Třebová, 2015, [cit. 2015-11-05]. Dostupné z: <http://stezky.csop-podorlicko.cz/zastaveni>

9 Přílohy

- 1) SZ Ratibořice a SH Vízmburk
- 2) Anketní šetření č. 1 - Průzkum spokojenosti návštěvníků Babiččina údolí
- 3) Dotazníkové šetření č. 2 – Využití naučných stezek
- 4) Dotazníkové šetření č. 3 – Školní výlety
- 5) Anketní šetření č. 4 – rozhledna Žernov
- 6) Fotogalerie
- 7) Tematická struktura otázek rozhovorů s kompetentními osobami v CR
- 8) Quest – Poznejte Českou Skalici a okolí

Příloha č. 1 - SZ Ratibořice a SH Vízmburk

SZ RATIBOŘICE

Podle Horkého et al. (2013) byl zámek byl postaven roku 1708 nedaleko pusté ratibořické tvrze Vavřincem Piccolominim jako jednopatrový barokní zámeček s kaplí ve stylu malých italských letohrádků. Roku 1800 zámek přebudovala Kateřina Zaháňská v **moderní empírové sídlo**. Roku 1811 byl na volném prostranství před zámkem stržen původní dvůr a na dnešním místě postaven nový. Z rybníčku k napájení dobytka dala vévodkyně upravit jezírko a na louce před zámkem park.

Poslední majitelé, Schaumburgové, nechali upravit zámek do dnešní podoby. Po druhé světové válce přešel zámek do majetku státu a je nyní ve správě NPÚ.

Podle Správy SZ Ratibořice (2016) nabízí zámek tyto placené prohlídkové okruhy:

- **Doba vévodkyně Zaháňské** (základní/malý okruh)
- **Zámek Ratibořice** (velký okruh)
- **Rudrův mlýn**
- **Vodní mandl**

kuchyně v Rudrově mlýně

SZ Ratibořice

Zdroj: obě foto Podzimek Sirovátková (2015)

SH VÍZMBURK

Petr ze Skalice, spolu se svými syny, vybudoval podle Košťála (2013:27-32) obranné trojhradí podél řeky Úpy: Vízmburk, Červenou Horu a Rýzmburk. **Oblast kolem dnešní Úpice získal jeho syn Tas a centrem jeho panství se stal Vízmburk.** První zmínka o raně gotickém hradu a majiteli se datuje v Dalimilově kronice k roku **1279**. Tas byl nejvýznamnějším majitelem hradu za dobu jeho existence. Zastával vysoké správní posty, nashromáždil velké jmění, a to mu umožnilo získat v Čechách úřad podkomořího království českého.

Po jeho smrti roku 1304 v Praze získal hrad syn Jaroš, který ho kvůli vyřešení sporů se zderazským klášteřem prodal. Až do roku 1436 byl hrad trvale obýván. Poslední majitel Jiřík z Dubé a Vízmburku hrad prodal koalici slezských a lužických měst. Ta ho nechala zbořit spolu s dalšími hrady Adršpach aj., neboť osádky těchto hradů podnikaly loupeživé výpady do Slezska a Lužice.

Hrad po staletí postupně zarůstal, až se skryl pod nánosy zeminy. **Díky archeologickému výzkumu Dr. Hejny byl v roce 1972 znovu objeven.** V současnosti patří hrad státu a je ve správě NPÚ. O hrad se stará Sdružení pro Vízmburk, které zde pořádá kulturní akce a zároveň (pod odborným dohledem NPÚ) provádí zabezpečovací práce a rekonstrukci hradu.

kulturní akce Devatero řemesel v předhradí

domnělá podoba hradu

Zdroj: foto Správa SZ Ratibořice (2016)

ukázka střelby z historických zbraní

Zdroj: obě foto Podzimek Sirovátková (2015)

Příloha č. 2 - Anketní šetření č. 1: Průzkum spokojenosti návštěvníků BÚ

DOTAZNÍK

Cílem tohoto dotazníku je získat přehled o názorech respondentů na Babiččino údolí a jejich motivaci, potřebách a námětech k danému území. Výsledky všech dotazníků budou zpracovány jako podklad pro bakalářskou práci studentky Univerzity Hradec Králové.

U otázek, kde je na výběr několik odpovědí, křížkem prosím označte jen **jednu**, která je Vám nejbližší a se kterou nejvíce souhlasíte, **pokud nebude uvedeno jinak**. Dotazník je **anonymní**.

1. Co Vás nejvíce motivovalo k návštěvě Babiččina údolí? (Pokud zaškrtnete více odpovědí, zvolte pořadí. Zaškrtněte max. 3 odpovědi.)

☐ neživá příroda (horniny, nerosty, půda, voda, vzduch)	☐ kulturní památky
☐ živá příroda (rostliny, živočichové, houby,...)	☐ nematná kultura (tradice, folklor,...)
☐ příběh Babičky od Boženy Němcové	☐ jiné .....

2. Která z těchto aktivit je podle Vás největším lákadlem pro území Babiččina údolí?

(Zaškrtněte max. 5 odpovědí, zvolte pořadí.)

☐ pěší turistika	☐ návštěva kulturních památek
☐ cykloturistika	☐ kulturní akce a zábava
☐ jiný aktivní sport	☐ vzdělávání
☐ relaxace	☐ poznání (např. naučné stezky)
☐ jiné	

3. S kým jste Babiččino údolí navštívil/a?

☐ sám/sama	☐ s partnerem/s partnerkou	☐ s přáteli/známými
☐ s rodinou/děti	☐ se školou/školkou	☐ s cestovní kanceláří
☐ jiné		

4. Jakým způsobem jste se o Babiččině údolí dozvěděl/a?

☐ od známých/přátel	☐ cestovní kancelář
☐ místo znám ze školy – přečtení knihy Babička od B. Němcové/filmové zpracování	☐ prospekty, propagační materiál
☐ TIC (turistické/regionální informační centrum)	☐ výstavy, veletrhy, konference
☐ internet	☐ média (TV, rádio, tisk)

5. Jaký dlouhý bude Váš pobyt zde?

☐ 1 den	☐ 1 - 2 noci	☐ 3 - 7 nocí	☐ více než týden

6. Kde jste se ubytoval/a? Město/obec: .....

- nikde (jsem tu na 1 den)   penzion   hotel   kemp   soukromí
- vlastní bydlení (chata, chalupa)   u přátel   jiné .....

7. Víte, že Babiččiným údolím prochází několik naučných stezek? Při odpovědi „ne“ prosím pokračujte až otázkou č. 11.

- ano   ne, to netuším

8. Čtete si, zajímají Vás informace na panelech naučných stezek v Babiččině údolí?

- čtu je všechny   čtu většinu   čtu max. 3 panely   vůbec je nečtu

9. Co Vás nejvíce motivuje k putování po naučné stezce? (Zaškrtněte max. 3 odpovědi, zvolte pořadí.)

- získání nových informací o přírodě   klid, relaxace
- získání nových informací o historii, památkách   neporušená příroda
- možnost pozorovat ptáky aj. ve volné přírodě

10. Co byste si přál na naučné stezce v Babiččině údolí vylepšit? (Zaškrtněte max. 3 odpovědi, zvolte pořadí.)

- méně textu na informačních panelech   více odpočívadel
- zařadit interaktivní prvky   jiné .....

11. Které z těchto prohlídkových okruhů státního zámku Ratibořice jste navštívil/a?

- zámek – malý okruh   zámek – velký okruh   mlýn   mandl

12. Co podle Vás v Babiččině údolí chybí? (Zaškrtněte max. 5 odpovědi, zvolte pořadí.)

- průvodcovská činnost mimo zámek   hřiště pro děti
- přímé dopravní spojení z Č. Skalice do Ratibořic   zážitkové trasy
- kvalitní stravovací služby   kulturní akce
- kvalitní ubytovací služby   více nových laviček
- nevím   jiné .....

13. Byl jste spokojený s návštěvou Babiččina údolí a okolí?

- ano, velmi   spíše ano   spíše ne   ne

14. Co nejvíce se Vám v Babiččině údolí líbilo? (Zaškrtněte max. 5 odpovědí, zvolte pořadí.)

- zámek   Pohádkový kuželník   mlýn
 mandl   Staré bělidlo   Viktorčin splav
 Rýzmburský altán   naučné stezky   pohoda, atmosféra
 jiné .....

15. Uvažujete o (opakované) návštěvě Babiččina údolí?

- ano, v nejbližší době   ano, někdy později   spíše ne

16. Doporučíte svým přátelům/známým návštěvu Babiččina údolí?

- ano   ne

17. Jaká další místa/zajímavosti během Vašeho zdejšího pobytu ještě navštívíte/jste již navštívil/a?

- jen Babiččino údolí   hrad Vízmburk   Orlické hory
 ADRŠPAŠSKO-TEPLICKÉ SKÁLY   Krkonoše   jiné .....

18. Chtěl/a byste k tomuto dotazníku ještě něco dodat - náměty, připomínky, pochvaly?

Identifikační údaje

Pohlaví: muž   žena

Věk: méně než 18   18 - 26   27 - 35   36 - 45   46 - 59   60 a více

Nejvyšší dosažené vzdělání:

- ZŠ/SŠ bez maturity   SŠ s maturitou   VŠ/VOŠ

Odkud jste k nám přijeli? (obec/ město a okres) .....

VÝSLEDKY

1. Co Vás nejvíce motivovalo k návštěvě Babiččina údolí? (Pokud zaškrtnete více odpovědí, zvolte pořadí. Zaškrtněte max. 3 odpovědi.)

motivace / známka (1 a 2)	1	2
příběh Babičky od Boženy Němcové	42	15
kulturní památky	40	12
živá příroda (rostliny, živočichové, houby...)	22	18
nehmotná kultura (tradice, folklor...)	18	9
jiné	18	5
neživá příroda (horniny, nerosty, půda, voda, vzduch)	6	6

2. Která z těchto aktivit je podle Vás největším lákadlem pro území Babiččina údolí? (Zaškrtněte max. 5 odpovědí, zvolte pořadí.)

aktivita / známka (1 a 2)	1	2
návštěva kulturních památek	51	17
pěší turistika	36	17
relaxace	28	20
cykloturistika	18	11
kulturní akce a zábava	12	11
poznání (např. naučné stezky)	12	19
vzdělávání	6	19
jiný aktivní sport	3	3

3. S kým jste Babiččino údolí navštívil/a?

	počet	%
s rodinou/děťmi	48	3,9
s partnerem/partnerkou	33	32,7
s přáteli/známými	12	11,9
sám/sama	4	47,5
se školou/školkou	3	3
jiné	1	1

4. Jakým způsobem jste se o Babiččině údolí dozvěděl/a?

	počet	%
místo znám ze školy (přečtení knihy Babička od	80	79,2
od známých/přátel	14	13,9
internet	5	5,0
prospekty, propagační materiál	1	1,0
TIC (turistické/regionální informační centrum)	1	1,0
výstavy, veletrhy, konference	0	0,0
cestovní kancelář	0	0,0
média (TV, rádio, tisk)	0	0,0

5. Jaký dlouhý bude Váš pobyt zde?

délka pobytu	počet	%
1 den (bez noclehu)	65	64,3
1 - 2 noclehy	22	21,8
3 - 7 noclehů	10	9,9
déle	4	4

6. Kde jste se ubytoval/a? Město/obec: .....

druh ubytování	počet	%
nikde (jsem tu na 1 den)	62	61,3
hotel	14	13,8
penzion	10	9,9
kemp	4	4
u přátel	4	4
vlastní bydlení (chata, chalupa)	3	3
soukromí	2	2
jiné (podniková chata, bungalovy)	2	2

7. Víte, že Babiččiným údolím prochází několik naučných stezek? Při odpovědi „ne“ prosím pokračujte až otázkou č. 11.

	počet	%
ano	81	80,2
ne, to netuším	20	19,8

8. Čtete si, zajímají Vás informace na panelech naučných stezek v Babiččině údolí?

	počet	%
čtu většinu	52	64,2
čtu max. 3 panely	16	19,7
čtu je všechny	11	13,6
vůbec je nečtu	2	2,5

9. Co Vás nejvíce motivuje k putování po naučné stezce? (Zaškrtněte max. 3 odpovědi, zvolte pořadí.)

motivace pro NS / známka 1 a 2	1	2
získávání nových informací o historii, památkách	46	8
klid, relaxace	40	10
získávání nových informací o přírodě	17	9
neporušená příroda	16	8
možnost pozorovat ptáky aj. ve volné přírodě	4	9

10. Co byste si přál na naučné stezce v Babiččině údolí vylepšit? (Zaškrtněte max. 3 odpovědi, zvolte pořadí.)

Změny na NS		počet	%
zařadit interaktivní prvky		31	38,3
jiné		29	35,8
více odpočívadel		15	18,5
méně textu na informačních panelech		6	7,4
Bližší členění jiné	nevím	2	6,95%
	nic	21	72,40%
	méně cyklistů/extra stezka pro koloběžky a kola	2	6,95%
	lepší odpočívadla	1	3,40%
	změny na informačních panelech:	3	10,30%
	aktualizace stávajících panelů a jejich údržba	1	-
	čitelnější písmo na tabulích	1	-
	více panelů s méně textem	1	-

11. Které z těchto prohlídkových okruhů státního zámku Ratibořice jste navštívil/a?

	počet	%
mlýn	57	38,5
mandl	36	24,3
zámek - velký okruh	35	23,7
zámek - malý okruh	20	13,5

12. Co podle Vás v Babiččině údolí chybí? (Zaškrtněte max. 5 odpovědí, zvolte pořadí.)

nedostatky / známka (1 a 2)	1	2
kvalitní stravovací služby	27	8
více nových laviček	16	14
zážitkové trasy	19	6
hřiště pro děti	19	5
nic tu nechybí	21	2
přímé dopravní spojení z České Skalice do Ratibořic	11	8
průvodcovská činnost mimo zámek	8	7
kvalitní ubytovací služby	6	6
kulturní akce	3	9

13. Byl jste spokojený s návštěvou Babiččina údolí a okolí?

	počet	%
ano, velmi	65	64,4
spíše ano	34	33,6
spíše ne	2	2
ne	0	0

14. Co nejvíce se Vám v Babiččině údolí líbilo? (Zaškrtněte max. 5 odpovědí, zvolte pořadí.)

nejlíbivější místa v BÚ	počet	%
Staré bělidlo	53	17,6
pohoda, atmosféra	49	16,2
zámek	45	14,9
Viktorčin splav	45	14,9
mlýn	44	14,6
jiné	31	10,3
mandl	11	3,6
naučné stezky	10	3,3
Rýzmburský altán	9	3
Pohádkový kuželník	5	1,6

15. Uvažujete o (opakované) návštěvě Babiččina údolí?

	počet	%
ano, někdy později	73	72,3
ano, v nejbližší době	24	23,7
spíše ne	4	4

16. Doporučíte svým přátelům/známým návštěvu Babiččina údolí?

doporučení BÚ	počet	%
ano	100	99
ne	1	1

17. Jaká další místa/zajímavosti během Vašeho zdejšího pobytu ještě navštívíte/jste již navštívil/a?

místa navštívená během pobytu návštěvníka	počet	%
Adršpašsko-teplické skály	44	29,5
jen Babiččino údolí	40	26,9
Krkonoše	20	13,4
jiné	19	12,8
Orlické hory	17	11,4
hrad Vízmburk	9	6

18. Chtěl/a byste k tomuto dotazníku ještě něco dodat - náměty, připomínky, pochvaly?

Viděli jsme pořady souboru Barunka letos v červnu v programu setkávání s postavou Babičky a byli jsme dost spokojeni, zasloužili by si víc možností a prostoru pro rozvoj jejich nápadů. Občerstvení na mlýně je bohužel poněkud amatérské, i když je vidět, že to dělají s nadšením. Docela rozpačitě působí skrumáž stánků, tvářících se jakože dobově a jakéhosi prodeje v kuželníku. Absenci kvalitního občerstvení nevyváží ani nabídka v dřevěné budce poblíž.

Doporučovala bych flexibilní otevírací dobu zámku pro snížení sezónnosti. Lidé rádi

navštěvují takováto pěkná místa i v době mimo hlavní sezónu, musí se jim ovšem něco nabídnout. Dále hlídaná nebo jinak zabezpečená parkoviště pro kola a tím ještě více podpořit cyklistiku jako environmentálně šetrnou formu cestovního ruchu.

K otázce č. 12: co chybí v BÚ – u odpovědi „jiné“:

• infotabule na silnici v okolí - pochvala slečně za snahu propagace kraje
• řádný hospodář (vlastnictví MK = nehospodárnost + málo investic)
• více údržby, pán doslova řekl: "Působí to tady na mne dost zanedbaně."
• přehledná mapa okolí, např. u zámku či parkovišť
• více nových laviček - např. u Rýzmburského altánu
• více WC
• delší otevírací sezóna - např. i v září
• lepší propagace
• hlavně méně cyklistů, kteří se pletou pod nohy pěším turistům:-)

Identifikační údaje:

Do jaké věkové kategorie patříte?

věk	počet	%
27 - 35	33	32,6
36 - 45	29	28,7
18 - 26	13	12,9
46 - 59	12	11,9
60 a více	11	10,9
méně než 18	3	3

Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

vzdělání	počet	%
SŠ s maturitou	42	41,6
VŠ/VOŠ	32	31,7
ZŠ/SŠ bez maturity	27	26,7

Jaké je Vaše pohlaví?

pohlaví	počet	%
muž	35	34,7
žena	66	65,3

Příloha č. 3 - Dotazníkové šetření č. 2: Využití naučných stezek

DOTAZNÍK

1. Jaký byl původní cíl při vybudování NS? Můžete uvést i více odpovědí, ale prosím o info, který cíl je pro Vás nejdůležitější:

- osvěta a vzdělávání laické veřejnosti,
- vytvoření nové volnočasové aktivity pro místní obyvatele
- vytvoření nové volnočasové aktivity pro příjíždějící návštěvníky
- podpora cestovního ruchu - zvýšení návštěvnosti

2. Je Vámi vytyčený cíl naplňován?

- ano   ne   nevím, nedokáži posoudit

3. Vyhodnocujete ne(pravidelně) Váš cíl? Pokud ano, jakým způsobem (monitoring, ohlasy návštěvníků apod.).

4. Plánujete změny na Vaší naučné stezce? ano   ne.

5. Jaké změny plánujete na naučné stezce? (výměna či oprava panelů, nové lavičky, doplnění interaktivními prvky apod.)

6. Na jaké úrovni propagujete Vaši naučnou stezku?

- pouze lokálně
- lokálně i regionálně v rámci Kladského pomezí
- na národní úrovni
- na mezinárodní úrovni
- propagace neprobíhá vůbec

7. Formy propagace Vaší naučné stezky:

- místní tisk, rozhlas
- veletrhy cestovního ruchu
- sociální sítě
- agentura CzechTourism
- webové stránky města Česká Skalice
- webové stránky naší organizace
- internet obecně
- Regionální informační centrum Česká Skalice

- regionální tisk
- celostátní tisk
- regionální rozhlas, TV
- celostátní rozhlas, TV

8. Oslovujete aktivně některé z uvedených organizací za účelem zvýšení návštěvnosti naučné stezky?

- mateřské školy
- základní školy
- střední školy
- kluby seniorů
- zájmová sdružení
- cestovní kanceláře a cestovní agentury
- zaměstnavatele (státní správu, podniky, obchodní společnosti aj.)
- jiné

VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

1. Jaký byl původní cíl při vybudování NS? Můžete uvést i více odpovědí, ale prosím o info, který cíl je pro Vás nejdůležitější:

Cíle	1	2	3	4	5
osvěta a vzdělávání laické veřejnosti	3	0	0	0	0
vytvoření nové volnočas. aktivity pro místní obyvatele	0	1	2	0	0
vytvoření nové volnočas. aktivity pro přijíždějící návštěvníky	2	0	1	0	0
podpora cestovního ruchu - zvýšení návštěvnosti	2	1	0	0	0

2. Je Vámi vytyčený cíl naplňován?

- ano – 2x
- ne – 0
- nevím, nedokáži posoudit – 1x

3. Vyhodnocujete ne(pravidelně) Váš cíl? Pokud ano, jakým způsobem (monitoring, ohlasy návštěvníků apod.). – 3x ne

4. Plánujete změny na Vaší naučné stezce?

- ano – 0
- ne – 3x

5. Jaké změny plánujete na naučné stezce? (výměna či oprava panelů, nové lavičky, doplnění interaktivními prvky apod.) – žádná odpověď

6. Na jaké úrovni propagujete Vaši naučnou stezku?

Úroveň propagace NS	počet	%
pouze lokálně	0	0 %
lokálně i regionálně v rámci Kladského pomezí	2	66,7 %
na národní úrovni	1	33,3 %
na mezinárodní úrovni	0	0 %
propagace neprobíhá vůbec	0	0 %

7. Formy propagace Vaší naučné stezky:

formy propagace NS	počet	%
místní tisk, rozhlas	0	0 %
sociální sítě	0	0 %
agentura CzechTourism	0	0 %
veletrhy cestovního ruchu	2	66,7 %
webové stránky města Česká Skalice	1	33,3 %
webové stránky naší organizace	3	100 %
internet obecně	2	66,7 %
Regionální informační centrum Česká Skalice	3	100 %
regionální tisk	0	0 %
celostátní tisk	0	0 %
regionální TV, rozhlas	0	0 %
celostátní TV, rozhlas	0	0 %

8. Oslovujete aktivně některé z uvedených organizací za účelem zvýšení návštěvnosti naučné stezky?

	počet	%
mateřské školy	0	0 %
základní školy	3	100 %
střední školy	1	33,3 %
kluby seniorů	0	0 %
zájmová sdružení	0	0 %
cestovní kanceláře a cestovní agentury	0	0 %
zaměstnavatele (státní správu, podniky, obch. společnosti)	0	0 %
jiné	0	0 %

Příloha č. 4 - Dotazníkové šetření č. 3: Školní výlety

DOTAZNÍK

1. Co ovlivňuje Vaše rozhodnutí o budoucím školním výletě?

- předchozí zkušenosti s danou lokalitou
- doporučení kolegy
- doporučení známých/přátel
- ředitel/ka školy
- žáci
- jiné

2. Při výběru lokality školního výletu oslovujete či spolupracujete s některou z uvedených organizací?

- městský úřad - odbor školství
- turistické informační centrum
- správce dané turistické atraktivity (zámek, muzeum apod.)
- cestovní kancelář / cestovní agentura
- jiné

3. Seřad'te, prosím, jednotlivá kritéria školního výletu podle toho, jak jsou pro Vás důležitá.

- návštěva kulturních památek
- pěší túry
- naučné stezky
- pěkná krajina
- venkovní koupání
- krytý bazén
- propojení zážitků a vzdělávání
- bezproblémové dopravní spojení
- pestrá nabídka volnočasových aktivit u poskytovatele ubytování
- cena celkově (doprava, ubytování, stravování, vstupné aj.)

4. Jakým způsobem realizujete školní výlet?

- vše si zařizuji sám/a
- částečně spolupracuji s cestovní kanceláří/agenturou částečně
- spolupracuji s turistickým informačním centrem
- školní výlet kompletně realizuje cestovní kancelář/agentura
- jiné:

5. Uvítal/a byste nabídku školního výletu s místním průvodcem, který Vás i žáky provede danou lokalitou a seznámí s historií, faunou a flórou, geologií, kulturou, zvyky, řemesly atd.?

ano   spíše ano   spíše ne   ne

6. Připomínky a náměty k dotazníku:

7. Vyberte kraj, v němž se Vaše škola nachází

8. Název Vaší školy

VÝSLEDKY

1. Co ovlivňuje Vaše rozhodnutí o budoucím školním výletě?

	počet	%
předchozí zkušenosti s danou lokalitou	110	51,9
jiné	38	17,9
doporučení kolegy	33	15,6
doporučení známých/přátel	19	9
žáci	8	3,8
ředitel/ka školy	4	1,9

2. Při výběru lokality školního výletu oslovujete či spolupracujete s některou z uvedených organizací?

	počet	%
správce dané turistické atraktivity (zámek, muzeum apod.)	94	45,2
jiné (nespolupracuji s nikým aj.)	70	33,7
turistické informační centrum	41	19,7
cestovní kancelář / cestovní agentura	29	13,9
městský úřad - odbor školství	1	0,5

3. Seřad'te, prosím, jednotlivá kritéria školního výletu podle toho, jak jsou pro Vás důležitá.

propojení zážitků a vzdělávání	9,3
návštěva kulturních památek	9,1
cena celkově (doprava, ubytování, stravování, vstupné aj.)	9,0
pěší túry	8,1
pěkná krajina	7,9
naučné stezky	7,6
bezproblémové dopravní spojení	7,5
pestrá nabídka volnočasových aktivit u poskytovatele ubyto-	6,4
venkovní koupání	4,6
krytý bazén	3,8
jiné	1,0

4. Jakým způsobem realizujete školní výlet?

	počet	%
vše si zařizují sám/a	160	75,5
částečně spolupracují s cestovní kanceláří/agenturou	27	12,7
jiné	13	6,1
částečně spolupracují s turistickým informačním centrem	9	4,2
školní výlet kompletně realizuje cestovní kancelář/agentura	3	1,4

5. Uvítal/a byste nabídku školního výletu s místním průvodcem, který Vás i žáky provede danou lokalitou a seznámí s historií, faunou a flórou, geologií, kulturou, zvyky, řemesly atd.?

	počet	%
spíše ano	122	57,5
ano	59	27,8
spíše ne	24	11,3
ne	7	3,3

6. Připomínky a náměty k dotazníku:

dotazník je koncipován spíše pro vícedenní výlety, my jezdíme pouze na jednodenní
Bohužel v kritériích musí opravdu být na prvním místě cena. Mnoho rodičů nemá peníze na několikadenní školní výlety.
Není rozlišen stupeň školy, velikost, umístění (vesnická, městská).....
Venkovní koupání je z hlediska bezpečnosti pro nás tabu.
Výlety jsou drahá záležitost, možnosti dětí jsou rozdílné. Sponzoři nejsou, granty nestojí za ty problémy (až do úrovně šikany příjemce poskytovatelem) a nervy. Děti i rodiče většinou považují výlety za nepovinnou školní aktivitu, neberou ji jako další a formu rozvoje a vzdělávání dítěte. Tady se dá ušetřit rodinný rozpočet. Úplně jiná otázka je výlety a děti ze sociálně slabého prostředí.
Velmi přehledně utvořený dotazník. U první otázky bych dala více řešení.
Vzhledem k tomu, že učím žáky 1. stupně, témata výletů volím spíše jednodušší a místa v blízkém okolí.
Problémem u školních výletů bývají čím dál častěji finance, volíme dostupnější místa, ne příliš vzdálená.
U 1. otázky bych volila více odpovědí- ale to nelze. Rozlišila bych vaše otázky podle toho, zda se jedná o jednodenní či vícedenní výlet nebo školu v přírodě.
Dotazník je velmi všeobecný. Nerozděluje pobytové a poznávací akce.
To, nač a jak se ptáte, odpovídá spíše exkurzi než výletu.
Jako učitelka 1. stupně organizuji zájezdy méně náročné na čas a vzdálenost od místa školy, dotazník je spíše určen pro vyšší stupeň ZŠ a SŠ.
Pro žáky 1. stupně je důležitá kombinace vzdělávání a zážitků, včetně zázemí ke stravování.
Dnes jsou již nepřehledné možnosti, ale bohužel, cena výletu rozhoduje. Je kritériem pro rodiče a tudíž musí být i pro pedagoga.
vzhledem k finančním podmínkám rodin jezdí na výlety méně dětí, tím stoupají náklady pro ostatní. Většinou proto jezdíme na jednodenní akce

7. Vyberte kraj, v němž se Vaše škola nachází

	počet	%
Hlavní město Praha	13	6,1
Kraj Vysočina	14	6,6
Jihomoravský kraj	24	11,3
Olomoucký kraj	16	7,5
Zlínský kraj	13	6,1
Moravskoslezský kraj	23	10,8
Středočeský kraj	28	13,2
Jihočeský kraj	13	6,1
Plzeňský kraj	11	5,2
Karlovarský kraj	5	2,4
Ústecký kraj	14	6,6
Liberecký kraj	11	5,2
Královéhradecký kraj	14	6,6
Pardubický kraj	13	6,1
CELKEM ZŠ	212	99,8

Příloha č. 5 - Anketní šetření č. 4: rozhledna Žernov

OTÁZKA

Tušíte, že se nedaleko odtud (vzdušnou čarou cca 500 metrů, pěšmo 2 kilometry) **nachází nově postavená rozhledna Žernov?**

VÝSLEDEK

odpověď	počet	%
ano	7	10
ne	61	90

Příloha č. 6 - Fotogalerie

lavička u Rýzmburského altánu

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

rozhledna Žernov

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

HERNÍ PRVKY DĚTSKÉHO HŘIŠTĚ NA MOTIVY POHÁDEK BOŽENY NĚMCOVÉ

(obec Žernov)

**lezecká stěna se skluzavkou
a houpacími závěsnými prvky -
pohádky - O Palečkovi, Princ Bajaja**

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

**houpačka - pohádka O kohoutkovi a
slepice**

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

UKÁZKY INTERAKTIVNÍCH PRVKŮ (Městské lesy Hradec Králové)

příčný řez stromem – letokruhy

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

stojan s otočnými tabulkami – poznávání ptactva

Zdroj: foto Podzimek Sirovátková (2015)

Příloha č. 7 – Tematická struktura otázek rozhovorů s kompetentními osobami v CR

Struktura otázek položených Bc. Radce Jansové a Květě Ležovičové z Regionálního informačního centra Česká Skalice se týkala těchto témat:

- vymezení území Babiččina údolí
- dopravní spojení Česká Skalice – Ratibořice – možná řešení vč. turistického vláčku
- zkušenosti se školními výlety nebo školami v přírodě
- spolupráce s:
  - místními podnikateli – vedení evidence podnikatelů, jejich ochota spolupracovat, dlouhodobé vztahy apod.
  - Národním památkovým ústavem
  - městem Česká Skalice
- možnosti oživení naučných stezek v Babiččině údolí
- vytvoření nové pohádkové trasy v Babiččině údolí

Struktura otázek položených Ivanu Češkovi, kastelánovi SZ Ratibořice se týkala těchto témat:

- návštěvnosti zámku - členění dle návštěvnických segmentů vč. organizovaných skupin dětí
- formy prohlídek/prohlídkových okruhů – kostýmované prohlídky, okruh pro děti
- možnosti stravování a ubytování v objektech NPÚ
- využití hospodářských budov v areálu zámku

Příloha č. 8 - QUEST – Poznejte Českou Skalici a okolí

Poznejte Českou Skalici a okolí na trase s tajenkou

TAJENKA:

1	2	3	4	5								
6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25	26	27				
28	29	30	31	32	33	34	35	36				

É   **V**

Začátek trasy: Regionální informační centrum Česká Skalice
 Konec trasy: Hrátkovičky: Vítání dětí
 Délka trasy: 5,5 km (do Zámku a Kejl)

Trasa byla vytvořena projektovými partnery: Město v roce 2009, výstavba: nezisková organizace Vital Communities ve spolupráci s Úřad. Více na www.questf.cz

Centrum Rozvoje
 Česka Skalice

Vydáno: Centrum rozvoje Česká Skalice, o.p.s. – 1. aktualizace
 Česká Skalice a okolí: vydáno 2010. Trasa: Mapa poskytl: 09.06.2011.
 Foti: Ing. Jaroslav Černý, archiv: Ing. Jaroslav Černý, Ing. Miroslav Hájek,
 Ing. Tereza Hájková, archiv: BIC, Foto: Jaroslav Černý © 2013

Vážení návštěvníci,
vítáme ve Skalici!
Vezmou Vás na výlet myši,
ať už jste či nejste z daleka.
Ukážu Vám mnohá místa,
která mi jsou velmi blízká.

4 JARU TVARU MALKAKOVA, KTERÁ SE MACHÁČI NEDĚLENDI SČETÍ,
U NÍŽ STOJÍŤ?

30	10	20	7	21	2
----	----	----	---	----	---

Přijel cestu, směřuj k rohu,
svými nohama Ti pomohu.
A z náměstí směrem dolů,
JAK SE ŘEKA JERENÍČ?

22

Dvě muzea, stáří trůz,
prošli si vše skrz no skrz.
Ve velkém sále psaly se dějiny,
jmeno své daly mu překrásné příjmy.
KDO JE AUTOREM JERENÍČOVY POKRY?

8	20	14
4	18	28

Veďte vidíš starý kostel,
jenž významnou je památkou.
Mozná už to slyšís posle,
zde stávali jsem svatbu svou.
Jdi však dále, pojď za mnou,
HAK SE JAMENŮ JE JEBEN Z PRÁNKŮ, KTERI V LESCH BARČEVINA LIDŮU
POULETĚJI VYSOČKI V NDRJANACH STRŮMŮ?

17	9	20
----	---	----

Cestu svou začni v řku,
dolej si tam pro mapičku.
Odtud vlevo vydej se,
na náměstí stojíš hned.
V správný moment vlevo hled,
kde má sachta stojí řad.

uvědi i starou školu,
Ulice tato jméno má nese,
rychle Te doveče ke zdejší řece.

Zdejší bdy zbožňovata
každá holka,
no lojčt počekt vznikla
Jihkrové polka.

napoj se na řecnou.
Doveče Te k buřantnici,
cestě zndané ve Skalici.
Cesto leseni, sem tam kámen,
v její polke projší pramen.

Poslší se, žádný šon,
myš nds čeká lovecký pavilon.
JAK JE BARVA PÁSKŮ PAVILONŮ?

28	33
----	----

Pok obklopi Te krásný park,
z něj přecházej Te bude zrok.
Něž dostaneš se z něho ven,
věž, že nedávno byl obnoven.
V KTERE ZEMĚI ZAHAN, OKNŮD POCHÁZĚLA KNEŽNA
MATEŘINA VALENTINA?

34	3	11
----	---	----

Myš se však, vyjetníku,
jž přemísti ke sklenku.
Kouček odhad hrděle dveře
a za ními whýš byr.
Který námi tu byl vynáležen,
v němž musela jsem léta žit.
Zanechme však toho spínru,
jdem, kde bude veselý.
JAK SE JAMENŮ PŮI Z KNĚZY BARČOVKA, KTERI JSOU LIDŮU
SOLČASŤI SČETÍ?

32	12	18	A	24
----	----	----	---	----

Za mostčkem, bobu dík,
byl opraven kuzelník.
JAKÝV PŘÍVAJSTĚM BÝVA OZNAČOVAN DŘAVENÝ
HISTORICKÝ KUZELNÍK?

1	20	13	5	30
---	----	----	---	----

Pok chlaupka známá z filmu,
snad bys ale nevětil mu.
Je to pro mě pouhý sen,
zde stánilo jsem pár dní jen.
A na zvěřu krásný splon,
kde vodku byvd dáv,
Tady naše cesta končí,
jž se s Tebou tímto loučím.
Máš-li ještě chut a ž
neopomeni dŮst z kn
jž toho místa nožet
Pohrávej až do žm
kde dvě se rozhlídne
Podívej se na můj kn
snad i Ty v nám
poznáš řd.

Oskenované zadání práce

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Akademický rok: 2015/2016

Studijní program: Ekonomika a management
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Management cestovního ruchu - německý jazyk
(mcr-k-n)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Podzimek Sirovátková Iva	Severní 762, Hradec Králové - Slezské Předměstí	I1300212

TÉMA ČESKY:

Role provozních ukazatelů turistických atraktivit v destinačním managementu

TÉMA ANGLICKY:

VEDOUcí PRÁCE:

RNDr. Jiří Petera - KRRCR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Úvod
2. Cíl a metodika práce
3. Literární rešerše
4. Teoretická část
  - 4.1 Obecná teoretická východiska
  - 4.2 Teoretické aplikace
  - 4.3 Charakter, tvorba a distribuce produktů zařízení CR
5. Praktická část
  - 5.1 Tematická a realizační východiska
  - 5.2 Shromáždění podkladů a průběh šetření
  - 5.3 Zpracování a interpretace výsledků
6. Shrnutí a diskuse výsledků
7. Závěry a doporučení
8. Seznam použitých zdrojů
9. Přílohy

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

"viz zvláštní příloha"

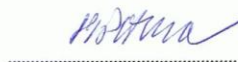
Podpis studenta:

Datum:

6.10. 2015

Podpis vedoucího práce:

Datum:

6.10. 2015